ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

DE

MILIARIUM

ORIGINE, PROGRESSU, NATURA, ET CURATIONE.

TRACTATIO
DE
MILIARIUM
ORIGINE, PROGRESSU, NATURA, ET CURATIONE.

AUCTORE CAROLO ALLIONIO

Phil. & Med. Doct. Taurinenſi Societ. Reg. Londin. Inſtit. Scienti. Bonon. Acad. Reg. Matrit., & Societ. Phyſico-Botan. Florent. Socio, nec non Societ. Reg. Monſpel., & Gotting. Correſpondenti.

AUGUSTÆ TAURINORUM
MDCCLVIII.

EXCUDEBAT JACOBUS JOSEPH AVONDUS IMPRESSOR ARCHIEPISCOPALIS, AC ILLUSTRISSIMÆ CIVITATIS.

Oportet itaque, ubi aliquid non reſpondet, non tanti putare authorem quanti ægrum, & experiri aliud atque aliud. Celſus de medic. l. 3. cap. 1.

AMPLISSIMÆ. ACADEMIÆ.

INSTITUTI. SCIENTIARUM. BONONIÆ.

PRÆSIDI. OPTUMO. SPECTATISSIMO.

JACOBO. BARTHOLOMÆO. BECCARIO.

CÆTERISQUE. SOCIIS. MULTIPLICI.

ERUDITIONE. DOCTRINAQUE.

TOTA. EUROPA. CELEBERRIMIS.

CAROLUS. ALLIONIUS. SOCIUS.

QUALEMCUNQUE. HANC. TRACTATIONEM.

GRATI. ET. OBSEQUENTIS. ANIMI. ERGO.

D. D.

BENEVOLO LECTORI

CAROLUS ALLIONIUS.

OPUSCULUM hic habes, B. L., quo Tractatio continetur ægritudinis, quæ crebro his temporibus incidit, & nobis maxime infenſa eſt. Tractationis initium duco ab hiſtoria progreſſus, quem a prima ſua origine ad hæc uſque tempora morbus habuit, varias ejuſdem viciſſitudines, & progrediendi rationem enarrans. Ea licet plurimum negotii mihi faceſſerit, valde manca tamen fortaſſe tibi videbitur. At veniam te mihi facile daturum fore confido propter magnam hiſtoriæ conficiendæ difficultatem, quæ non modo Auctorum commentarios innumeros, ſed & vetuſtas notitias ex multis, & diſſitis regionibus expoſtulabat. Mihi præterea perſuadeo nullum exinde vitium ceſſurum huic

operi,

operi, cum instituti mei ratio pleniorem, & magis perquiſitam chronologicam morbi narrationem requirere non videatur. Morbi progreſſus hiſtoria confecta ordinatim, & quantum licuit accurate, ac præciſe ex propria obſervatione ea trado, quibus apud nos morbi cognitio, natura, & curandi ratio conſtituitur. Univerſum autem opus geometrico, ſimplicique ſtylo conſcripſi non ſine labore, & moleſtia, inutiles verborum repetitiones peroſus, tuique commodo ſtudens. Quantam itaque potui, operam omnem contuli, ut hoc opuſculum in Patriæ utilitatem conſcriptum abſolutionem aliquam obtineret: id unum a te, B. L., nunc peto in laborum præmium, ut velis meos conatus probare, & hanc lucubrationem æqui bonique facere.

CONSPECTUS
TOTIUS OPERIS.

CAPUT PRIMUM.

Miliarium origo, et progreſsus §. 1.

CAPUT SECUNDUM.

Morbi nomenclatura §. 65.

CAPUT TERTIUM.

Morbi distinctiones §. 70.

CAPUT QUARTUM.

Diagnosis morbi simplicisſimi
I. Ante expulſionem §. 72.
II. Poſt expulſionem
Si optime vertat §. 75.
Cum æger valde periclitatur §. 76.
Si malum exitum prompte morbus habeat §. 80.
Si morbus diutius trahatur §. 82.
Et tamen æger convaleſcat §. 83.
Si æger intereat §. 84.

III.

III. Miaſmatis miliarium proprietates generatim §. 85.
IV. Morbi ſuccedentes §. 86.

CAPUT QUINTUM.

Diagnosis morbi simplicis §. 95.

CAPUT SEXTUM.

Diagnosis morbi complicati
Generatim §. 97.
Cum arthritide, & podagra §. 98.
Cum peripneumonia §. 99.
Cum aliis miaſmatis
Generatim §. 104.
Cum febre putrida §. 105.
Cum febribus intermittentibus §. 106.
Cum peticulis §. 108.
Cum Variolis §. 110.
Cum morbillis §. 212.
Cum puerperio §. 113.

CAPUT SEPTIMUM.

Prognosis §. 115.

CA-

CAPUT OCTAVUM.

Extiſpicia §. 137.

CAPUT NONUM.

Miliarium a nonnullis aliis exanthematis discrimen §. 139.

CAPUT DECIMUM.

Remediorum eventus in morbo non complicato §. 141.

CAPUT UNDECIMUM.

Num ante Lipsiæ epocham visa sit miliaris febris §. 153.

CAPUT DUODECIMUM.

Miasmatis miliarium proprietates - - §. 164.

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

Miasmatis natura §. 174.

CA-

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

In morbi naturam, et præcipua phoenomena inquiritur §. 175.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

Curatio morbi simplicissimi
Ante expulſionem §. 186.
Poſt expulſionem §. 192.

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

Curatio morbi simplicis §. 201.

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

Curatio morbi complicati
Generatim §. 204.
Cum arthritide, & podagra §. 205.
Cum peripneumonia §. 206.
Cum febre putrida §. 209.
Cum febribus intermittentibus §. 210.
Cum peticulis §. 213.
Cum variolis §. 217.
Cum morbillis §. 219.
Cum puerperio §. 220.

CA-

CAPUT DECIMUMOCTAVUM.

ANIMADVERSIONES, ET CAUTELÆ CLINICÆ

De præſidiis chirurgicis §. 221.
De medicamentis nonnullis §. 228.
De regimine ægrorum §. 232.

CAPUT DECIMUMNONUM.

CURATIO MORBORUM SUCCEDENTIUM §. 237.

CAPUT VIGESIMUM.

PROPHYLAXIS §. 244.

MILIARIUM ORIGO, ET PROGRESSUS.

CAPUT PRIMUM.

I.

M[a]ISERTUS eſt jamdudum Cajus Plinius Secundus lugendam hominum conditionem, quibus non modo certa, ſed & nova incumbunt mala, ſeu in ipſa regione ex peculiaribus cauſſis producta, ſive ab exteris gentibus communicata, cum doleret elephantiaſis, & carbunculi noviſſime Romanam gentem afficientis calamitatem. *Parum enim erant*, inquit, *homini* (a) *certa morborum genera, cum ſupra CCC. eſſent, niſi etiam nova timerentur?* Elephantiaſis quidem noſtris exolevit temporibus; verum nihilo melior noſtra conditio eſt, quoniam plures aliæ deinceps advenerunt ægritudines, quas veteres aut minime, aut perraro perſenſerunt.

(a) *Lib. XXVI. cap. 1.*

2. Variolarum ſeminium dederunt olim Sarraceni. Luem veneream novus orbis communicavit. Anno 1475. in Anglia viſa eſt (*b*) nova peſtis ſpecies, ſudoris Anglici nomine notiſſima. Italiam vero tanquam novus (*c*) morbus ex Cypro delatus ingreſſæ peticulæ ſunt anno 1505. (*d*). Scorbuti veteribus fere ignoti fama, & frequentia percrebuit ab anno 1534. (*e*). Medio fere labente ſæculo decimo ſexto (*f*) in Britannia novus (*g*) apparuit morbus, cui rachitidis nomen datum eſt. Angina gangrænoſa (*h*) rara olim anno 1610. (*i*) in Hiſpania magnam puerorum ſtragem edere cœpit, unde in Melitam, Siciliam, Neapolitanum regnum, aliaſque regiones migravit (*k*). Denique circa annum quinquageſimum

(*b*) *Cajus de ephemera Britannica*.

(*c*) A veteribus jam obſervatum, & a *Jacobo a partibus* in Gallia jam adnotatum hunc morbum antea fuiſſe oſtendit eruditus *Tilingius in tractatu curioſo de febribus potechialibus. V. procemium*.

(*d*) *Hyeron. Fracaſt. de morb. contag. lib. II. cap. VI.*

(*e*) *Lind. Traitè du ſcorbut. a Paris 1756. tom. 2. pag. 244.*

(*f*) *Boerh. aph.* 1480.

(*g*) *Petrus Buchner in diſput. de Arthritide Argentorati 1754. impreſſa* §. *XXI.* oſtendit rachitidis morbum Hippocrati innotuiſſe, quod jam notavit *Marcus Aurelius Severinus in libro de Pædarthrocace*.

(*h*) *Aretæus* (*lib.* 1. *cap.* 9.) acurate hunc morbum deſcribit.

(*i*) *Fothergill. deſcription d'un mal de gorge. Paris 1749. v. pag.* 2. & 9.

(k) Hic morbus proxime ſuperioribus annis Pariſiis, & Londini vehementer in pueros potiſſimum ſœviit. *V. memoires de l'Academie des ſciences pour l'annèe 1743. p.156. & Fotherg.*

mum proxime elapſi ſæculi (*l*) Lipſiæ prodiit in maximam hominum perniciem plane inſolita febris ſpecies ab erumpentibus puſtulis Miliaris dicta, in qua, ſi hæ ſubſideant, præter omnem expectationem prompte convulſiones, & mors ipſa ſequuntur.

3. Puerperis Lipſienſibus primum infenſus hic morbus (*m*) temporis ſucceſſu nemini pepercit ita, ut pueros cum juvenibus, adultos cum ſenibus, viros cum fœminis indiſcriminatim aggrederetur (*n*), aliis etiam ſe ſe jungens morbis (*o*). Aliquandiu conſtitit in agro Lipſienſi, quaſi illarum gentium proprius, & peculiaris morbus; poſtea demum ad alias regiones ſe ſe extendit, univerſa non ſolum Germania, ſed & aliis etiam quam diſſitis nationibus pedetentim ſimili labe infectis.

(*l*) *Junckerus Vvelſchium* ſecutus (*conſpect. med. Theor. pract. p.* 601.) morbi hujus originem ponit ad annum 1652. *Chriſtianus autem Langius* (*prax. Med. cap. XIII. de febribus* §. 9. *de purpura*) paullo ante annum ſæculi elapſi quinquageſimum.

(*m*) *Godofredi Vvelſchii hiſtoria Medica novum puerperarum morbum continens diſputatio die* 20. *Aprilis* 1655. *V. cap. III.* §. *XXIII.*

(*n*) *Chriſt. Langius l. c.*

(*o*) *Chriſt. Langius* (*tom. III. p.* 351.) febrem epidemicam petechialem narrans ſæpe, funeſto exitu, purpuræ albæ exanthemata petechiis ſuperveniſſe memorat.

4. Auguſtæ Vindelicorum anno 1660. conjugem primiparam hæc febris corripuit (*p*), quæ ſequentibus annis, & alias puerperas invaſit (*q*). Anno interim 1696., poſtquam minime lethales (*r*) purpuræ vagatæ eſſent Auguſtæ Vindelicorum (*s*), proxime ſequenti anno (*t*) in viro quadragenario febre petechiali, quæ pleuritidem primo mentita fuit, detento, & in virgine ſimplici petechiali febre afflicta, præter peticulas, aqueas puſtulas animadvertit Lucas Schroekius. Diligenti huic obſervatori hujuſcemodi aqueæ puſtulæ non occurrere anno 1698. (*u*). Verum inſequentibus annis 1699. 1701. &c. ſæpius peticulis eo tempore graſſantibus aquoſæ miliares puſtulæ ſupervenerunt (*x*).

5.

(*p*) *Georgii Hieronymi Velſchii curationum propriarum, & conſiliorum medicorum Decades X. opus poſthumum Aug. Vindelic.* 1680. *p.* 14. ibi Auctor *febris coccineæ* nomine Lipſienſem febrem deſcribit.

(*q*) *V. in app. ad miſcellanea curioſa Dec.* 1. *ann.* 4. & 5. *Georgii Hieronymi Velſchii mictomemata, ſeu miſcellaneorum medicinalium centuriæ tres cent. III. n.* 75.. Febres puerperarum curari monet Bezoarticis, & Diaphoreticis. Georgius vero Hieronymus Velſchius mortuus eſt anno 1677., uti apparet ex mortuorum indice *Act. cur. vol.* 1. *inſerto*.

(*r*) Purpuræ illæ minime referendæ videntur ad miliarem morbum.

(*s*) *Append. ad decad. III. an.* 3. & 4. *Lucæ Schroekii Conſtitutio epidemica Auguſtana anni* 1696.

(*t*) *Append. ad dec. III. an.* 5. & 6. *Conſtitutio epidemica Auguſtana anni* 1697.

(*u*) *Conſtitutio epidemica Auguſtana anni* 1698.

(*x*) *Append. ad dec. III. an.* 9. & 10. *Conſtitutio epidemica Auguſtana anni* 1699. & 1701. 1702. &c.

5. Bavariæ Medicis anno 1666., cum vagarentur eo tempore mali moris febres, hujuſmodi miliares puſtulæ primum occurrerunt (y). Hamburgi etiam jam ante annum 1675. luem hanc paſſus eſt Johannes Daniel major (z). Poſt annum vero 1680. potiſſimum morbus ſe ſe diffudit, & brevi annorum curriculo pleræque Germaniæ regiones de truculenta, & ſæva hac ægritudine conqueſtæ ſunt.

6. Vvemdingenſes anno 1689. menſe Novembris malignæ peticulares febres afficiebant, iiſque malo omnino exitu albæ miliares puſtulæ aliquando adjungebantur (a). Eadem vero epidemia cum Donawerdam etiam ſimiliter vexaret, hujuſmodi miliarem effloreſcentiam petechiis junctam adnotavit idem *Lentilius* (b) cujus obſervationi (c) innixus

 eruo

(y) *Act. curioſ. app. ad vol. 6. p. 43. Grunvvald Joſephi hiſtoria febris miliaris ann. 1733. 1734. in celſiſſimo alpium apenninarum jugo epidemice graſſantis.*

(z) *V. Fabii Columnæ opuſculum de purpura cum adnotationibus Johannis Danielis majoris Kiliæ anno 1675. impreſſum p.* 10.

(a) *Roſini Lentilii Miſcellanea medico-practica tripartita. Ulmæ* 1698. 4. refert (*pag.* 115.) exemplum mulieris cujuſdam hoc morbo ereptæ, cui magna copia miliarium puſtularum in thorace poſt peticulas effloruit.

(b) *Miſcellan. nat. cur. Dec. III. an.* 5. *&* 6. *app. p.* 132. *Roſini Lentilii parallelismus ad obſervationes in ann.* 111. *Dec.* 1. *Eph. cur. contentas.*

(c) *L. c. quod nuper*, inquit ibi, *in duobus juvenibus notavi.*

eruo Stuttgardiæ (*d*) anno 1696. (*e*) circiter etiam hunc morbum apparuiſſe.

7. Peripneumonia Philippoburgi epidemice graſſante anno 1689. (*f*) *Conradus Brunnerus* nunquam antea viſa hujuſcemodi miliaria exanthemata primum animadvertit (*g*), eademque poſtmodum in duabus nobilibus fœminis, exeunte ſæculo, Duſſeldorpii obſervavit (*h*). Norimbergenſes referente Lochnero (*i*) etiam ante exitum proximi ſæculi luem hanc receperunt; puerperæ primum nobiles correptæ fuerunt, dein & aliæ, ac etiam viri. Jenam anno 1690. (*k*), & Erfurtum (*l*) ineunte præſenti ſæculo morbum jam habuiſſe colligo ex Vvedelio, & Eyſelio.

8.

(*d*) *Roſinus Lentilius* Archiater Ducis Vvrtenbergenſis, & Protomedicus Stuttgardienſis Stuttgardiæ vixit.

(*e*) Conjicio anno circiter 1696. habitam fuiſſe obſervationem, cum memoratus Tomus *Acad. nat. cur.* referat obſervationes anni 1697. 1715. communicatas, & *Lentilius* recenter habitam fuiſſe illam moneat obſervationem.

(*f*) *V. memoriam Brunnerianam p.8. app. vol. 4. Act. nat. curioſ.*

(g) *Scholion ad obſerv. CCVI. ann. vii. & viii. Dec. III. Eph. nat. cur.*

(*h*) *Obſerv. CCVI. de febri maligna miliari ann. vii. & viii. Dec. III. Eph. nat. cur.*

(*i*) *Mungos animalculum, & radix deſcripta. Norimbergæ* 1705. & iterum 1715. *in app. ad cent. III. & 4. Eph. nat. cur.*

(k) *Georgii Vvolfangi Vvedelii Diſſertatio inauguralis medica de purpura puerperarum* 1690.

(*l*) *Joh. Philippi Eyſelii Diſſertatio inauguralis medica de febre purpurata. Erfurti anno* 1702.

8. Saxonibus proximos Berolinenſes primum adortus eſt miliaris morbus anno 1694. Januario, Februario, & Martio vagabantur (*m*) malæ indolis febres cum varii generis exanthematis, quæ junio menſe pleuritides, & peripneumonias referebant, miliarium exanthematum quodam genere, & peticulis inſequentibus. Anni etiam 1701. tertium trimeſtre (*n*) tulit malignas febres cum exanthematis miliaribus. Poſt annum vero 1706. cum Saxonicæ terræ Brandeburgicis additæ fuiſſent, & Saxones fœminæ Berolinenſibus nuptæ, maximeque poſt Suecorum in Saxoniam irruptionem (*anno nempe* 1706.) quæ plures familias Saxones ſe ſe Berolinum recipere coegit, Berolini frequens hic morbus factus eſt (*o*) ita, ut proxime ſequentibus annis extra Civitatem etiam vagaretur (*p*).

9. Goslariæ cives ab anno decimo hujus ſæculi morbum hunc recepiſſe Conradus Trumphius (*q*) teſtatur. Vittembergenſi in Ducatu

(*m*) *Guſtavi Caſimiri Gahrliep Conſtitutio epidemica Berolinenſis anni* 1694. (*p*.94.) *in app. ad Dec. III. ann.* 7. *Eph. nat. cur.*
(*n*) *Guſtavi Caſimiri Gahrliep Conſtitutio epidemica Berolinenſis anni* 1701. *append. ad Cent. I. & II.*
(*o*) *Acta Medicorum Berolinenſium Dec. I. vol.* 2. *p.* 1.
(*p*) *Acta Medicorum Berolinenſium.*
(*q*) *Obſervationes pathologico practicæ de purpura per annos* 1737. 1738. *In confiniis Goslariæ epidemice graſſante V. app. ad vol.* 6. *Act. nat. curioſ.*

multo ante annum 1728. (*r*) miliarem febrem jam familiarem extitiſſe ex *Vatero* eruitur. In Vvurtenburgia autem, & in primis Tubingæ anno circiter hujus ſæculi decimo octavo morbum hunc in nobili Saxone primum (*s*) fuiſſe obſervatum refert *Gmelinus* (*t*).

10. Francofurtenſes ad mœnum Medici diræ hujuſce febris primam tyrannidem anno 1723. perſenſerunt (*u*). Uratislaviæ anno 1700. (*x*) epidemice regnavit purpura alba minime maligna, ſed anno 1715., cum febres ex genere peticularium frequentes eſſent, peticulas conſequebantur cum ſævis omnino ſymptomatis miliaria exanthemata (*y*). Quæ poſtea febris

(*r*) *Abrahami Vateri Diſſertatio inauguralis medica, qua caſus ſingularis Aſthmatis ex febre purpurata reportati &c. Vitembergæ* 1730.

(*s*) Sed jam ab anno 1700. in muliere quadam febre mali moris correpta, decima morbi die apparentes miliares veſiculas obſervavit *Rudolphus Jacobus Camerarius*. *V. ejuſdem Schediaſma ad hiſtoriam anni 1699. & 1700. in app. ad Dec. III. ann. 7. Eph. nat. cur.*

(*t*) *Johannis Georgii Gmelini diſputatio de febre miliari. Tubingæ* 1752.

(*u*) *V. Hoffmannum Med. ſiſtem. p. 1. p.* (mihi) 222. ubi invenies conſilium, quod Medici Francofurtenſes ad Hoffmannum miſerunt, & ejus reſponſum.

(*x*) *Conſtitutio epidemica Uratislavienſis anni 1700. p. 334.*

(*y*) *Godofredi Klaunig Uratislavienſis obſervata circa febres malignas petechiales Uratislaviæ anno 1715. epidemice graſſantes Eph. nat. cur. cent. v. obſ. LXIII.*

febris catarrhalis anno 1737. Uratislaviam (z) non modo, ſed plura Sileſiæ loca vexavit, in aliquibus peticularum, in aliis purpuræ albæ, aut rubræ eruptionem ſæpe comitem habuit. Pragæ, & in multis Bohemiæ locis ab anno præter propter hujus ſæculi trigeſimo quinto (*a*) funeſtam miliarem febrem eſſe prodidit *Jacobus Smith*.

11. Vindobonæ anno 1729. (*b*) purpura alba in puerperis primum (*c*) apparuit, quæ ſequenti anno, & maſculos (*d*) corripuit. Labaci in Carniola anno 1714. *Marcus Gerbezius* (*e*) mercatori vehementi febre detento minutas, & funeſtas veſiculas aqua refertas in univerſo corpore effloruiſſe ſcribit, & mala hæc exanthemata ſequenti anno 1715. frequentiora extitiſſe (*f*).

(z) *Tobiæ Ferdinandi Pauli hiſtoria febris catarrhalis malignæ anno 1737. Uratislaviæ, & in compluribus Sileſiæ locis epidemice graſſantis Act. nat. cur. vol. 6. obſ. LXVI.*

(*a*) *Jacobi Smith diſſertatio inauguralis de febre miliari. Veteropragæ* 1740.

(*b*) *Caroli Frider. Loeuv. febris catarrhalis, quæ anno 1729. per Europam epidemice graſſata eſt. Act. nat. cur. vol. 3. app.*

(*c*) Anno 1684. poſt obſidionem Viennenſem a Turcis illatam febres malignæ exortæ ſunt cum peticulis, & puſtulis, de quibus num de genere miliarium eſſent, decernere non licet. *V. Andreæ Fackii de febribus malignis Eph. nat. cur. cent. v. obſ. LXXVIII.*

(*d*) *V. Loeuv. l. c.*

(*e*) *Conſtitutio anni* 1714. 1715. *in Eph. nat. cur. cent.* v. & vi. *app.*

(*f*) *V. l. c.*

12. Mariæburgi, & Gedani febris peſtilens magnam hominum ſtragem fecerat anno 1709. quæ poſt anni 1710. initium omnino conquieverat. Eo anno cum Rex Poloniæ (g) Mariæburgum petiiſſet, aulici peſtem contraxerunt, qua correpti, ſi purpuræ exanthemata apparerent, vigintiquatuor horarum ſpatio deliri, & convulſi cito moriebantur.

13. Poſonii, & Sopronii in Pannonia jam a multis annis ſœvus hic morbus viſus eſt. *Carolus Raygerus* (h) Poſonienſis anno 1672. Poſonii puellam annorum 12. febre maligna cum miliariis exanthematis correptam ſe prima vice curaſſe affirmat (i). *Carolus Fridericus Loeuv* morbum petechialem, qui Poſonii anno 1683. epidemice regnavit, ſcribens (k), præter peticulas, viſas fuiſſe monet cutis aſperitudines miliaceas *milii ſolis*, & *ſudaminum* inſtar, eaſque lethales. *Andreas autem Loeuv* (l) ſcriptum reliquit ſe anno 1697. peticu-

(g) *Chriſtiani Henrici Erndtelii hiſtorica relatio febris peſtilentialis in aula regia Polon. anno 1710. 1711. graſſari deprehenſæ. Eph. nat. cur. cent.* v. *obſ. XXX.*

(h) *Eph. nat. cur. Dec.* 1. *an.* 3. *obſ. CCLXXXI.*

(i) Nunquam antea a ſe viſum hujuſmodi exanthematis genus tradit *Raygerus*, qui tamen non ſiluit ſe accepiſſe, tum ab ancilla ægræ aſſidente, tum aliis mulierculis, hujuſmodi morbum jam fuiſſe obſervatum.

(k) *Act. nat. cur. vol.* 2. *app. p.* 35.

(l) *Hiſtoria epidemica Hungariæ conſcripta ab Andrea Loeuv, & a Friderico Loeuv filio communicata Act. nat. cur. vol.* 1. *app.*

ticulari febre graſſante, cum jam raræ peticulæ factæ eſſent, in homine funeſtas innumeras miliares albas parvas puſtulas adnotaſſe, eaſdemque, ſed majores chriſtallinas puſtulas anno 1704. (*m*) in robuſto juvene petechiis laborante iterum animadvertiſſe.

14. Hafniam uſque pervenit miliaris febris, (*n*) neque Suecia (*o*), & Ruſſia (*p*) ab hac ægritudine immunes ſunt.

15. Novæ in Angliam anno 1684. (*q*) hujuſce febris ingreſſum monuit *Sydenhamius* (*r*). Sequentibus annis cum frequentior occurreret, *Hamiltonii* diligentiam excitavit (*s*).

Muta-

(*m*) *Ibidem p.* 40. *annis* 1699. 1700. 1701. 1702, 1703. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. nulla viſa ſunt.

(*n*) *Samuelis Carl. obſervatio de febre purpurata Act. nat. cur. vol.* 7. *obſ. LVIII.*

(*o*) *Gmelinus de febre miliari* §. *IX.*

(*p*) *V. Gmelinum l. c. & Vveitbrecht de febrili conſtitutione petechizante Petropoli anno* 1735. *graſſante. Regiomonti* 1736. §. V.

(*q*) *Fantonus* (*Diſſert. de febr. miliariis p.* 103.) putat putridas puerperarum febres, quarum meminit Vvilliſius pag. mihi 188. ex genere miliarium fuiſſe; ideoque ante Sydenhamii obſervationem miliarium febrem in Angliam veniſſe; ſed nulla memorat Vvilliſius ibi miliaria exanthemata, nec ſuſpicari licet tantum virum, qui maculas notavit, ad puſtulas non advertiſſe; præterea iis in febribus aderant virium ſubita proſtratio, urinæ craſſæ, & rubicundæ cum pulſu debili, quæ ſymptomata peticularis morbi potius ſunt. Fuerunt ne peticulares aliquid miaſmatis miliarium continentes?

(*r*) *Schedul. monit. de febris novæ ingreſſu.*

(*s*) Hujus auctoris prodiere *tractatus duo, quorum prior de praxeos regulis, alter de febre miliari Londini* 1710. 8.

Mutata poſtmodum morbi facies (*t*) eſt exanthematis miliariis raro apparentibus, verum anno 1741. Londini iterum caput extulit miliaris febris parum minax, ſed maxime maligna cum pulſu vix mutato, & determinatione ad delirium, & ſomnum, ut ex ipſa blanditia periculum augeretur (*u*).

16. In Galliæ provinciis alicubi etiam ſe ſe monſtravit miliaris morbus. Hujus procul dubio naturæ fuit febris, quæ circa annum 1735. menſibus Majo, & Junio pagum *Freneuſe* (*x*) vehementer afflixit (*y*). * *Argentoratum*,

(*t*) Ab eo tempore frequentes extiterunt lentæ nervoſæ febres in univerſa Anglia, quas a miliarium retento veneno produci exiſtimo. Edimburgenſes Medici (*eſſais*, & *obſervations de Medecine t. V. p.* 33. *t. IV. p.* 428.) huiuſmodi febres ſæpe commemorant, nullibi miliaria exanthemata. *Clifton Vvinteringham in commentario ſuo noſologico* Eboraci annis 1716. 1720. 1721. febres nervoſas adfuiſſe narrat. *Huxhamius* de lentis nervoſis febribus peculiariter egit. *Pringle* ſcribit (*Maladies des armèes. Paris.* 1755. *tom.* 2. *p.* 134.) novam *Sydenhamii* febrem poſt Sydenhamium Londini viſam non eſſe epidemice vexantem.

(*u*) *Barker. Obſervations on the preſent epidemical feaver Lond.* 1741. 8. *ex Hallero meth. ſt. med. p.* 1096.

(*x*) *Freneuſe* in Inſula Franciæ a Medunta vulgo *Mantes* duabus leucis diſtat.

(*y*) *Queſnay l'art de guerir par la Saignée a Paris.* 1736. *p.* 346. Auctor exponit febrem epidemice ſævientem, qua prehenſi ſtatim ſudore madebant, nonniſi ad morbi finem ceſſaturo. Secundo, aut tertio die erumpebant exanthemata ſero aqueo plena, granis milii, figura, magnitudine, & colore ſimilia; calor cutis mordax, maximuſque in iis, qui perituri eſſent, excitabatur, quo tempore poſt inquietudines, delirio accedente, convulſi moriebantur &c.

ratum, ejuſque viciniam anno 1734. 1735. infeſtavit purpura alba, quæ ab aliquot annis puerperas aliquando corripiebat (z). In urbe Aureliani * graves cum vigerent tertianæ duplices continuæ, eas purpuræ albæ exanthemata aliquando comitabantur (a), quæ Septembri menſe graviora fuerunt. * *Pituerii* in Belſia eodem tempore menſe Majo a D. Mulcaille (b) obſervatæ fuerunt malignæ febres cum miliariis exanthematis, & aſſiduis ſudoribus. D. Malouin conſtitutiones morboſas ampliſſimæ Urbis Pariſiorum referens miliares febres (c) commemorat, verum non videntur ad Germanorum purpuram albam referendæ. Miliaris certe febris extitit, quæ anno 1741. Rothomagi magnam hominum cla-

(z) *Salzmanni J. Gottofr. hiſtoria purpuræ miliaris albæ Argentoratum, & viciniam ante triennium infeſtantis. Argentorati* 1736. 4. §. *III.* * Strasbourg.

(a) *Mem. de l'Academie des Sciences de Paris ann.* 1747. *p.* 337. *D. Duhamel* exponit meteorologicas obſervationes habitas a Domino *Arnault* Aurelianenſi Medico. * *Orleans*.

(b) Ibidem. * *Pluviers*.

(c) *Mem. de l'Acad. ann.* 1747. *p.* 166. Frequentes extiterunt, *inquit*, Julio menſe anni 1746. febres ardentes cum cutis ruboribus, quæ ideo vulgo febres rubræ vocantur. Febres etiam viſæ ſunt cum ad cutem puſtularum eruptione, quæ idcirco appellantur miliares febres. Infantes potiſſimum morbus invaſit, eoſque præ cæteris, qui eodem anno jam morbillos paſſi fuerant: anno 1748. menſe Junio præter eryſipelata, & variolas miliares febres viguerunt; anno 1752. febres putridas obſervavit, quas puſtulæ, aut maculæ rubræ ſequebantur. V. *mem. de l'Acad. de Scienc. ann.* 1749. 1753.

cladem intulit (*d*), & in Normandia minime rara nunc eſt.

17. Montis Bellicardi Principatum epidemice, & graviter primum inviſit hic morbus anno 1712. (*e*). Baſileenſes in Helvetia Cives aggreſſum fuiſſe paullo ante annum 1733. (*f*) per literas mihi ſignificavit *Rudolphus Zvvingerus* (g) Medicinæ primarius Profeſſor in Univerſitate Baſileenſi. Tiguri non ignotæ ſunt (*h*). Scaphuſii primum hujus morbi exemplum triginta, & amplius abhinc annis viſum eſt. Uſque ad annum 1750. raro admodum adveniebat. Eo anno paullo crebrius non puerperas modo, ſed & viros corripuit. Variolas anno 1752. ſæpe miliaris morbus ſequebatur. Annis 1753. 1754. funeſtus indiſcri-

(*d*) *Pinard Diſſertation ſur la fievre miliaire maligne. Rouen.* 1747. 8.

(*e*) *Acta Helvetica. vol. 2. p. 76.* Epidemiam hanc ſcripſit olim *Binningerus* Medicus Sereniſſimi Principis Montis Bellicardi. Opus hoc poſthumum, & deſideratum vulgavit Auctoris Nepos D. *Berdot*.

(*f*) *Baſileæ anno* 1733. *prodiit ſtatim Diſputatio Mich. Brodhaag de purpura alba morbo apud nos incognito.*

(*g*) Malum ſine cauſa incepiſſe, ſequiori ſexu, & præſertim puerperis primum frequentius adveniſſe ſcripſit, deinde juvenes, & viros, paullo etiam ſeniores. Primis ab exortu annis gravius, & frequentius, ſequentibus annis paullo mitius evaſiſſe.

(*h*) *Laurentii Gruber Diſſertatio de febre acuta epidemica exanthemato-dyſenterica. Baſileæ* 1747. §. 11. inter morbos, qui menſe Aprilis anni 1746. obſervati fuerunt, etiam recenſet purpuram albam.

ſcriminatim morbus fuit. Sequentibus annis rarius advenit. Hanc hiſtoriam mihi communicavit doctus, & præcl. Medicus Scaphuſo *Helvetus Joh. Conradus Ammannus*. Bernenſes etiam purpuram albam habent, ſed ea perraro accidit, ſolaſque pene puerperas, quæ graviter in partu laborarunt, corripit (*i*). Mulhuſii Helvetiorum aliquando, ſed raro occurriſſe febrem miliarem ſcio ex literis *Joh. Hoferi* Medici, & naturalis hiſtoriæ Cultoris ſtrenui. Genevenſes Medicos hac de re interpellari cum curaſſem, mihi reſponſum eſt, a triginta circiter annis aliquod hujuſce febris exemplum occurrere incepiſſe, ſed quindecim abhinc annis non amplius rarum factum eſſe. De proxima Sabaudia dicendum nunc eſſet, ſed opportunius videtur morbi originem, & progreſſum in Pedemontio proſequi, quoniam a Noſtratibus morbum habuerint pleræque Regiones, quarum calamitas ſupereſt enarranda.

18. Circa annum decimumquintum hujuſce ſæculi in nobili virgine acutam miliarem febrem ſe primum in hac Urbe obſervaſſe ſcribit Cl. *Fantonus* (*l*), verum in Oppido

pido

(*i*) Hanc notitiam debeo celeberrimo, & ſapientiſſimo Viro *Alberto ab Haller*, qui etiam mihi notavit Bernenſis Urbis aërem ex purioribus eſſe, & ſaluberrimum.

(*l*) *De febr. mili. p.* 110.

pido Sanbenigni (*m*) ann. 1711. *Thomas Guidetti* (*n*) uxorem ſuam ex febre mali moris cum miliarium puſtularum efflorescentia occubuiſſe adnotavit, ita ut paullo antiquior epocha originis hujuſce morbi apud nos videatur. Certum eſt inter decimumquintum, & vigeſimum nobiles aliquot puerperas hoc morbo e vita ereptas fuiſſe. Qui tunc nobiles puerperas ſolum adoriebatur, ſequentibus annis & vulgaris conditionis mulieres, poſtea & viros, & denique nullo habito conditionis, ſexus, ætatis diſcrimine quemlibet aggredi auſus eſt (*o*), eademque ratione perſeverat. Primis annis in hac urbe ſe ſe continuit morbi ſeminium, tum ad loca vicina ſe ſe diffudit, & ſenſim non ſolum univerſa ſubalpina hæc regio, ſed alpes ipſæ, & proximi pene omnes populi hanc ægritudinem receperunt, & pro varia locorum diſtantia, hominum inter ſe frequentatione, & cœli conditione citius, aut ſerius, varioque exitu morbus penetravit. Horum autem omnium

(*m*) Oppidum ab Urbe octavo lapide diſtans.

(*n*) *Diſſertationes phiſiologicæ, & Medicæ Aug. Taurinorum* 1747. 8. *v. p.* 147. -- 154.

(*o*) Auguſta Taurinorum jacet ad padi, & duriæ minoris confluxuum ſecus editos colles ad orientem poſitos. Venti, quibus athmoſpheræ vapores diſſipentur, rari ſunt. Aër autumno, & hyeme nebuloſus, ſemper mollis, & gravis. Aëris temperies varia, nunc auſtrina, nunc maxime frigida.

nium hiſtoria, quoniam ad morbi indolem detegendam non parum facit, paullo fuſius pertractabitur.

19. Cunei anno 1724. puerperæ binæ, Vercellenſis una, Taurinenſis altera, morbum hunc primum paſſæ ſunt. Ex eo tempore non infrequens extitit morbus, anno 1742. epidemicus.

20. Savilianenſes (*p*) cives eandem etiam epocham recordantur. Cum frequentes admodum non eſſent miliares febres, & benigni ſæpe exitus, anno 1753. majori frequentia, nec adeo mites vagatæ ſunt.

21. Aquæ Statiellæ *, Urbs in Monteferrato antiquiſſima, anno 1726. videre primum in puerpera Taurinenſi hanc febrem, quæ exinde ad alias puerperas, & homines tranſiit. Annis 1733. 1734. crebrius occurrens, & vicina loca occupavit. Ab anno 1735. ad 1744. paullo rarius incidit. Anno 1744. non ſolum Aquæ Statiellæ, ſed Nicæa paleæ, proximæque regiones febri miliari peticulis juncta graviter afflictæ fuere.

(*p*) Saviliani urbs in ampla planitie ſita mollem quidem, ſed æqualem aërem habet.

* Acqui.

22. Carmaniolæ (*q*) jam ab anno 1728. morbus apparuit, ſed neutiquam magna ibi eſt hujuſce morbi frequentia.

23. Bugellæ (*r*) ab eodem tempore, & ſævæ, & frequentes miliares febres extiterunt.

24. Eporediæ * (*s*) prima morbi ſeminia in puerperis eodem anno viſa ſunt, quæ deinceps nullam ſexus, ætatiſve diſtinctionem fecerunt. Anno 1742. vehementem huic urbi ſtragem attulere (*t*) a februario ad julium menſem miliares febres.

25. Circa annum etiam 1728. in urbe Vercellarum (*u*) apparuit, ex quo tempore frequens continuavit, rarius lethalis.

26.

(*q*) Carmaniolæ cœlum Savilianenſi conſimile eſt.

(*r*) Bugella loco edito ſita, ad radices alpium, purum, at propter ventorum, & caloris, frigoriſve viciſſitudines inæqualem aërem poſſidet.

* Ivrea.

(*s*) Eporediæ urbem in acclivi loco conſtructam lambit Duria major; ei ſuperius adjacent lacus pene ſtagnantis aquæ, ex quibus inſalubris fieret loci conditio, niſi ſæpe vehementer flarent venti per longam, & anguſtam Auguſtæ Prætoriæ vallem ſpirantes, quibus mala effluvia diſſipantur.

(*t*) Fuit ſimplex miliaris febris, cum pulſu tenſo, & parum febrili: miliaria exanthemata quarta die erumpebant; ſexto, aut ſeptimo ſæpiſſime lethalia.

(*u*) Vercellarum civitas jacet in ampliſſima planitie: mollis aër eſt, nec valde inæqualis.

26. Pinerolienſibus (*x*) uſque ad annum 1730. pepercit: eo puerperas primum, deinde & reliquos indiſcriminatim prehendit, verum nec multum graves, neque frequentes ab illo tempore obſervantur. Anno ſolum 1742. cum propter annonæ penuriam gentes non paucæ ſe ſe Pinerolium recepiſſent, epidemice tunc viguit miliaris febris, quæ primum alienigenas aggreſſa eſt.

27. Tunc temporis primum inter alpes in in pago Viù (*y*) occurrit, ubi ſporadice etiam continuant, neque valde funeſtæ.

28. Foſſani anno 1731. primum in maſculis juvenibus, deinde in puerperis adnotata eſt nova hæc febris. Annis 1733., & 1742. epidemice vagatæ ſunt peticulæ, quibus miliaris morbus aliquando jungebatur. Nunc etiam quandoque obſervatur, ſed neutiquam crebro intervenit.

(*x*) Pinerolium in aprico, & acclivi loco procul ab aquis ſitum, meridiano, & orienti Soli expoſitum de ſaluberrimo aëre gloriatur.

(*y*) Primus ex Alpinis locus eſt, ad quem purpura alba pervenit; ſed animadvertendum Auguſtam Taurinorum frequentari ab his gentibus, quæ lecticarii, ciſtiferi, & bajuli vinarii operam apud nos præſtant.

29. Niceæ (z) circa annum 1732. in Pedemontanæ originis puerpera primum exortus morbus eſt, qui deinde ſine diſtinctione ulla quemlibet adoriri conſuevit, impræſentiarum minime rarus. Villæfrancæ in muliere Villafrancenſi anno 1743. ſe ſe oſtendit nunquam antea viſa miliaris febris, & militum noſocomia afflixit: anno 1745. frequentior apud incolas: annis 1746.--1751. magis rara: ab anno 1751. iterum ſæpius occurrit.

30. In oppido * (a) Ripularum anno 1732. primum miliaris febris exemplum in viro ſe ſe obtulit: ſine ulla conditionis exceptione, frequentes ab eo tempore factæ ſunt, meliores inter initia, graviores poſtea. Vere ſæpe occurrunt diræ cum miliariis complicatæ pleuritides.

31. Aſtæ Pompejæ malignæ miliaris febris exanthemata obſervari cœperunt anno præter propter 1733.

32.

(z) Nicæenſe, & Villafrancenſe cœlum prompte, & frequentiſſime variare mihi ſignificavit *D. Verani* doctus, & præclarus Medicus.

* Rivoli.

(a) Ripularum oppidum loco edito eſt ad initium vallis Seguſinæ, & ventorum omnibus inæqualitatibus patet. Meridianum, & Orientem Solem excipit & calidiuſculum idcirco cœlum habet.

32. Eo tempore, & Lantii (*b*) pagus primum novæ hujus ægritudinis adventum habuit. Annis 1734.--35.--42.--53. epidemice regnavit poſt ſiccitates, & auſtrinas conſtitutiones. Vere frequentes ſunt malignæ quædam pleuritides, quæ ſæpe junctam, aut ſupervenientem habent miliarium puſtularum eruptionem.

33. Tridini (*c*) ab anno 1735. minime raræ miliares febres exiſtunt, nec valde exitiales.

34. Auguſtæ Prætoriæ * (*d*) rariſſime occurrit. Puerperam Taurinenſem anno 1736. adorta eſt miliaris febris: poſtea aliquot alias exteras, & indigenas puerperas; verum maſculino generi uſque nunc pepercit.

35. Creſcentini (*e*) ab anno 1738. apparuerunt, nec infrequentes ſunt. Ex vicinis Tridini,

(*b*) Lantii pagus ad radices alpium in quadam convalle ſitus, caloris, & frigoris magnas habet viciſſitudines.

(*c*) Tridini ſecus padum poſiti aër eſt potius mollis, & æqualis.

* Aoſta.

(*d*) Auguſtæ Prætoriæ incolæ nullam fere habent cum Pedemontanis communicationem.

(*e*) Creſcentinum etiam ſecus padum eſt, ejuſque aër Tridinenſem fortaſſe humiditate ſuperat.

ni, & Creſcentini loca humida (*f*) & aquoſa majorem patiuntur hujuſce morbi frequentiam; ex adverſo collina longe rarius, ſed gravius hoc morbo vexantur.

36. Seguſii (*g*), anno itidem 1738., in Taurinenſis originis ægris obſervarunt Medici novam hanc febrem, quæ Seguſienſes inde corripuit. Anno 1753. epidemice, & graviſſime non Seguſium ſolum, ſed alpinos etiam editiores tractus ea infeſtavit. Frequens, & ſæpe exitialis purpura alba Seguſii obſervatur.

37.

(*f*) Horum locorum habitatores pauco vino utuntur: vino autem indulgent, qui collina loca incolunt.

(*g*) Seguſium ad radices editiſſimarum alpium montis Ceniſii jacens in quadam convalle, per amplam, & rectam pene vallem orienti Soli patet. Duræ, & pene nudæ rupes interim circumſtant, quæ undequaque radios reflectunt, & colligunt, unde fit, ut, licet inter medias alpes editiſſimas, præcalidum ſit Seguſinum cœlum, quod etiam ultra confirmant vegetabilia in agro Seguſino reperiunda, quæ nonniſi locis calidis exoriuntur. E. gr. *Hieracium folio Statices, caule foliato (aut nudo) Tourn. inſt.* 470. *Millefolium nobile Trag.* 476. *Anonis puſilla glabra anguſtifolia lutea Tourn. inſt.* 409. *Botrys ambroſioides vulgaris C. B. pin.* 138. *Helianthemum flore albo folio anguſto hirſuto J. B.* 2. 16. *Santolina foliis obſcure virentibus flore aureo Tourn. inſt.* 451. *Anchuſa lutea minor C. B. pin.* 255. *&c.* Interim ex ſummis nivoſis jugis repente frigidi ſæpe venti ſpirant, magnam aëris inæqualitatem prompte afferentes.

37. Albæ Pompejæ (*h*) cum primum occurriſſet in nobili Taurinenſi muliere, aliquot poſtea, ſed rara exempla ſucceſſerunt; poſt annum autem 1742., quo epidemice viguit, frequens, & exitialis perſeverat.

38. Anno 1742. peticularum febres graſſatæ ſunt in urbe Montis Regalis (*i*): iiſdem quandoque acceſſerunt etiam miliaris febris exanthemata, quæ aliquando nunc etiam contingunt.

39. Claraſcum (k) attulit eadem epidemia miliarium morbum, qui tamen frequens ea in urbe non eſt.

40. Cebæ Marchionatus tunc temporis etiam primo vere novam hanc calamitatem perſenſit, quæ ab illo tempore rarius incumbit, ſolas pene puerperas aliquando afficiens.

(*h*) Alba Pompeja humili loco eſt prope flumen Tanari lente fluentis. Septentrioni patet, mollis, gravis, & inæqualis aëris eſt ibi conſtitutio; proximi colles viniferi incolas a vini uſu nequaquam averſos faciunt.

(*i*) Montisregalis urbs ex ſaluberrimis eſt, puro, & perflato loco ſita.

(k) Claraſcum loco, non multum frequentato, aliquantisper edito poſitum eſt ad Sturæ, & Tanari confluxum. Cum hæc flumina præter morem ſubſident æſtivis menſibus, & tertianæ, & peticulares vigent febres.

Garexii, Doliani, aliaque noſtræ (*l*) Liguriæ loca ab eo tempore miliarem morbum aliquando habuerunt.

41. Braydarum Oppido graviſſimus extitit idem annus, peticulis, & miliariis maximam hominum ſtragem facientibus, quarum poſtremæ frequenter, & nunc occurrunt.

42. Valentiæ (*m*) in Noſocomio militum peticulæ, & miliares febres anno 1742. magnam cladem afferebant; tunc migravit ad cives epidemicus morbus, qui prima vice miliarium morbo laborarunt. Similis morboſa conſtitutio Noſocomia militum iterum affecit anno 1755.; ſed ab ea cives immunes extiterunt, apud quos rariſſime occurrit. Ad vicinatum nondum tranſiit.

43. Milites Vigevani præſidiarii aliquot abhinc annis aliquando miliariis correpti ſunt, quæ raro in indigenis obſervantur.

44. Mortariæ nondum viſæ ſunt (*n*) miliares

(*l*) Genuenſis Liguria morbum hunc omnino pene ignorat: Genuæ rariſſimi miliaris febris caſus ab aliquot annis obſervati ſunt.
(*m*) Valentiæ humidus, & gravis aër eſt.
(*n*) Mortariæ aër maxime gravis, & humidus.

liares febres. Racconixienſem (*o*) mulierem febri miliaris morbi ſymptomatis ſtipata correptam abſque ulla exanthematum eruptione feliciter ſanatam nuper indicavit Pillattonus (*p*).

45. In urbe Caſalis identidem in puerperis, præcipue Taurinenſibus, miliarium febrium ab aliquot annis exempla conſpecta ſunt.

46. Alexandriæ primum etiam in militibus, deinde & in civibus ab aliquo tempore miliares febres contingunt.

47. Dertonæ non ignotæ ſunt, nec a multo tempore. Primæ originis epocham ſtatuere non licet.

48. Qui rariſſime ab aliquot annis adnotabatur miliarium morbus in urbe Novariæ, anno demum 1755. epidemice apparuit.

49. Priuſquam in Italia morbi progreſſionem perſequamur, de Sabaudia dicendum eſt. Camberii (*q*) triginta, & amplius abhinc annis

(*o*) Racconixium conſpicuum Pedemontii oppidum.
(*p*) Mortariæ Protomedici vices gerens.
(*q*) Camberium in aëre ſaluberrimo conſiſtit: mulieres vero minime deſidem vitam agunt, cum deambulatu maxime delectentur.

annis nova hæc febris innotuit, quæ familiaris impræſentiarum eſt, puerperas minime afficiens, neque admodum pernicioſa. Annecii, & Thunonii nota eſt, ſicuti etiam Rhumiliati (*r*). Maurianenſes eam tenent ab anno 1736.; ibi epidemice graſſata eſt anno 1741.: indiſcriminatim quemlibet corripit, puerperis infenſior. Autumno, & vere crebrius advenit, nec infrequentes vere ſunt pleuritides in miliarem morbum reſolutæ.

50. Mediolanenſes Medici, hac de re quæſiti quatuor abhinc annis, reſponderunt exanthematicas hujuſmodi febres aliquando & in puerperis (*s*) evenire, ſed minime malæ indolis eſſe. Anno 1746. graviter Mediolani conflictatus eſt Sacerdos quidam Societatis Jeſu (*t*), ſed ab anno 1757. (*u*) exitialia miliarium

(*r*) Anno 1750. cum Botanices cauſa Sabaudiam peragrarem, Rhumiliati miliarium febris exempla in ſequiori ſexu vidi, meminique certiorem tunc factum fuiſſe ſolum ab aliquot annis in talem morbum cives incidere.

(*s*) Bartholomaeus Curtius celebris olim Medicus Mediolanenſis triginta abhinc annis ad Fantonum ſcripſit ſe aliquando vidiſſe puerperas ex febre continua graviter laborantes cum exanthematis miliaceis; nullam vero, quantum ipſe meminiſſet, e vita ereptam fuiſſe. V. *Fanton.* p. 95.

(*t*) Admodum nempe Reverendus P. *Orrigoni*, qui ex Pedemontio, ubi commoratus erat, Mediolanum conceſſerat.

(*u*) Animadvertatur Mediolano proximam Novariam eſſe, & hac in urbe anno 1755. epidemice morbum miliarium viguiſſe.

liarium exempla aliqua deinceps obtigerunt:

51. In urbe Laudenſi * circa annum 1747. Comitiſſam a Staremberga Germanæ originis, puerperam, pene ſublatam fuiſſe ex hac febri mihi indicavit D. *Moſcati* (*x*). In hujus autem urbis viciniis, proxime elapſo autumno, nobilem virum eodem ex morbo periiſſe intelligo ex literis, quas mihi dedit Præcl. *Paulus Valcarenghi* Primarius in Univerſitate Ticinenſi Medicinæ Profeſſor.

52. Majori frequentia, & ſævitia Mantuæ ab annis aliquot vagantur. Placentiæ, & Mutinæ rarum aliquod exemplum viſum ſcio. Cremona (*a*) morbum nondum accepit.

53. Bononienſes hanc calamitatem ignorant. Exanthematicæ quidem miliares eruptiones interdum in puerperis obveniunt; ſed minime graves. Periculoſiſſima hujuſce generis febris viſa ſemel eſt in homine Taurinenſi (*b*).

54. Benignas hujuſmodi exanthematicas mi-

* Lodi.
(*x*) Mediolani chirurgiæ Profeſſor.
(*a*) Ita certiorem me facit præcl. Paulus *Valcarenghi*.
(*b*) Ex literis id ſcio Amiciſſimi, & Præclar. Viri *Ferdinandi Baſſii*, qui diligenter hac de re Bononienſes Medicos ſciſcitatus eſt.

miliares febres jamdudum notas Etruſcis eſſe, & rariſſime periculum ab iis ullum allatum fuiſſe mihi indicavit *Xaverius Manetti* Celeb. in Horto Florentino Botanices Profeſſor.

55. Ariminenſes a gravi noſtra miliari febre immunes uſque nunc eſſe Cl. *J. Bianchi* (c) in literis pluries mandavit. Eadem fortuna non potiuntur Veronenſes, quibus a pluribus annis, puerperis præcipue, miliarium febrem interdum accidere accipio ex Epiſtolis *Cæſaris Moreni* (d), & obſervationibus *J. della Bona* (e).

56. Venetiarum urbs pene omnino immunis eſt (*f*). In agro Neapolitano, in Hiſpania, necnon Sardinia, & urbe Romæ (g) nondum, quod ſciam, ſeu exteri, ſeu incolæ hanc ægritudinem perſenſerunt. Faxit Deus, ut morbus majora non capiat incrementa.

57.

(c) J. *Bianchi* Primarius Medicus Ariminenſis, olim in Senenſi Univerſitate Anatomes Profeſſor.

(*d*) *Julius Cæſar Moreni* Botanices, & Naturalis Hiſtoriæ apprime gnarus Veronæ pharmaceuticam exercet.

(e) *Joh. della Bona* Medicus Veronenſis purpuram albam Germanorum ſe bis obſervaſſe meminit. V. Ejuſdem *L'uſo, ed abuſo del Caffè. In Verona* 1751. *p.* 21.

(*f*) A Præcl. Veneto Medico *Arcadio Capello* duo tantum uſque nunc obſervati ſunt miliaris febris caſus.

(g) Romæ, & in Sardinia Pedemontani non pauci vivunt, nemo adhuc hoc morbo, quod ſciam, fuit prehenſus.

57. Conſtat itaque morbum, qui Lipſiæ primum apparuit (§. 2.) ad proximas, remotas, noſtraſve regiones longo annorum circuitu penetraſſe; iis, quibus frequentior erat cum morbum jam habentibus agendi familiaritas, citius morbo prehenſis (*h*).

58. Morbi vero contagioſa miaſmata non ab aëre ſimpliciter, ſed ab iis, qui in morboſa regione venenum contraxerant, (§. 8. 9. 13. 21. 29. 34. &c.) ad alia loca translatum fuiſſe.

59. Sporadice plerumque, & puerperas ſæpius primum, deinde & maſculos corripuiſſe: loca vero, quæ ſemel occupavit, ex integro fere nunquam (*i*) dimiſiſſe; per aliquot annos ſolum aliquando ſiluiſſe.

60. Niſi alia jungatur cauſa, in aëre humido, & inæquali, aut ſolum valde inæquali fre-

(*h*) Hæc maxime apparent in noſtra regione, cum apud Sabaudos (49) Nicienſes (29) Savilianenſes (20) Cuneenſes (19) &c., qui cum Taurinenſibus majus commercium habent, citius morbum communem factum fuiſſe videamus; ſerius autem, & rarius occurrat in Monteferrato, præcipue ſuperiori (45); Liguria (40) &c.

(*i*) Lipſienſes, Berolinenſes, Suevi, Helveti, Pedemontani &c. hanc ſortem patiuntur. Vindobonæ, licet anno 1729. & 30. miliarium morbus viguerit, minime inpræſentiarum obſervari eruo ex ſilentio Celeberrimi *Svietenii* v. §. 982.

frequentiorem, in aëre puro, & æquali rariorem, humido vero & æquali, niſi alia accedat cauſſa, mitiorem eſſe: cœlum vero calidius huic morbo non favere (56).

61. Frequentius corripit homines otio deditos, & parum exercitatos, in pueris (k), & ſenibus rarior. Aggreditur juvenes cujuſvis temperamenti, ſed præ cæteris ſanguinea conſtitutione præditos. Vere frequentior; minus frequens autumno; rarius advenit æſtate, & ſumma hyeme.

62. Minime verum eſſe reperio, ſicuti *Hamiltonius*, aliique tradiderunt, imbecillam corporis conſtitutionem (*l*), & ab evacuationibus fractam magis huic morbo patere. Ex puerperis indiſcriminatim prehendit ſeu illas, quibus partus facilis extitit, ſeu quæ in eodem maxime laborarunt (*m*).

63.

(k) Vidi duobus abhinc annis filiolum annotinum hoc morbo correptum, cujus mater ex morbo miliari ſuperſtites convulſionum moleſtias patiebatur, (nova dein puſtularum eruptione ſolutas), eo tempore, quo filium utero geſſit.

(*l*) Si ſermo ſit de lentis nervoſis febribus, iis ego facile aſſentior, qui putant imbecillos, & lymphaticos facilius iiſdem vexari.

(*m*) Gravius quidem hæ laborant, utero facile poſtea inflammatione correpto.

63. Alpinos tractus, & humilia loca inhabitantes afficit. Qui vino abſtinent, & utuntur; nobiles euchimis, variiſque cibis, ruſticique aqua, & ſecalino pene ſolum pane nutriti; homines coffeè abutentes, aut minime; omnes hujuſce morbi tyrannidi ſubjacent.

64. Suppreſſa perſpiratio, eaque neglecta, longa mœſtitia, ira vehemens hujus febris frequentes cauſæ ſunt. Auſtrina autem, diuturna, ac inæqualis conſtitutio, hyeme præcipue eveniens, miliarium morbum producit quandoque epidemicum (*n*). Hiſce cauſis addi poſſunt puerperium, placentæ ~~partus tempore~~ violenta eductio, in febribus calefacientium abuſus, aliaque id genus, quibus venenum ad agendum excitatur, aut ea mutatio inducitur in corpore, propter quam agit.

CA-

(*n*) Cum æſtas anni 1733. fuiſſet præcalida, & ſicca; idemque autumnus, & hyems etiam præter morem tepida extitiſſet, anno 1734. Auguſtam Taurinorum, & pene totum Pedemontium affecit vehementiſſima epidemia miliarium, & peticularum. Eandem temporis conſtitutionem, eo anno, gentibus in celſiſſimo alpium Bavariæ jugo viventibus inviſam adhuc miliarem febrem attuliſſe narrat *Joſeph Grunvvald* (*l. c.*)

CAPUT SECUNDUM.

MORBI NOMENCLATURA.

65. QUÆ nobis febris miliaris, aut miliarium morbus audit, variis nominibus apud auctores occurrit. Plerique Germanorum purpuram albam dixerunt; ab aliis vocata fuit purpura puerperarum, febris puerperarum mali moris, febris purpurata, purpura, purpura maligna, purpura miliaris, febris maligna cum exanthematis miliariis, febris miliaris, morbus miliaris, & febris veſicularis. Nomine *Der Frieſel* apud Lipſienſes venit, Gallis dicitur *Pourpre blanc*, Noſtratibus *Miarola*. Horum nominum explicationi de purpuræ vocabulo nonnulla præmittam.

66. Purpuræ nomen ex Græco πορφύρα veriſimiliter deductum (*o*) Latini ad teſtaceum, quod purpureum colorem præbet, ſignificandum adhibuerunt. Hoc nomine poſtea a purpureis maculis morbum, quem peticulas Itali dixerunt, Gallos ſecuti Medici purpuram appellarunt. Purpuræ autem vox paullatim extenſa fuit ad alios etiam morbos, in quibus

(*o*) V. *Joh. Daniel. major. adnotationes ad librum de purpura Fabii Columnæ Kiliæ* 1675. *pag.* 12.

bus aut maculæ, aut puſtulæ, papulæve rubentes in cute apparerent ita, ut quicumque pene morbus, in quo cutis ruberet, purpura fuerit appellatus.

67. Inſolita idcirco hæc febris cum prodiit, purpura etiam dicta fuit; eaque, ut ab aliis diſtingueretur, eo quod peculiariter puerperas corriperet, puerperarum purpura; ab exanthematis milii granorum æmulis miliaris, ab exanthematum, quæ ſæpiſſime minutas veſiculas exhibent, forma veſicularis vocata eſt. Simpliciter etiam purpura noſtro ſæculo ab aliquibus dicitur, purpuræ nomine ad peticularum morbum indicandum pene exoleto. Morbum potius, quam febrem miliarem vocari vult *Petrus Gerike* (*p*) eo quod putet ſine febre eſſe poſſe, unoque morbi miliaris nomine, & vulgarem purpuram rubram, & Lipſienſium febrem velit comprehendere. Vocabulum *Der Frieſel* alii a voce *Frieſs*, quæ pannum aſperum, & nodoſum ſignificat, cujus aſperitatem cutis in hoc morbo æmulatur; alii a voce *Frieſſen* frigere, eo quod ſæpius cum frigore invadat (*q*) deducunt.

(*p*) *Tractatus de febre miliari* 1711. *cap.* I.

(*q*) *Langius in Diſput.* 44. *valetudinarium puerperarum* poſtremam hanc; & *prax. Med. cap. XIII. de febribus* §. 9. *de purpura* primam ſignificationem dat, V. etiam *Gmelinum* §. XVI.

68. Dummodo de morbo conſtet, & vocum diverſitas nullam faciat ambiguitatem, quodlibet nomen per nos licet. Videtur autem potius (*r*) miliarium morbus vocandus.

69. Hoc nomine intelligimus morbum cum febre conjunctum (*s*), in quo fere ſemper (*t*) exanthemata ad cutem occurrunt, ſive minutæ puſtulæ, quæ cito in veſiculas ſero plenas evadunt, a miaſmate productæ, quod maximam habet ad nerveas fibrillas convellendas aptitudinem.

(*r*) Plerique morbi exanthematici proprium nacti ſunt nomen: ex. gr. dicuntur *Variolæ*, *Morbilli*, *Peticulæ* &c. Eodem exemplo morbus hic miliarium ſimpliciter nomine diſtingui poterit; ſicuti enim in variolis, non febris, ſed exanthematum, & morbi natura eſt conſideranda.

(*s*) Nunquam vidi ſine febre hanc ægritudinem; cum levi febre etiam exitiale occurrit.

(*t*) Rarum apud nos eſt, ut febris ex ſua natura miliaris ſibi relicta exanthemata non producat. Frequentius id in Anglia contingere video.

CA-

CAPUT TERTIUM.

MORBI DISTINCTIONES.

70. CElebris, & antiqua eſt purpuræ diviſio in albam, & rubram. Alba etiam diſtinguitur in albam, & pellucidam. Nullius momenti eſt albam a pellucida ſeparare; quæ enim exanthemata primum pellucida fuerunt, craſſiore reddito ſero, alba fiunt, quod olim vidit *Hamiltonius*. Neque magis intereſt miliaria exanthemata rubra ne, an alba ſint. Utraque æque periculoſa; imo ex mea obſervatione rubra minuta pellucidis deteriora ſunt. Præterea, uti etiam recte obſervat *Gmelinus* (*u*), puſtulæ, cum primum elevantur, rubræ; tum poſtea pellucidæ cum baſi rubra; & denique pellucidæ, albæve fiunt. Apud plurimos interea Scriptores paſſim reperitur purpuram dividi in rubram, & albam, quæ etiam gravis, & maligna dicitur, cum illa maligna audiat. Verum hi mihi videntur ultra limites miliarium morbi purpuræ nomen extendere, & purpuræ (*x*) rubræ

(*u*) §. 12.

(*x*) Jamdiu nota ſunt exanthemata & rubra, & alba, quæ Græci *hidroa*, Latini *ſudamina* dixerunt. Pueris, fœminis, & bilioſis hominibus præcipue adveniunt ſæpe ſine febre, aliquando cum febre, iiſque præcipue ſcorbutici homines afficiuntur. A Gallis, atque Noſtratibus *Ebullition*

vocabulo plures alias diſſimiles, neutiquam ſua natura graves, cutis eruptiones comprehendere. Licet enim cum bono (*y*) exitu, & ſine gravi incommodo, quandoque curſum ſuum abſolvat, periculoſa tamen ſemper eſt miliaris febris. Periculum autem pendet a convulſionibus, citiſſime ſequentibus diſparentia exanthemata, quod huic puſtularum generi præ reliquis proprium, & peculiare eſt.

71. In ſimplicem, & complexam diſtinguit purpuram *Hamiltonius* (l. c.) ſimplicem eam dicens, quæ albas; complexam, quæ rubras albis immixtas puſtulas exhibet. *Petrus Gerike* morbum miliarem dividit in idiopaticum, ſimptomaticum, & complexum. Quando nempe morbus alter miliarem comitatur, complexus; ſi alteri morbo miliaria exanthemata

mata

lition de ſang, ab Anglis *a rash*, a pleriſque Germanis Medicis *purpura rubra* appellatur; ſed aliæ etiam cutis affectiones, uti ſunt *Rubeola*, *Scarlatina febris* &c.; purpura rubra dictæ ſunt. Horum omnium exanthematum inter ſe differentia ſuo loco dabitur.

(*y*) Uratislavienſes (*conſt. epidem.* 1700. *p.* 334.) purpuram albam deſcribunt minime lethalem, cujus puſtulæ quarto die erumpebant, 7. valetudine reddita. Hujuſcemodi caſus apud nos rariſſimi ſunt. Idem & aliis etiam in morbis occurrere videmus. Variolæ e. gr. mitiſſime curſum ſuum abſolvunt interdum; nihilo ſecius inter morbos ſua natura graves referuntur. Simptomatum natura, & comitatus morbum definire debet, & certum eſt in miliari mitiſſimo morbo, ſi puſtulæ retrocedant, ægros cito graviter periclitari.

mata ſuperveniant, ſimptomaticus, ſi neutrum adſit, idiopaticus eſt. *Hamiltonii* diſtinctionem non poſſe conſiſtere patet ex dictis (§. 70.); quod ad alteram Cl. *Gerike* ſpectat, mihi opportunius videtur eum dividere in ſimpliciſſimum, ſimplicem, & complicatum. Simpliciſſimus ille eſt, in quo ſi febrim excipias, abſque ullo alio morbo miliaria exanthemata adveniunt; Simplex ille, in quo ſub ſpecie alterius morbi primam periodum percurrit, quin alius revera morbus adjungatur; hic ſi adſit, complicatus erit. Simpliciſſimum a ſimplici juvat ſecernere, proptereaquod ex primi conſideratione miliaris morbi natura magis eluceſcat. Multum intereſt etiam ſcire, num ſit ſimplex, aut complicatus, hoc eſt, num ſimptomata, & effectus pendeant ex ſolo miliarium miaſmate, vel ab altera adjuncta morboſa cauſa. Fateor quidem limites inter ſimpliciſſimum, ſimplicem, & complicatum non ita facile ſemper definiri poſſe, & conſiſtere, cum facilis ſit ſimpliciſſimi in ſimplicem, & hujus in complicati nonnullas ſpecies converſio; & variarum cauſarum ad eundem effectum vis, & potentia fucum facere poſſit. Quum cæteris interim commodior, & utilior videatur, hanc ſequemur diviſionem primum viſuri, quid in ſimpliciſſimo contingat.

CAPUT QUARTUM.

DIAGNOSIS MORBI SIMPLICISSIMI.

I. Ante Expulsionem.

72. Horror interdum morbum incipit, quem a naturali vix differens calor ſequitur, ſine membrorum defatigatione. Caput vix dolet, febris quam maxime lenis, cum pulſu tamen tenſo, duriuſculo, & aliquantulum contracto (z). Urina ſanorum ſimilis; nullus dolor ab ægro perſentitur; non ſitit; appetit: ſed importuni ſudoris impetus faſtidit.

73. Altera plerumque die cum paullo celeriori pulſu decolorari incipit urina. Accedunt metus, & triſtitia ſine cauſſa, ad cordis ſcrobiculum moleſta quædam compreſſio ſuſpiria cogens, aurium tinnitus cum auditu acutiore, inquietudines, ſubitanei involuntarii motus, ſenſus in digitis ſtuporis cujuſdam

(z) Non pauci Auctores ſtatuunt in morbo miliari pulſus imbecillitatem; pace horum virorum dicam me quam maxime vereri, ne ipſi dicant imbecillum, qui ſolum contractus eſt. Validius nempe, quam par eſt, arteria contrahitur, & efficit pulſum minoris quidem diametri, ſed neutiquam imbecillum, ſicuti ex ſtatu virium, ex compreſſione pulſus, qui ſæpe durus eſt, judicari poteſt.

dam pungitivi *granſ* nomine noti. Somnus interrumpitur ſpectris, quæ non ſine corporis, & animi commotione ægrum expergefaciunt. Sudores cum pulſu magis contracto, acidum corruptum olentes, aſſidui erumpunt.

74. Tertio interim, aut quarto die, raro ſerius, poſt vehementes ſudoris impetus, & alternas aliquando cujuſdam horroris, caloriſque viciſſitudines, præcedentibus ſæpius puncturis, interdum aliquo pruritu, in collo primum, & pectore, & dorſo, deinde in brachiis, abdomine &c., raro in facie eſfloreſcunt rubræ, aut albentes minutæ puſtulæ.

II. Post Expulsionem.

Si optime vertat.

75. Hæ puſtulæ cito grandeſcunt, & limpido ſero replentur cum aliqua cutis inflammatione, quæ plenior, & tumefacta perſentitur. Præcipua abſoluta expulſione (aliquæ enim puſtulæ lento greſſu cæteras ſequuntur,) quod intra 30. horas evenit, convulſiva ſimptomata (73) miteſcunt, & diſparent. Sudor minus intenſus, ſed perſeverat. Urinæ ſenſim iterum colorem inducunt. Septima die, molli, & æquali reddito pulſu, exanthemata exſiccan-

ſiccantur , & ſquamatim cuticula decidit. Rariſſimus eſt tam bonus apud nos morbi hujus exitus ; aliud ſubeſt noſtris ægris curriculum & periculoſum , & longe gravius peragendum.

Cum Æger valde periclitatur.

76. Poſt expulſionem perſiſtunt, & creſcunt ſimptomata (73): febris augetur cum celeri, & contracto pulſu, & circa meridiem, ac nocturnis horis evidentia capit incrementa. Urinæ multæ tenues, & aqueæ , lingua albida , quæ dein areſcit. Noctes vigiles, aut ex terrificis ſomniis graves cum moleſta internæ diſtenſionis ad caput ſenſatione. Facies plenior evadit. Calet, & inflammatur cutis. Sudores imminuuntur. Tertio plerumque expulſionis die graviora omnia fiunt; Febris vehemens ardenti omnino ſimilis urget cum pulſu duro, & celeri: tendines ſubſiliunt; ſudores evaneſcunt; puſtulæ ſubſident; calor urens brevi accenditur; cutis ſcabra fit; urinarum aquearum ingens mingitur copia: Inquieti , valde ſitibundi , moroſi , queruli , vix lecto propter inquietudinem, & calorem ſummum continendi , loquaces undique ſe jactant ; deinde deliri convulſionibus etiam corripiuntur . Alvus alias plerumque dura

ege-

egerit hoc tempore bilioſa fœtidiſſima.

77. Poſt tantam morbi ſævitiam, quæ paucarum horarum ſpatio plerumque exercetur, aliquo redeunte ſudore, & ſublatis iterum puſtulis recenſita (76) miteſcunt. Copioſiora effloreſcunt ſequenti die exanthemata, majoraque fiunt; iis, quæ primo eruperunt, deinde exſiccari incipientibus. Verum ſecunda exanthemata tertio ſuæ expulſionis die ſimiles (76) turbas, ſed mitiores excitant; tertiaque advenient, quartave &c., donec is, quem (§. 75.) adnotavimus, ſtatus naſcatur. Alvus in hoc morbi ſtadio cum magnis borborigmis liquida, & bilioſa fœtidiſſima dejicere perſeverat. Urina interdum (a) prodit albeſcens, tanquam ſerum lactis, non ſubſidens, & ardens.

78. Salus ordinario non redit, niſi poſt decimumquartum diem, aut vigeſimum. Per cohortes, & manipulos incerta die, ac hora fit hujuſce exanthematis expulſio. Incerto etiam momento, ex cauſa ſive externa, ſive interna ſi deprimantur puſtulæ, dimidiæ horæ ſpatio ſtatus (76) accedere poteſt: Præcipua ea propter phœnomena aſſignari quidem

(a) In iis, quibus limpha ineſt viſcido-ſalina, eodem etiam tempore ſalivæ ſalſæ perſentiuntur.

dem poſſunt, ſed nequaquam eorum adveniendi tempus, & progrediendi ratio definiri.

79. Hinc patet dies graviores incerto etiam ordine advenire. Plerumque ante expulſionem pares; poſt expulſionem impares deteriores ſunt. Tertia dies plerumque mitis: quarta gravis eſſe ſolet.

Si malum exitum prompte morbus habeat.

80. Statui (76) adjunguntur peſſima delirii, & convulſionum ſimptomata. Inquieti, de omni poſitione queruli, undique ſe jactant. Torvo, & defixo obtutu objecta per caliginem, aut duplicata vident. Loquaces, futilia cum dixerint, ſe recte aut vidiſſe, aut allocutos fore ſumma pertinacia aſſeverant. Se ægros fore vix concedunt: cum magna, & rara reſpiratione ſæpe inſufflant. Sunt qui repente ſine cauſa lacrymis, & mœrore ſe conficiant. Ad motum quemlibet plerumque expediti lecto ſurgere tentant; ingeſta vomunt, & in adſtantes etiam aliquando expuunt. His accedit potus, cum deſcendit, ſtrepitus; tunc cito jactationibus in convulſiones tranſeuntibus, epilepticis vehementibus motibus correpti, ſtertore adveniente, pulſuque deficiente breviſſime ſuffocantur.

81. Obſervatio docuit eo promptius malum exitum accedere, quo numeroſiores puſtulæ extiterunt, & præcocius eædem apparuerunt.

Si morbus diutius trahatur.

82. Si vero viſcida limpha venenum retinente, aut propter cutis denſitatem, vel magnam cuticulæ cum cute cohæſionem exanthemata non bene efflorescant (*b*); ſed ſub cuticula, aut in cute ipſa ſubſideant, (quod interdum poſt retrocedentes (76) puſtulas contingit), aliquando diu trahitur morbus, recidivam ſæpe alio tempore daturus, valetudine lente redeunte; interdum & mors ſequitur: ſed paullo diverſa ratione morbus proſequitur.

Et tamen Æger convaleſcat.

83. Si itaque non elevatæ puſtulæ, ſed levis aliquis ſolummodo rubor cum minutiſſimis quibuſdam puſtulis in cute conſpiciatur, & venenum in cute profundius hæreat, pulſus velocitas tanta non eſt, ſed altitudo, & frequentia inæqualis, aliquando pene intermittit. Urinæ nunc tenues, nunc coloratæ, &

ſæ-

(*b*) Talis exitus frequentior eſt in complicato morbo.

ſæpius turbatæ non multa copia veniunt, calor inſignis, ſed non acerrimus vexat, pene continuo tendines ſubſiliunt, lingua tremula eſt, delirio, & convulſionibus ægri identidem prehenduntur. Hæc deinde paullatim in melius vertunt ſudore viſcido-fœtido excitato, qui & majores aliquas hydatides, & puſtulas varorum inſtar majuſculas affert.

Si Æger intereat.

84. Aliquando vero poſt ſtatum (§. 83.) deſcriptum in ſoporem ægri decidunt: aſſiduis tendinum motibus, aut majoribus convulſionibus detenti, ſtupidi, oblivioſi, lethargici evadunt; & demum poſt convulſiones varias, ſtertore lentius, quam in caſu (§. 80.) accedente intereunt.

III. Miasmatis miliarium proprietates generatim.

85. Miliarium miaſma concoctionem nullam patitur; urinæ morbum non judicant, parotides, & ſalivatio non niſi rariſſime obſervantur. Alvum in ſecunda periodo fluere utile eſt. Sanguis extractus varius eſt, plerumque cum pauco ſero & gelatina concreta. In ſecunda periodo, aut ſub finem pri-

mæ poſt maximos ſudores coccineus educitur, & ſine ſero.

IV. Morbi succedentes.

86. Qui graviter laborarunt, mortemque effugerunt, nonnulla alia incurrunt incommoda, quorum quædam diu etiam perſiſtunt: ſunt autem difficilis ſudatio, aut ex quocunque motu facillima; vari, furunculi, aliaque ſimilia puſtularum genera; memoriæ infirmitas; ſumma nervorum mobilitas, & in timorem magna proclivitas; rheumatiſmus; & cetera ſimptomata morbi (§. 73.) convulſifica. Hæc permanentia juſtum recidivæ timorem faciunt, & maxime cuti venenum hærere ſignificant.

87. Seminium enim hujus morbi difficulter extirpatur, & qui ſemel hac ægritudine affecti ſunt, facile in eam relabuntur. Reviviſcit vero eo potiſſimum redeunte tempore, quod primæ acceſſionis tempori reſpondet. Sic non raro videntur puerperæ ſucceſſive ſingulis puerperiis idem ſubeuntes periculum, & demum interfectæ, licet bona valetudine intermedio tempore uſæ ſint. Rariſſimo quodam ſimplicis morbi exemplo liceat rem hanc illuſtrare.

88. Virgo annum agens 21. ſanguineo -- limphatica, ſana, & robuſta, habitus ſpongioſi, vaſis ſanguineis parvis prædita, poſt magnam perſpirationis ex frigore externo ſuppreſſionem, febre acuta paullo poſt hyemale ſolſtitium anni 1752., cum dolore rheumatico ad ilii ſiniſtri regionem, & ſymptomatis pleriſque (73) corripitur. Quinta die exeunt miliaria exanthemata, quæ cum magnis ſudoribus uſque ad decimum ſeptimum copioſiſſima per varias vices eruperunt, cum morbi progreſſu (76. 77.): vigeſimo primo febre immunis extitit.

89. Lente convaluit, per reliquam hyemem in cubiculo maxime frigido, & humido degens. Nondum ex integro valetudine reſtituta redit, qui prima morbi initia fecerat, dolor rheumaticus, & ſenſus ſtuporis pungitivi in digitis manuum, & pedum *granſ* dicti. His accedunt facilis ex levi cauſa timor, & terror, cum ſubſequenti palpitatione. Cum mediocri ſanitate reliquum annum tranſigit, ſed poſt ſolſtitium anni 1753., poſtquam dolor rheumaticus gravior, & *granſ* frequentior fuiſſet, iterum lecto decumbere cogitur, ut conſimilem morbum patiatur. Proxime elapſo vere undecimam ſuſtulit morbi hujus acceſſionem; primis enim tribus annis

nis circa ſolſtitium tantum prehenſa morbo fuit, ſed ſequentibus annis bis, hyeme ſcilicet, & vere; ex vernali acceſſione gravius laborans.

90. Sine ulla febri, ſed cum pulſu aliquantulum contracto intervalla ſanitatis ducit ſequentia incommoda ferens; dolorem ad Ilium rheumaticum; *granſ*; ſomnia terrifica, & cum magna cordis palpitatione ſomnum interrumpentia; laſſitudinem corporis; ad ſcrobiculum conſtrictionis ſenſum, & hac ex cauſa reſpirandi anguſtias; tendinum ad occiput rigidas tenſiones; moleſtiſſimas capitis, poſt paſtum præcipue, calefactiones; aures varie frequentiſſime ſonantes; & cum ad ſomnum ſuper cervical ſe componit, importunas carotidum pulſationes. Semper aliquantiſper tremula eſt, & decolores perpetuo urinas eſſe narrat. His omnibus a tribus annis jungitur inanis tuſſicula cum guſtu ſalivarum aliquando ſalſo, & catameniorum diminutio.

91. Hæc omnia ſimptomata æſtivis menſibus mitiora ſunt, & facile tolerabilia. Quandoque hac tempeſtate puſtulæ aliquæ in dorſo eruperunt. Nunquam, ex quo hunc morbum patitur, nec urgente canicula ſudat, quæ alias antea ſudore facile madebat.

92.

92. Accedente autumno ſenſim incommoda (90) creſcunt cum urinis aqueis ; & demum ex laſſitudine, febricula, dolore capitis cogitur lectum petere: ſequenti autem modo morbus progreditur.

93. Laſſitudo ſumma corporis, aſſidui pene *granſ*, & reliqua ſimptomata (90) febrem comitantur; interdum cum angina, aliquando odontalgia, ſemel cum tetano morbo incipiente. Artuum tremores continuo uſque ad ſummum morbi increſcunt; pulſu continuo contractiore facto, denique non percipiendo. Carotides gradatim cum majori violentia pulſant. Pectoris anguſtia, & anxietas fit ſumma, ut ſuffocari miſera videatur. Sexto die ſæpius, poſt aliquot madores, rubra, aut minutiſſima pellucida apparent in pectore exanthemata, quæ cito cum ſudore diſparent. Hoc tempus eſt, quo tremores, ceteraque ſimptomata augentur, ut continuis concuſſa tremoribus convulſivis; mente plerumque conſtans, ſed balbutiens, & pene aphona; caligine oculis affuſa, eo redigatur perinde ac ſi nulla ſpes amplius ſupereſſe vid retur. Hæc interim poſtquam ad ſummum pervenerunt, paullatim iterum imminuuntur, & jam valde inclinato morbo, olido aliquo ſudore apparente, urinis tantillum coloratis,

&

& demum turbatis ſolitus redit valetudinis ſtatus fere ſine cuticulæ decidentia. Dies ſummus morbi ſolet eſſe in hyemali acceſſione decimusquartus, aut decimusſeptimus; in vernali vigeſimusprimus, & ultra. Anno 1756. verno tempore tetani convulſio, viginti horarum ſpatio reſoluta, morbum incepit, ſed in morbo ſummo ſcotomia, & aphonia affecta fuit, quæ ad viginti dies perdurarunt, viſus, & linguæ uſu paullatim reddito. Sanguis extractus coccineus, & ſine ſero ſemper viſus eſt. Ad morbum extirpandum inutilia fuerunt multorum generum præſidia, extra acceſſionis tempus maxime inſtituta. Adhibita vero ſunt balnea tepida aquæ dulcis; decoctum corticis ulmi; acidulæ auguſtanæ; aqua calcis; lac; chinæ carnoſæ, ſalſæ, aliorumque diaphoreticorum decoctiones. Morbus in acceſſione curatus eſt per diluentia, demulcentia, emollientia, bezoartica, antiſpaſmodica maxime ex ſuccinatis, ſudorifera vehementiora, antiſeptica corroborantia &c. Obſervatum eſt hæc omnia incaſſum adhibita fuiſſe; V. S. repetitam nocuiſſe, uti etiam opiata, & nullam utilitatem veſicantia attuliſſe. Binæ poſtremæ acceſſiones, in quibus nulla inſtituta eſt V. S., aſſidue datæ emulſiones ex amigdalis pini, & melonum ſeminibus; & ſumptus bolus ex ſuccino, & pulvere radicis va-

lerianæ, aliquantiſper mitiores fuere, veſicularum miliarium nonnullæ majores factæ ſunt, & cuticula aliquibus locis decidit.

94. Hæc, uti patet, hiſtoria docet venenum, quod miliarium morbum facit, diu immutabile retineri poſſe, & ab impedita perſpiratione maxime hujuſce veneni actionem excitari. Hujus loci non eſt, quæ ex hac hiſtoria ad morbi naturam illuſtrandam conſequuntur, expendere; operis ordo poſtulat, ut diagnoſim proſequamur.

CAPUT QUINTUM.

DIAGNOSIS MORBI SIMPLICIS.

95. PRima morbi periodus in morbo ſimplici præter effecta præcipua morbi miliarium (73), ea etiam habet, quæ propria ſunt morbi, quem eo tempore mentitur. Sub imagine enim rheumatiſmi, varii generis convulſionum, eryſipelatis, anginæ, pleuritidis, odontalgiæ, tuſſis, coryzæ, doloris cujuslibet &c. morbus primum incipit, & progreditur. Morbos omnes exhibere poteſt ex convulſione, & inflammatione vaſorum ſanguineorum, aut lymphaticorum. Apoplexiam cum apparente primum eryſipelate in

ea faciei parte, quæ reſpondebat pene reſoluto lateri, deinde ſuccedentibus miliariis, optime reſolutam vidi. Sternutationis vehementiſſimæ purpura ſolutæ exemplum narrat *Joerdens* (*c*). Pertinax delirium melancholicum ſola purpuræ eruptione curatum jamdiu obſervavit *Gottlob Schoberus* (*d*). Singularem immodici riſus per apparentem purpuram albam evaneſcentis obſervationem nuper communicavit *Fridericus Zvvingerus* (*e*). Eam malo iſchiadico ſuccedentem Berolinenſes (*f*) notarunt, & ego ipſe etiam animadverti. Ea ratione porro, qua morbus, cujus ſpeciem præſefert, ſolvitur, apparent, & increſcunt olidi ſudores, cæteraque ſymptomata (73): poſt expulſionem vero, qualis in ſimpliciſſimo morbo (75-~~85~~.) etc. progreſſus, & exitus ſequitur.

96. Quandoque occurrit, ut cum idem morbus altera, aut tertia vice redierit, va-

 rio

(*c*) *Act. curioſ. vol.* IX. *p.* 184.

(*d*) *Ephem. nat. cur. cent.* I. *obſ.* XXI.

(*e*) *Acta helvetica. Baſileæ* 1751. *vol.* I. *p.* 47. Caſus eſt ſequens. Filia viginti, & amplius annos nata, bene valens prima a celebratis nuptiis nocte cum vehementia ridere cœpit; inſoliti hujus riſus cauſam maritus cum peteret, ipſa reſpondit, ſe vi quadam in riſum cogi. Acceſſere febris, & præcordiorum anxietates perdurante cachinno, qui non ceſſavit ex integro, niſi poſt quam miliaria exanthemata eruperunt.

(*f*) *Act. Berolin. Dec.* I. *vol.* 2. *p.* 17., & *Dec.* II. *vol.* 5. *p.* 46.

rio bonæ valetudinis intervallo, miliaria tandem exanthemata erumpant; ſed interdum ex ſignis convulſificis (73) præcognitus ſimplex miliaris morbus ſine recidiva, & ullis exanthematis ſponte finit.

CAPUT SEXTUM.

DIAGNOSIS MORBI COMPLICATI.

Generatim.

97. DIximus a miliarium miaſmate ea omnia primum produci poſſe morborum genera, quæ ab inflammatione arteriarum ſanguinearum, & lymphaticarum, ac nervorum irritatione pendent. Si autem hi morbi non miliarium miaſma tantum, ſed & aliam cauſam habeant, morbum complicatum faciunt. Haud facile eſt ſemper ſtatuere num binæ, aut una miaſmatis cauſa vigeat: ut autem hoc decernatur, ſimptomatum, & febris magnitudo perpendenda. Quando enim a ſolo miaſmate producuntur, in morbi initio ſimptomata gravia non eſſe conſueverunt, nec vehemens febris tenet. Multam præterea lucem dabunt notæ antecedentes cauſæ, & cognita ægri conſtitutio. Patet itaque interdum morbos recenſitos (§. 96.) tantum exhiberi

a

a miliari febri; ſed alias eoſdem huic febri adjungi. Eo in caſu morbus complicatus oritur, cujus idem, ac ſimplicis progreſſus eſt (97.); at in complicato adjuncti morbi effecta perſæpe pertinacia ſunt ſola expulſione miliarium puſtularum nequaquam ſolvenda.

Cum Arthritide, & Podagra.

98. Arthritidis, & Podagræ dolores, ſi miliarium venenum pro cauſa etiam habeant, fugaces, & acerbi ſunt. Miliaris morbi ſimptomata (73.) moleſta admodum non ſunt: difficulter fit puſtularum eruptio, & ſæpe cum funeſto (83. 84.) ſucceſſu.

Cum Peripneumonia.

99. Exitialis, & admodum frequens eſt cum peripneumonia miliarium morbi complicatio. Obſervatum autem eſt, hanc peripneumoniæ ſpeciem, præter ſigna (73), lateris dolores habere admodum mobiles, & fugaces, ſputum primo quidem ex parte cruentum, deinde æquate ſubrubro-flavum, tum flavum. Hac flavedine evaneſcente ſudores maxime urgent, & miliaria exanthemata erumpunt, dolore aut integre ſoluto, aut levi tantum permanente.

100. Quo mobiliores dolores ſunt; quo citius in ſputis flavedo evaneſcit; quo magis ſudores urgent, eo citius exanthemata erumpunt. Urinæ, quæ dum dolor lateris urget, rubræ ſunt; eo ſoluto, inſtante eruptione, aqueæ evadunt. Aliquando morboſus humor, qui in pulmone phlogoſim fecerat, nec cutim petit, ad caput defertur; & furioſum excitat delirium, ad cutem advenientibus puſtulis ſedandum.

101. Si tertio, aut quarto die ſputa bilioſa obſcura ſoluta appareant, aut fuliginoſa; & ita quinta die perſeverent, cito cum levi, aut etiam, ſi puſtulæ in cute jam apparuerint, vehementi delirio, catarrho ſuffocativo accedente, inæquali, intermittente reddito pulſu, brevi pereunt eadem, aut ſequenti die, omnis doloris expertes.

102. Hujuſmodi ægris pene lethale eſt quarto die miliaria exanthemata apparere; ii mortem ſæpe effugiunt, quibus ſexto, aut ſerius eadem adveniunt.

103. Hoc in morbo ſuppuratio non ſuccedit, niſi ſuppurandus in pulmone tumor jam morbum anteverterit.

Generatim.

104. Altera morbi complicati ſpecies eſt, quando ægritudines variæ ex diverſa, & peculiari humorum corruptione, aut vitio productæ miliarium miaſma una continent, & ad agendum excitant. Vidi miliarium morbum adjunctum febribus putridis, & intermittentibus, peticulis, variolis, morbillis. His in caſibus varii diverſorum miaſmatum effectus varie permiſcentur, utrorumque actione turbata, & anomala facta.

Cum Febre putrida.

105. Prima morbi progreſſio, qualis in febre putrida; nonnulla præterea habentur miliarium ſimptomata (73), præcipue *granſ.* Pulſus celerior, & æqualior, quam in putrida febre eſſe ſoleat: octava, undecima, aut decimaquarta die, imminuto alvi fluxu, & explicatis ſimptomatis (73) eſſloreſcunt miliaria exanthemata. Repente aliquando ſuppreſſa alvo, dolet, & tumet abdomen; tunc ſubdeliri, & in ſoporem delapſi ægri, pene ſine exanthematum expulſione, ex interna gangrænoſa inflammatione moriuntur.

Cum Febribus intermittentibus.

106. Febres intermittentes miliarium febri junctæ paroxyſmos habent ſæpe per continentem febrem communicantes, cum pulſu in acceſſionis fine duriuſculo, & contracto, urinis ſedimentum non dimittentibus, & tenuibus, quibus addantur aliqua ex ſimptomatis (73). Sexta die ut plurimum febris diſparet intermittens in continuam mutata, miliares puſtulæ exeunt, & ſuum miliarium morbus progreſſum facit, quo ad finem perducto intermittens ſæpe redit febris.

107. Aliquando mihi contigit videre tertianam febrem ſimplicem pene omnino intermittentem, ſecundo, aut tertio paroxyſmo miliares puſtulas attuliſſe, & frigoris tempore, cum rediret acceſſio, retrocedentibus repente puſtulis, ægrum periiſſe. Purpuram albam cum quartana continua febre complicatam, & demum lethalem, horroris tempore repercuſſis puſtulis, Berolinenſes recenſent (g).

Cum Peticulis.

108. Prima morbi facies eſt febris peticularis; verum paullominus quam in ea eſſe ſo-

(g) *Act. Berolin. Dec.* II. *vol.* 7. *p.* 102.

ſoleat, profundus, & demiſſius pulſus eſt. Paullatim accedunt effecta (73), & ſimptomata peticularum mutantur. Urinæ, quæ primum turbatæ, & craſſæ fuerant, diluuntur; *granſ* aliqualis perſentitur; ſurditas recedit; bombus in tinnitum mutatur; ſopor in vigilias, aut coma vigil; proſtratio corporis tollitur; pulſus elevatur, & frequentior fit. Primum erumpunt peticulæ, deinde vario intervallo iis diſparentibus, miliaria exanthemata effloreſcunt.

109. Pro varia utriuſque miaſmatis copia, & compoſitione, agendique tempore varius ſequitur progreſſus, & exitus. Delirium quam maxime urgeri in hoc morbo video ſtatim ac miliarium miaſma cutem ferit. Exitus, ſi cito peticulis puſtulæ adveniant, prompte per convulſiones lethalis; ſed eo in ſtatu calor cutis minor, quam in caſu (80.). Si peticulis longo intervallo miliares puſtulæ ſuccedant, ſalutis ſpes eſt; progreſſus vero miliarium varius, & ~~ſæpe~~ prout (75. 76. 77. 83.) traditum fuit.

Cum Variolis.

110. Miliarium morbi cum variolis juncti pauca ſolum exempla mihi adhuc contigerunt.

runt. Vidi lumborum dolorem acerbiſſimum fuiſſe, variolas primum erupiſſe, deinde miliares puſtulas; poſt variolarum expulſionem febrem non remiſiſſe cum pulſu molli, & validiuſculo; ſed contractionem, & celeritatem pulſus increviſſe; variolarum incrementum miliares puſtulas impediiſſe; tendinum motus frequentes fuiſſe; cum pulſu admodum tenſo deliros factos ægros ſexta, aut ſeptima die interiiſſe. Minime ſilebo *granſ*, maximum ex miliaris febris ſignis, fugacem tantum eoſdem perſenſiſſe.

111. Planum eſt ex vario tempore, quo miliarium miaſma ſe extricat, diverſe etiam progredi morbum debere. Variolis ad ſuppurationis ſummum perductis ſupervenientem cum felici exitu purpuram albam enarrat *Elias Camerarius* (*h*), & variolas malignas, quas miliaris morbus ſequebatur, deſcriptas dedit celeberrimus *Hallerus* (*i*). Caſum fœminæ, quæ, poſt quartam miliarium expulſionem, variolas paſſa eſt, peculiari diſputatione enarravit *Gottlob Schacker* (K).

Cum

(*h*) *Act. nat. cur. vol.* 2. *p.* 338.
(*i*) *Opuſc. pathol. Lauſannæ* 1755. *p.* 120.
(k) *Polyc. Gottlob Schacker de febre acuta exanthematica ægram quinquies ſerie non interrupta invadente Diſputaiio. Lipſiæ* 1723.

Cum Morbillis.

112. Duo tantum ſimilis complicationis caſus uſque dum mihi ſe ſe obtulerunt. Animadverti faucium inflammationem, & tuſſim, quæ morbillos præcedunt, vehementer afflixiſſe; cum magno calore erupiſſe primum morbillos, deinde iis ſucceſſiſſe agminatim prodeuntes miliares puſtulas. *Granſ* multi extiterunt præter reliqua ſimptomata (§. 73.). Progreſſus, qualis in ſimpliciſſimo morbo miliarium.

Cum Puerperio.

113. Unice reſtat, ut eam complicationem exponamus, quæ ex puerperio naſcitur. Nunc febris ſtatim poſt partum prehendit, nunc occaſione febris *lacteæ*, quæ ſolito vehementior corripit, & eam ſimptomata (73.) comitantur. Pulſus celer admodum eſt, lochia varie fluunt, aut ſubſiſtunt. Dolet ſæpius uteri regio. Dum vero ſudores, aliaque (73.) urgent, evaneſcit dolor miliariis puſtulis eſſloreſcentibus, quarum (80. 84.) exitus eſt. Lac plerumque parum fluit; alvus autem liquida perſæpe eſt.

114. Si puſtularum adventus uteri dolorem

rem non tollat, aut hic pertinax vexet; nunc ſoporoſæ, nunc deliræ, multum anxiæ, demum continuo delirantes convulſæ moriuntur.

CAPUT SEPTIMUM.

PROGNOSIS.

115. A*Cutorum morborum non omnino certæ ſunt prædictiones, neque mortis, neque ſanitatis* ex ſententia Hippocratis (*l*); ſed in miliarium morbo quam maxime fallaces. Prædictionem autem plura difficilem reddunt; quantitas enim miliarium miaſmatis juſto æſtimari nequit. Varia quoque ægrorum conſtitutio, & potiſſimum diverſa cutis natura faciliores, & graviores convulſiones accerſit, aut e contra. Quælibet denique cauſſa puſtulas deprimens, alias bene verſurum morbum in feralem mutare poteſt.

116. Majus, aut minus periculum generatim pendet a miliarium veneni copia; humorum viſciditate; cutis denſitate, & irritabilitate.

117. Robuſti, ſanguinei, ſtrigoſi, difficile perſpirantes, herpete, aliiſque ſimilibus cutis vitiis

(*l*) *Aph. lib.* II. *n.* 19.

vitiis primum affecti, podagrici, vini potatores, & quos longa mœſtitia exercuit, magis periclitantur.

118. Mollioris e contra texturæ homines, & imbecilli morbum facilius evadunt. Fœminæ etiam præ maſculis convaleſcunt.

119. Cito, & in ſalutem finiturum morbum auſpicari poteſt Medicus, quando ſimptomatis convulsificis (73) abeuntibus, pulſu molli, & amplo reddito, puſtulæ grandeſcunt multo ſero plenæ.

120. Dolor capitis ante quartam diem repente, maxime in ſanguineis, evaneſcens malus eſt.

121. Pulſus maxime contractus majorem morbum portendit; pernicioſum eſt pulſum poſt expulſionem adhuc contrahi; & valide accelerari, & tendi; hæc tenſio proximas convulſiones ſignificat.

122. Sudores quo magis diffuſi, & præcociores, eo pejores; præcipue ſi pulſus magna contractio una ſit.

123. Urina incerta, & fallax nota eſt.

Mala,

Mala, quæ prompte ex rutila in aqueam mutatur. Conſtanter, & diu aquea etiam periculoſa. Albeſcens, & veluti ſerum lactis turbata, muriatici ſalis fuſionem indicat; & morbi plerumque longitudinem.

124. Stuporis illius pungitivi *granſ* dicti frequentia, & ſenſatio plurimis in locis inſignem miaſmatis copiam arguit. Si cum pulſu contracto, ſudoribus, urinis aqueis, aliiſque hanc miaſmatis copiam denunciantibus, *granſ* leves ſint, & rari, perniciosum eſt; ſignificat enim venenum viſcida lympha irretiri, quæ opportunam puſtularum eruptionem impediet.

125. Febris vehementia in prima periodo graviorem morbum non efficit, cum ea non ex miliarium miaſmate, ſed ab alia cauſa pendeat, minimeque in ſimpliciſſimo, ſed in ſimplici, & complicato morbo contingat. Tunc autem ad prædictionem inquiratur, quid cauſſa febrem movens ad miliarium puſtularum progreſſum conferat.

126. Eruptionis tempus quo citius advenit, eo pejus. Tertio aut quarto die exeuntes puſtulæ ſeptimo, & octavo plerumque lethales; minus funeſtæ quas ſexta dies affert.

Serius

Serius advenientes frequenter bonum exitum habent, niſi cutis, aut humorum denſitas magna, aliuſve morbus citiorem puſtularum eruptionem prohibuerit.

127. Quo citius apparent, plerumque diutius protrahitur morbus, per plures vices (77) exanthematis efflorescentibus.

128. Minutæ puſtulæ mali ominis ſunt, maxime ſi multæ fuerint. Quæ dum exeunt, non puncturam, ſed pruritum faciunt; malæ etiam habentur. Peſſimum eſt diſparere; & eo in ſtatu ægros vomere; minime, aut male videre; cum ſtrepitu potulenta ingurgitare; ſingultire, & loquaces balbutire.

129. Quo copioſiores, & magis foras puſtulæ exierunt; eo promptior, ſi ſubſideant, mors accedit. Quæ modo ſubſident, modo efferuntur, longam ſæpe ægritudinem pariunt.

130. Poſt eruptionem permanentia, & fortiter vexantia ſimptomata convulſifica (73) mali ominis ſunt. Si æger ſummopere timeat, & ſpem ſalutis abjiciat, vel cum gravi terrore, ac corporis concuſſione expergiſcatur, valde periclitatur.

131. Cutis poſt expulſionem minime tumefacta malum indicium præbet; male etiam prædicendum, ſi eo tempore ex appoſitis cucurbitulis cutis non elevetur; vel epiſpaſtica veſicam non excitent.

132. Convulſiones, quæ morbum inchoant, aut ante expulſionem naſcuntur, fere ſemper ſolvuntur; exitiales autem ſunt, quæ puſtularum ſubſidentiam conſequuntur.

133. Stillæ ſanguinis e naribus, quocunque tempore, funeſtæ ſunt. Ab hæmorrhagia, quæ poſt expulſionem conquieſcit, metuendum eſt. In caſu (83. 84.) hæmorrhagia, licet copioſa, non juvat.

134. Sanguis ex vena ſecta extractus ſi continuo coccineus, & ſine ſero ſit, timendum valde eſt; maxime ſi præcox copioſa puſtularum eruptio fiat.

135. Ex adductis eruitur prognoſis morbi ſimplicis, & complicati, ſi illa etiam conſiderentur, quæ in varii hujus morbi diagnoſi dicta fuere. Extra dubium eſt morbi complicationem ejuſdem periculum plerumque augere pro varia morbi adjuncti indole. Peſſima omnium eſt miliarium cum variolis conjunctio.

136. Recidiva expectanda ſi morbo ſoluto nulla, aut pauca ſequatur cuticulæ decidentia; perſiſtant vero aliqua ex ſimptomatis convulsificis.

CAPUT OCTAVUM.

EXTISPICIA.

137. HOminum hoc morbo ereptorum cadavera cito intolerabiliter fœtent, & intumeſcunt. Calorem tenaciſſime ſervant; & naribus ſæpe non ſine vehementia ſanguis exilit.

138. Virum, quem miliarium morbus ſuſtulit (*m*), & puellam ex eadem ægritudine defunctam Berolinenſes ſecarunt, præter vaſa venoſa ſumme turgida nihil memorabile obſervantes. Eadem concreto cruore plena reperta fuiſſe teſtatur *Fridericus Hoffmannus* (*n*). Quo tempore primum in hac urbe vagari cœpit hæc febris cum nobilium puerperarum clade, a vigilantiſſimo Rege noſtro mandatum eſt, ut anatomica diſſectione in morbi naturam inquireret Joh. Baptiſta Bianchi, qui tunc Anatomes Profeſſoris munere fungebatur,

 nunc

(*m*) *Act. Berolin. Dec.* 1. *vol.* 2. *p.* 75. 76.
(*n*) *Med. ſiſt. tom.* 4. *pag.* 206.

nunc Magiſtratus Medicorum Princeps eſt. Is autem certiorem me facit ſe reperiiſſe quandoque uterum aliquo loco inflammatum; veram autem mortis cauſam ſcalpelli aciem effugiſſe. Ego ipſe cum ſimpliciſſimo miliari morbo ſublatum anatomica diſſectione inveſtigarem, vaſa venoſa capitis maxime ſanguine diſtenta, nihil inſuper adinveni.

CAPUT NONUM.

MILIARIUM A NONNULLIS ALIIS EXANTHEMATIS DISCRIMEN.

139. PRæter ſimptomata convulsifica (73), & aliquot alia hujuſce morbi peculiaria; ſudoris nempe olidi impetus; pulſus cum urina aquea contractionem; minorem, quam in reliquis exanthematis, ante eruptionem febris vehementiam; nec non propriam cujuslibet exanthematis juxta naturam ſuam invadendi rationem, puſtulæ ipſæ etiam ſe ſe diſtinguunt.

140. In febre ſcarlatina æquali rubore tota cutis perfunditur abſque puſtulis. Morbillorum puſtulæ in pectore, in facie, & reliquo corpore prompte agminatim erumpunt; nec in veſiculas abeunt, & majorem faciunt cutis ruborem, quam miliarium exanthemata.

Pur-

Purpura rubra (*o*), plerorumque Auctorum non ſolum puſtulas multas, ſed & etiam veſiculas interdum affert; verum in hoc morbo puſtulis interceptæ areæ vehementer rubent, pulſus autem validus, & amplus eſt. Qui omnia perpenderit, & una comparaverit, is videbit non difficile haſce ſingulas exanthematicas febres inter ſe diſtingui poſſe.

CAPUT DECIMUM.

REMEDIORUM EVENTUS IN MORBO NON COMPLICATO.

141. VEnæ ſectio in prima periodo minime pertimeſcenda, & gravius peccatur, eâ neglectâ, quam ſi paullo liberalior extiterit. Vehemens febris, delirium, & reliqua gravia ſimptomata (76) alterius periodi venæ ſectione non ſedantur; imo convulſiones, & mortem ab ejus inſtitutione accelerari vidi.

142. Emetica, quæ ſine purgatione operantur, promptiorem, & faciliorem, ſed non mitiorem exanthematum expulſionem reddunt.

143. A purgantium antiphlogiſticorum repetita adhibitione retardari, & cum ægri manifeſta utilitate omnem quandoque exanthe-

 matum

(*o*) *Hæc a quibuſdam dicitur febris miliaris benigna.*

matum expulſionem prohiberi pluries obſervavi. Poſt expulſionem purgantia nocuerunt.

144. In ægri perniciem efficaciora diaphoretica præſcripta fuiſſe animadverti. In prima periodo eruptio feſtinat ex eorum uſu; in alterius periodi caſu (76) febrim, & calorem adaugent, quin exanthemata propellant.

145. Antiphlogiſtica ex acidis eruptionem remorantur; miliarium etiam miaſma aliquo modo corrigunt, maxime quæ ex regno vegetabili deſumuntur. Aſſiduus & multus eorum uſus in altera periodo nocumento non caret.

146. Abſorbentia neque hilum morbi impetum, aut atrocitatem fregerunt; magnam autem diluentia, emollientia, aceſcentia utilitatem attulerunt.

147. Ex veſicantium uſu excitatum ulcus puſtularum eruptionem non ſuſtulit, aut imminuit; neque male erumpentium, aut repercuſſorum exanthematum materiam deduxit; niſi quando viſcidæ limphæ miaſma inhæſit. In ſimplici morbo pertinacem rheumatiſmum, ac dolorem ſolvit ad afflictam partem proxime admotum epiſpaſticum. Veſicantium actio pulſum elevat, & eruptionem ſollicitat. In

ſtatu

ſtatu (76) veſicantium ulcera plerumque exſiccantur; eoque tempore applicita epiſpaſtica pernicioſa ſunt, aliquando utilia in caſu (83).

148. Frictiones excitant exanthemata lente, & difficulter erumpentia, tum etiam, in caſu (83), ſubſidentia. Inquietos, & convulſionibus jam fere prehendendos ægros etiam levant.

149. Eadem fere præſtant cucurbitulæ, ſi maxime cum ſcarificatione ſint. Inquietudines, & advenientes (76) convulſiones aliquando moderantur, aut fugant, eæque utilius adhibentur in ſtatu (83). Delirium (76. 80) magna cum ſcarificatione occipiti appoſita cucurbitula aliquando ſedavit; hoc remedii genus efficacius viſum eſt, quando delirium aut in prima periodo, aut initio ſecundæ (100) advenit.

150. Fotus in ſecunda periodo adhibiti, ſive ad pedes, ſive ad artus, per lintea calida, & humentia eoſdem involvendo, utiles admodum ſunt. In caſu (76) ad calorem moderandum, cutis ſiccitatem tollendam, & convulſiones arcendas, aut ſedandas nihil magis conducit, quam fotu moderate calido quantum licet corporis mollire, & fovere.

151. Veſicularum miliarium diſruptio nullius eſt emolumenti; nam diſruptæ veſiculæ prompte repullulant, neque ſero veſicularum elicito minuuntur ſimptomata.

152. Convulſiones denique, quæ puſtularum eruptionem ſequuntur, nec opiatis, nec antiſpaſmodicis obediunt.

CAPUT UNDECIMUM.

NUM ANTE LIPSIÆ EPOCHAM VISA SIT MILIARIS FEBRIS.

153. Is expoſitis, quibus hiſtoria morbi continetur, anteaquam in ejus naturam inquiratur, opportunum videtur inveſtigare, num revera novus morbus, & veteribus inviſus ſit miliarium febris; quod ut accuratius decernamus, præcipuas, quæ ad rem noſtram faciunt, Auctorum obſervationes afferemus.

154. Medicinæ parens *Hippocrates* pluribus locis puſtularum in febribus advenientium mentionem habet. Puſtulas velut a *culicum morſu* productas obſervavit in *Fullone*, *Pherecyde*, *&* *Euphranoris filio* (p), quas *aſperitudines*

(p) *Lib.* VII. *de morb. popul.*

tudines cutis miliaceas nominat, ubi æſtivas febres, quibus mulieres vexabantur, deſcribit (q). *Puſtulæ pruriginoſæ calidæ, velut ambuſta cute per totum corpus in Andrea circa vigeſimam quintam effloruerunt* (r). *Timonactis filio ferme bimeſtri in cruribus, & in coxis, & lumbis, ac imo ventre, & tumores valde rubicundi: his autem ſedatis convulſiones, & comitiales fiebant ſine febribus multis diebus, & mortuus eſt* (s). *In Sileno octava die papulæ cum ſudore rubræ, rotundæ, parvæ veluti vari permanebant, non abſcedebant*. Pronunciavit etiam Hippocrates: *quibus in febribus continuis puſtulæ per totum corpus erumpunt, lethale, ſi non purulentus abſceſſus fiat, maxime autem circa aurem his fieri ſolet* (t). Inquit etiam: *quibus ſalſa ſputa cum tuſſi ſubſiſtunt, iis corpus velut effloreſcentibus puſtulis rubeſcit, ante obitum vero exaſperatur* (u). Hæc potiſſima ſunt loca *Hippocratis*, quibus miliarium morbum indicari nonnulli volunt. Ego quandam quidem miliaris morbi imaginem aliquibus in locis exhiberi video. Tanti vero non eſt, ut evincat, revera iis locis Hippocratem de miliariis exanthematis fuiſſe locutum.

(q) *Lib.* II. *ſect.* III. *de morb. popul.*
(r) *Lib.* VII. *ſect.* II. *Epidem.*
(s) *Ibid.*
(t) *Coac. præn. ſect.* I.
(u) *Coac. præn. ſect.* II.

155. Hippocrati coævus celeberrimus Scriptor *Thucydides*, atrocem Athenienſium peſtilentiam deſcribens, (*x*) ait: *& corpus quidem exterius tangenti non erat admodum calidum, neque pallidum, ſed ſubrubrum, lividum, parvis puſtulis, & ulceribus effloreſcens; interiora vero ita flagrabant, ut neque tenuiſſimorum veſtimentorum, aut linteorum injectiones ſuſtinerent, neque aliud quidpiam præter nuditatem, & libentiſſime in aquas gelidas ſe conjicerent*. *Galenus* narrat (*y*) in peſtilentia, quæ prolixiorem æſtatem eſt conſecuta, quibuſdam *corpus circumundique ſcatuiſſe puſtulis nigris, paullatim deinde ſicceſcentibus, & veluti ſquama decidentibus*. Avicenna (*z*) ſigna febris peſtilentis referens nonnulla recenſet etiam miliaris febris propria, *anhelitus nempe difficultatem cum magna reſpiratione, urinas interdum aqueas, ſudores fœtidos* &c. Quod vero ad rem noſtram maxime facit, addit: *quandoque accidit cum ea bothor ſubalbida, & rubea, & quandoque eſt velocis apparitionis, & velocis occultationis*. *Nicolaus Maſſa* (*a*), ubi agit de carbonibus, & aliis tuberculis, obſervat *eos nunc magnos, nunc* par-

(*x*) *Thucydidis de bell. Pelopon. lib.* VIII. *cum notis Joſephi Vvaſe, & Andreæ Ducheri Amſtelodami* 1731. *fol. vid. lib.* II. §. 47.
(*y*) *De atra bile cap.* IV.
(*z*) *Lib.* IV. *fen.* I. *tr.* IV. *c.* 2.
(*a*) *De febr. peſtil. &c. lib. Venetiis* 1540. 4. *vid. cap.* VI.

parvos, nunc duros, nunc in veſicam abeuntes, eaſque modo magnas, modo parvas eſſe. Obſervationem febris peſtilentis cum puſtulis refert *Johannes Baptiſta Montanus* (*b*). Qui peculiarem autem de febre peſtilenti librum ſcripſit, *Petrus Salius* (c) exanthematum, quæ febribus peſtilentibus ſuperveniunt, differentias accurate proſequitur. Animadvertit autem *differre colore, quoniam alia alba ſint, flava alia, alia rubra, punicea etiam, aut nigra, diſtingui etiam magnitudine quibuſdam milii ſemen vix æquantibus, aliis ſuperantibus, ita tamen ut viciæ majoris magnitudinem raro excedant*. Monet autem, iterumque monet *cum peticulis non eſſe confundenda*. Eadem poſt *Petrum Salium* fere repetit *Lazarus Riverius* (*d*).

156. Sed omnino ad miliarium morbum referendæ mihi videntur puſtulæ, quas vidit *Diemerbroek* (*e*) anno 1636. in duabus mulieribus peſte Noviomagi correptis. *In muliere febri peſtilenti correpta* (*f*), *quæ nullum peſtis externum ſignum habuit*, ait, *nona die apparuerunt puſtulæ parvæ, rubicundæ magnitudine milii ſeminis in toto corpore. In inguine etiam*

bubo

(*b*) *Conſult. medic. cent.* II. *Venetiis* 1559. *vid. p.* 598.
(c) *Vid. cap.* XVIII.
(*d*) *Prax. med. lib.* XVII. *ſect.* III. *cap.* I. *de febr. peſtilent.*
(*e*) *Tract. de peſt. hiſtor.* XXVII. & *C.*
(*f*) *Hiſtor.* XXVII.

bubo ovi columbini magnitudine protuberavit, atque ſic ægra convaluit. Uxor Lamberti de Schermbeeck (g) *peſte correpta nullum externum peſtis ſignum habuit. Quarta die totum corpus phlegmonoſo quodam rubore ſuffuſum, & exiguis puſtulis non majoris, quam milii ſeminis magnitudinis obſitum fuit. Hinc anxietatem multum levatam fuiſſe ſenſit. Verum ægra ſudoris fœtorem faſtidiens me neſciente induſium mutavit, & ſordido abjecto aliud nitidum induit, quod tamen prohibueram. Hinc protinus evanuit tota illa corporis rubedo, & puſtulæ quaſi exſiccatæ ſubſederunt. Febris acutiſſima cum maximis anxietatibus, & capitis doloribus acceſſit, quæ ægram intra ſex horas jugulavit.* In adnotationibus autem ad hanc hiſtoriam habet raro peſtilentem febrem tali modo ſolutam fuiſſe; *quibus hæc exanthemata eveniebant, evadere, niſi ſudorem contemnerent; & puſtulas primum exſiccari, deinde cuticulam decidere.*

157. Peticularum, quæ Tridenti anno 1591. graſſatæ ſunt, differentias exponens *Octavianus Roboretus* (*h*) innuit *ab aliis cutim non elevari, neque aſperam, aut inæqualem reddi: alias vero, (quod rariſſime eveniebat) exiguorum tuberculorum inſtar, atque variolarum,* quæ

(g) *Hiſt. C.*
(h) *Tr. de febr. peticul. &c. Tridenti* 1592. 4. *v. p.* 180.

quæ tamen rariſſime admodum ſuppurari viſæ ſunt, fuiſſe paullo elatiores. Peticularem etiam febrem *Petrus a Caſtro* (*i*) diſtinguit *in pulicarem, & culicarem. Prima nullam prorſus elevationem in cute producit, altera aliquam, aut etiam veſiculas, ſeu hydatides, quæ non carent ſua malignitate*. Verum peticularem febrem, in qua primum peticulæ, deinde miliaria exanthemata effloruerunt, diligenter narrat *Lazarus Riverius* (k).

158. Experientiſſimus ſui ævi Medicus *Johannes Crato* (*l*) conſilium dedit pro Barone dolore capitis afflicto poſt febrem, quam ipſe quidem peticularem vocat, at mihi miliaris potius vocanda eſſe videtur. *Huic etenim viro poſt capitis dolorem, & pectoris gravitatem, quibus*

(*i*) *De febr. malign. puncticulari* §. VII.

(k) *Obſ.* 21. *C.* 1. *de febr. purpurata. Die* 18. *menſis junii anni* 1630. *Gratianopoli vocatus fuit ad D. de Chapullay febre continua laborantem ab octo diebus. Pulſus erat valde frequens, & inæqualis, & corpus totum exanthematis purpureis refertum. Decimaprima die æger delirio, & convulſionibus vexabatur. Decimaquarta die paullo melius ſe habuit. Decimaſexta die puſtulæ quamplurimæ animadverſæ ſunt inſtar variolarum ad ſuppurationem tendentes magno quidem numero circa veſicatorium, tum ſparſæ per dorſum, lumbos, & nates. Decimaſeptima prædictæ puſtulæ majori ex parte ſruptæ apparuerunt, & ad exſiccationem tendentes, verum in parte anteriori circa hipocondria, & pectus puſtulæ perexiguæ pellucidæ, & diaphanæ humore ſeroſo refertæ infinito propemodum modo apparuere &c.*

(*l*) *Conſiliorum medic. lib. opera & ſtudio Laurentii Scholzii: Francofurti ad Mœnum* 1598. *v. p.* 814.

quibus multis diebus vexatus fuit, tandem una nocte in toto corpore eruperunt exanthemata rubra, minime lata, quæ in pectore evaneſcere paullo poſt cœperunt. In manibus autem quaſi papulæ aliquid humoris conceperunt, & ichor effluxit. Cum maximo pruritu tota cuticula renovata fuit. Cum vero erupiſſent exanthemata, & papulæ, copioſiſſime quinque noctibus ſudavit &c.

159. Febrim quamdam eſſeroſæ nomine deſcribit *Zacutus Luſitanus* (*m*) in duobus pueris obſervatam, *quibus cum febre valida, dolore totius corporis, & laſſitudine una nocte puſtulæ in ſuperficie corporis affatim apparuere, & ita increvere, ut matutino tempore pueri ſcalpentes eas diſrumperent, a quibus emanavit tenuiſſimus ichor, ... & nova materia ad cutem confluente aliæ de novo pullularunt puſtulæ aliis jam exſiccatis ... Sanguine miſſo, julapiis ptiſana, & levi ſolutivo ulcera ſponte ſiccata, & ſic puelli ſaniſſime deinceps vixerunt*. Conſimilia ſeroſa exanthemata obſervavit *Carolus Piſo* (*n*), qui refert in *nobili puero detento febri vehementi, quam comitabantur magna laſſitudo, & ſumma pectoris anguſtia, & dolor capitis, quarta die poſt vigilias, & delirium maculas in toto corpore apparuiſſe, maculas autem ſenſim elevatas*

(*m*) *Prax. admir. lib.* III. *obſ.* 16.
(*n*) *Obſervat. Selecti. lib. ſec.* V. *cap.* 4.

tas fuiſſe non in acumen, & conum, ſed longe, lateque admodum, ut univerſa facies una cum toto corpore non ſine horrore ſpectantium admodum intumeſceret; eæ autem ſero ebulliente turgebant, ut totum corpus veſiculis ſcatere videretur &c. Num hæ *Zacuti*, & *Piſonis* obſervationes ad miliarium morbum pertineant, videant alii; mihi quidem alterius naturæ fuiſſe videntur; & *Piſonis* exanthemata ad urticatam quandam febrem referrem.

160. Qualia in miliari febre exanthemata efflorefcunt, ea etiam in variolis ab Avicenna (*o*), & Epiphanio Ferdinando (*p*) obſervata ſunt. Qui *Mortonum* ætate conſecuti ſunt Medici ea plerique adnotarunt, & *lymphaticas* variolas dixerunt. In angina vero gangrænoſa minutæ puſtulæ in collo, & pectore ſæpe videntur (*q*); imo in ea gangrænoſa angina, quæ novæ Angliæ viginti, & amplius ab hinc annis funeſta admodum fuit, & a Gulielmo Duglaſſ (*r*) deſcribitur, puſtulæ in toto corpore naſcebantur.

161.

(*o*) *Lib. 4. fæn. 1. tr. 4. cap. 6.*
(*p*) *Hiſtoriæ centum. Venetiis* 1621. v. *p.* 234.
(*q*) Vid. *Marcum Aurel. Severinum de peſtilente, ac præfocante pueros abſceſſu, & Fothergill. l. c. p.* 22.
(*r*) The *Practical hiſtory Of an epidemical feaver vvith an angina ulcuſculoſa. Boſton in Nevv England* 1736. 8.

161. Ex obſervationibus itaque *Diemerbroek*, (156), *Cratonis* (158), *Riverii* (157) colligi poteſt vera miliaria exanthemata ante Lipſiæ epocham jam viſa fuiſſe, & miliaribus ſimilia in peſte (155), peticulis (157), variolis, & angina maligna (160) occurriſſe: ubicunque nempe gangrænoſam indolem humores noſtri adepti forent; videmus enim in gangræna etiam a cauſa quacunque ſimiles exoriri malignas veſiculas.

162. Integra vero noſtri morbi progreſſus hiſtoria oſtendit ex Lipſia petendam eſſe morbi originem, & idcirco tanquam novum morbum ex contagio (*s*), non ex mutata victus ratione invectum eſſe conſiderandum.

163. Quænam vero cauſſa morbum Lipſiæ excitaverit, plane ignoratur: ea etiam latuit præ-

(*s*) Per hominum conſortium aëris ope morbum communicatum fuiſſe planum, apertumque eſſe puto (§. 58.); aliquando etiam contactu ſe ſe multiplicavit. Narrat Joſeph Grunvvald. (v. app. ad vol. 6. p. 42.) *interdum contigiſſe, ut, cum ægri aſſiſtentium manus deoſcularentur in gratiarum actionem, ab oſculo macula excitaretur, in cujus medio puſtula veluti varioloſa excreſcebat &c.* Hanc ad rem confirmandam ſingularem adducam obſervationem. Nobilis Matrona filiæ ſuæ hoc morbo detentæ diligentiſſime aſſiſtens, & frictiones ipſa exercens retulit puſtulas miliares in manibus, & brachio ſine incommodo efflореſcentes, talis efflоreſcentia quum aliquandiu perduraſſet, & ex improviſo evanuiſſet, ſimili morbo paullo poſt laboravit.

præſtantem, & accuratum *Velſchium*, qui morbi novitatem primus attendit. *Conradus Trumphius* (*t*) ait *ex nonnullorum opinione Lipſienſes a Polonis morbum contraxiſſe*, *& hos a Moſcoviticis*, *qui cadavera humana olim comedebant*. Mihi liceat ſuſpicari peſtis ſeminium eſſe, quod ea ratione propter cœli diverſitatem degeneraverit. Peſtis ſeminium miliaria exanthemata anno 1637. produxiſſe nos docet *Diemerbroek* (156). Sudor Anglicus præterea miliari febri analogus morbus in Anglia ortus eſt ex peſtis miaſmate, quod ex Rhodo inſula milites Henrici Septimi Gallorum Regis in Angliam tranſportarunt (*u*).

(*t*) *L. c.* §. 11.
(*u*) V. *Freind hiſt. med.*, *& Ragionamento ſopra il contagio peſtilenziale di Riccardo Mead tradotto in Toſcano &c.*. *Firenze* 1734. V. *p.* 5.

CA-

CAPUT DUODECIMUM.

MIASMATIS MILIARIUM PROPRIETATES.

164. AEris ope ex hominum conſortio (56) multiplicatur, & diffunditur.

165. Per aliquod tempus, & diu etiam innocuum (19 21 34 36 37 45 50 87 96) in corpore hoſpitatur.

166. Peculiari, & propria vi ſolida, & nervos potiſſimum convellit, & tendit (72 73).

167. Sanguinem, & præcipue lympham cogit (85 96).

168. Plerumque primo vaſorum lymphaticorum inflammationem facit, quæ reſolvitur (95); poſtea etiam ſanguineorum.

169. Mobilis naturæ humor fugacem idcirco, facileque ſolubilem inflammationem facit (95 98 99).

170. Ad cutim magno impetu a natura pro-

propellitur, mobiliſque alibi humor ibi figitur.

171. Sudoris, & perſpirationis materiam peculiari vi corrumpit (73), quod oſtendit ſudor, dum miaſma cutim petit, ſtatim olidus (73 95).

172. Vis hæc corruptiva in altera morbi periodo ad alios etiam humores extenditur, excepto ſanguine: quod probant excreta bilioſa fœtidiſſima (76 77) & cadaveris ſtatus (137).

173. Cutis nervis maxime inimicum eſt hoc miaſma (76 83 90 93 &c.).

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

MIASMATIS NATURA.

174. HÆc conſtitui poſſe videtur in ſubſtantia tenuiſſima, exſtimulanti, veneno prorſus æquiparanda. Tenuitas demonſtrari videtur a miaſmatis proprietatibus (168 169 170); quod enim tenuiſſimum ſit, idcirco alibi mobile retinetur ſolum a minimis cutis vaſis, atque iis præcipue, quæ in extima cutis facie ſub cuticula hiant. Vim exſtimulantem comprobat ſatis univerſus morbi progreſſus. Maxima vero, & prompta, quam in nervos exercet, actio tantæ malignitatis arguit hoc miaſma, ut omnino veneno æquiparari poſſit. Neque ſane ab hoc miaſmate natura longe diſtat hydrophobiæ venenum, quod aſſertum effectuum utriuſque conſideratione illuſtrabimus. Hydrophobiæ venenum diu in corpore innocuum hoſpitatur; rabiei incipientis effecta ſunt convulſifica, quæ perpetuo creſcunt; & cadavera hominum a lupo rabido demorſorum celerrime computruiſſe narrat *Joannes Aſtruc* (*x*). Ex his patet proprietates miliarium miaſmatis (165 166 172) etiam cum hydrophobiæ veneno

(*x*) *Diſput. de hydrophobia. Monſpelii* 1719. 12.

veneno communes eſſe. Hoc intercedit diſcrimen, quod hydrophobiæ venenum ſanguinem ſæpe figat, maxime in œſophago, ventriculo, inteſtinis, pulmone; miliarium autem miaſma lympham ſæpius inficiens, (*forſan tenuior*), eam in extimis vaſis cutis figat. Convulſiones funeſtæ in hydrophobia ſæpius ex gangrænoſa vaſorum inflammatione, in miliari febre ex cutis affectione producuntur. Analogum quoque miliarium miaſmati eſt celebre mytulorum venenum, de quo docta Diſſertatione diſſeruit Præcl. *Paulus Gerardus Moerhingius* (*y*). Recte igitur miaſma miliarium veneno æquiparatur. Penitius in ejus naturam introſpicere nobis non licet, & libenter hujus generis inveſtigationes prætermittimus; particularum enim, quibus venena plura operantur, naturam aſſequi non licet. Videant alii, num acidum, an alkalinum ſit; animatum hoc miaſma, nec ne: nobis ſatis eſt, quantum licuit, miaſmatis præcipuas proprietates determinaſſe.

(*y*) *Epiſtola de mytulorum quorundam veneno &c.* V. *append. ad Act. cur. vol. 7. p.* 113. Mytulorum, (qui, ut Auctor putat, ab urticis marinis venenum contraxerant), eſus primo maximas præcordiorum anxietates, deliquia, & motus convulſivos; deinde papulas, & veſiculas in univerſa cute brevi excitavit.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

IN MORBI NATURAM, ET PRÆCIPUA PHOENOMENA INQUIRITUR.

175. IN prima periodo levem quandoque morbum exhibet, &, ſi de ſimpliciſſimo ſermo ſit, nihil aliud apparet, quam miaſmatis ad cutim motus cum ſimptomatis morbi convulsificis (72 73). Si agatur de morbo ſimplici, qui longe frequentior eſt, morbum exhibet ex inflammatione vaſorum lymphaticorum, aut ſanguineorum, nervorumve irritatione pendentem. In altera periodo inflammatoriam evidenter indolem morbus habet non ſine humorum corruptela (171 172).

176. Contractio pulſus huic morbo propria producitur a vi hujus miaſmatis (166): ex ea etiam deducenda ſunt ſimptomata convulsifica (73 &c.), atque ex vi contractionis vaſorum, tum etiam ex miaſmatis proprietate (171) non difficulter ratio reddi poteſt ſudorum, qui aſſidui, & olidi hoc in morbo erumpunt.

177. Stuporis pungitivi *granſ* dicti, rationem deduci debere ex vi ſtimulante miaſmatis probat hujuſce ſimptomatis præſentia, uſquedum excernendum idem in corpore perſiſtit (75 89 &c.). Putamus idcirco ſtuporis hujus pungitivi ſenſum excitari a fibrarum nervearum punctura (z), quam conſequitur nervorum tenſio, qua vaſa veluti ſtrangulantur. Quoniam autem in digitis manuum, & pedum firmius cuti hærens cuticula puſtularum eruptioni renititur, & miaſma cogitur ibi profundius in cute reſidere; eapropter magis hiſce in locis ſtupor ille pungitivus moleſtus eſt. Forſan etiam major ibi nervorum ſenſibilitas hujus effectus cauſa eſt?

178. Qui conſideraverit vi magna pulſum contrahi, & nervos hoc in morbo tendi, & convelli, is explicabit, cur ea ratione, qua creſcunt memorata ſimptomata convulſiſica, urinæ decolorentur. Ingens porro aquei lotii copia in altera periodo (76 80) repetenda eſt non ſolum ex nervorum contractione, ſed ex motu humorum velociſſimo, & diminuta eo tempore ſudoris, & perſpirationis evacuatione.

(z) Adnotetur hoc miaſma, dum puſtulas in cute elevat; puncturam facere (§. 74.)

179. Cum dolor cæteris paribus acerbior ſit, majori exiſtente fibrarum nervearum tenſione, quæ ab hoc miaſmate plurimum increſcit; patet, cur dolores in morbo ſimplici (95 98) vehementes, & acerbi ſint.

180. Tenuiſſimum miliarium miaſma ad ea vaſa delatum, quæ cuticulam cuti jungunt, aut immediate, ſi velis, ſub cuticula hiant, atque ibi retentum humoris perſpirationis excretionem impediens, & irritatione majorem affluxum promovens, cogit eadem, ut opinor, in hydatidem ab appellente continuo humore amplificari, uſquedum hujuſce vaſculi ſubſtantia ſeparetur, & cum ea miaſmatis particula abeat.

181. Donec ad memorata maxime exteriora vaſa venenum delatum ſit, cutim pertranſiens perpetuo ſimptomata convulsifica facit, eo quod præ reliquis humani corporis partibus ſenſibilis cutis ſit, & pene nervorum contextus. Obſervamus autem omnium deterrimas convulſiones ſequi ſubſidentes puſtulas: hujus phænomeni cauſſam anatomica obſervatio aperit, qua edocemur, nervos in extima cute abire in nudas papillas. Si itaque tenuiſſimum (174), maxime exſtimulans, veneno æquiparandum miliarium miaſ-

ma

ma propter depreſſas puſtulas in has papillas agat, nihil mirum, ſi vehementiſſimæ convulſiones ſubſequantur. Ad hujus phænomeni explicationem adduci poſſent venena nonnulla, uti Aſpidis, Viperæ Virginicæ &c. (*a*), quæ breviſſimo temporis ſpatio morſu necant, uti veriſimile eſt, cutis nervos afficiendo: ſed placet evidentiori exemplo rem hanc patefacere, convulſionum nempe, quæ ſimplicisſimam quamlibet nervi puncturam conſequuntur.

182. Miaſmatis ſubſtantia in cute hærens nervos, vaſaque exſtimulans inflammationem in cute facit vaſorum ſanguineorum, & lymphaticorum. Huic cutis inflammationi ſi addas majorem vaſorum vim contractilem, humorum, & ſanguinis hoc in morbo denſitatem, habes, cur tanta febris accendatur cum tam magno calore; cur cutis intumeſcat; & quæ reliqua hoc in morbo occurrunt, præcordiorum nempe anxietates, ſitis, inquietudines &c., brevi naſcantur.

183. Magnus fluidorum cum ſolidis affrictus, ſummus calor, ipſa miaſmatis actio (171 172) in cauſa ſunt, cur olea attenuentur, ſalia volatilia reddantur, corrupti-

vam

(*a*) *An account of Virginia by M. Clayton.*

vam indolem humores acquirant, bilioſa fœtidiſſima egerantur, & ſalia muriatica ſoluta urinam, & ſalivam inficiant (77).

184. Cerebrum, & caput univerſum ſanguine repletur præter modum propter nervorum motus convulſivos, febris vehementiam, & inflammatæ cutis reſiſtentiam, ex qua fit, ut ſanguis ad interiora urgeatur, & propter nervorum motus ad caput determinetur.

185. Quum pluries animadverterim ægros ſine vehementi febri, & abſque inſigni cutis inflammatione, & gravibus ſimptomatibus, ſalutis magnam ſpem facientes, ex depreſſis puſtulis breviſſimo temporis ſpatio e vita ereptos fuiſſe; hanc eapropter opinionem teneo mortis cauſſam hac in ægritudine non febris vehementiæ, non cutis inflammationi, ſed nervorum, & præcipue papillarum cutanearum puncturæ tribuendam eſſe. Quid autem nervus hac occaſione patiatur, unde vehementiſſimæ univerſales convulſiones nervorum omnium producantur, me ignorare prorſus fateor.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

CURATIO MORBI SIMPLICISSIMI IN PRIMA PERIODO.

186. QUandoquidem certum eſt malum fere totum, omneſque turbas excitari a miaſmate quodam venenatæ indolis ad cutem delato, prima indicatio, quæ ſtatim ſe ſe offert, hæc eſſe videtur, ut remedio quodam efficaciſſimo venenum hoc corrigatur, aut ea ratione immutetur, ne poſſit amplius, etſi ad cutem delatum, conſueta mala producere; altera ut evacuetur, prohibeaturque ne cutim petat.

187. Specifici cujuſdam ad *febres puerperarum mali moris* (hoc eſt adverſus febrem miliarem) certiores fecit Francofurtenſes Medicos ſexdecim abhinc annis *Johannes Gerardus Vvagner* Medicus Lubecenſis (*b*). Hujus remedii tantam eſſe vim prædicat, & efficaciam ad morbum hunc curandum, ut neque unica puerpera hac methodo pertractata perierit. Efficaciſſimam hanc medelam facit pulvis

(*b*) *De medicamento quodam ad puerperarum febres mali moris Epiſtola. Lubecæ 1742.*

pulvis quidam mole parvus prope inſipidus, & inodorus, cujus drachma una tribus aquæ cujuſdam deſtillatæ ſoluta tertia, vel quarta quaque hora exhibeatur, ſtatim ac apparent ſigna futuræ purpuræ, aut metus eſt, ne in febrem purpuratam ægra incurrat. Quod ſi jam purpura in cute effloruerit, tunc majori frequentia datur ſingulis nempe horis eadem doſi, vel, ſi opus eſt, majori tamdiu, donec memorata ſimptomata miteſcant. Cum autem omnino evanuerunt, tunc paullatim medicamentum hoc derelinquitur. Alvum hæc medicina non ciet, nec alias promovet evacuationes, niſi, ut ait Auctor, forte urinas ab initio lixivii coloris, deinde per aliquot dies valde craſſas criſeos loco habere velimus: verum correcto veneno malignam morbi indolem in bonam, & benignam convertit, brevique id peragit temporis intervallo, cum laudatus Auctor referat puerperas hac febri correptas octiduo priſtinæ valetudini fuiſſe reſtitutas, nullo prorſus malo ſuperſtite. Quod ad lochiorum fluxum ſpectat, adnotat Præcl. *Vvagner* pulverem ſuum idoneum apprime eſſe huic inſtaurando, & revocando. Num experientia, aliorumque Medicorum obſervationes egregii hujus inventi laudes confirmaverint, prorſus ignoro, neque ſcire potui (*c*), num pro-

(*c*) Doctiſs. Hallerus (*meth. ſt. med. p.* 946.) alias hujus egregii Viri lucubrationes recenſet; nil de hac innuit.

prodierit, quem in memorata epiſtola pollicitus Auctor eſt, liber, quo integra purpuræ morbi, methodique ſuæ tractatio erat continenda. *Johannes Georgius Gmelinus* (*d*) celeberrimus Profeſſor Tubingenſis ſuſpicatus eſt mercurium dulcem habendum eſſe pro ſpecifico egregii *Johannis Gerardi Vvagneri*, ſuamque opinionem experientia ipſa confirmari affirmat, & ait ſe (*e*) ex uſu pulveris cujuſdam, quem dimidium granum mercurii dulcis ingrediebatur, & ſcrupulus dimidius pulveris e chelis cancrorum compoſiti, dati per quatuor vices ſingulis diebus non una vice ſaluberrimos effectus conſpexiſſe, ut materiæ morbificæ niſum verſus cutim juvaret. Addit mercurium dulcem exhibuiſſe non una vice, cum a retroceſſione puſtularum metueret, *& res iſta*, inquit, *feliciter ceſſit, nec diffiteor aliquando minus proſpere ſucceſſiſſe, ſed utriuſque cauſæ me latent; perſuaſum mihi non facile erit virtutem ſpecificam reſidere in mercurio dulci &c.*

188. Morbi interim natura, & progrediendi ratio ſuadet in ſpecificum inquirere; videmus enim pleraque mala, quorum cauſa eſt certa, determinataque quædam liquorum cor-

(*d*) *L. c. pag.* 31.
(*e*) *L. c. pag.* 29.

corruptio, aut immutatio, per ſpecifica debellari. Febris quartana erat quondam Medicorum opprobrium; lues venerea magna prorſus remedia eludebat; diſſenteria miſere, quos aggrediebatur, e vivis eripiebat; terribile viperæ caudiſonæ venenum olim extitit. Morbi hi ſinguli ſuum ſpecificum nunc habent, quorum ope non difficile vincuntur; Æquum eapropter eſt, ut velint Medici operam ſuam omnem conferre, variaque experiri ad hoc ſpecificum detegendum. Prout mea de hoc malo cogitata ſuggerebant, varia data occaſione tentavi. Cortex Peruvianus maximum in corruptione, & gangræna etiam remedium miliarium miaſma neutiquam infringit. Aliquantulum corrigunt acida vegetabilia, ut ſuccus malorum medicorum, & ſal eſſentiale acetoſellæ: ſed neutiquam omnino valent vim miaſmatis hujus deleteriam cicurare. Hoc miaſma videtur requirere inter acida ſpecificum, quod tenuiſſimum ſit, ut ad ea minima vaſa perveniat, quæ propter ſuam tenuitatem petit miliarium venenum.

189. Diximus hucuſque de miaſmatis correctione, quæ fiat per illud ſpecificum, quo natura miaſmatis mutetur; videndum nunc eſt, num inutilis veneni hujus actio reddi poſſit,

poſſit, tametſi ad cutim feratur (186). Tenuiſſimæ naturæ venenum cum ſit (174), diu innocuum in corpore hoſpitari poteſt (165); ſolida irritando, & tendendo (166); ſanguinem, & præcipue lympham ſenſim cogendo (167) morbum fere non excitat, niſi cum tenuiſſimis vaſis cutis retinetur, aut propter majorem humorum denſitatem (in ſimplici, & complicato morbo) alibi figi cogitur. Si igitur efficaciſſimo attenuanti remedio ea lymphæ, & ſanguinis denſitas, propter quam miliarium miaſma innocuum amplius non eſt, ſolvatur, ea ratione tunc immutabitur, ut conſueta mala excitare amplius non valeat. Incomparabilis Boerhaave, variolarum miaſmatis ſpecificum quærens, inquit (*f*): *In ſtibio, & mercurio ad magnam penetrabilitatem arte deductis, nec tamen ſalina acrimonia nimium corroſivis, ſed bene unitis, ut quæramus, incitat aliquis horum aliquando ſucceſſus*. Talis remedii in miliarium morbo, cujus tanta, ac variolarum velocitas non eſt, & ſæpe etiam prævideri poteſt, magnam utilitatem licet augurari. An ne hunc in ſcopum ipſe mercurius ſublimatus corroſivus ea ratione, qua celeberrimus Swietenius (g) ad luem veneream efficaciſſime adhibet, ut actio miaſ-

(*f*) *Aphor.* 1392.
(g) *Cl. Gerardi Van-ſvvieten ad Joſephum Benvenuti Epiſtolæ binæ. Lucæ* 1755.

miaſmatis miliarium eludatur, alicujus utilitatis eſſe poſſet? Vidimus alibi (174) hydrophobiæ veneno quodammodo accedere miliarium miaſma, & notum eſt ex *James* (*h*), *Deſault* (*i*), *Sauvages* (*k*), & *Choiſel* (*l*) obſervationibus præſtans adverſus hydrophobiam remedium ex mercurio peti. Reliqua præterea hydrophobiæ præſidia, uti pulvis antilyſſus Londinenſium, cynosbatos, cantharides &c. humores attenuando videntur id facere, ut ſanguinem ex hydrophobiæ veneno coactum ſolvendo, innocuum venenum reddant. Multi igitur intereſt remedium quærere, quo & in miliarium ægritudine prompte ſanguini, & lymphæ fluiditas reſtituatur. Moſchum etiam, aut conſimile remedium, ut Medici in miliarium morbo experiantur, ſuadeo. Medicinam ſimilem illi, quam Chinenſes (*m*) adverſus hydrophobiam commendant, ſemel expertus ſum felici cum ſucceſſu in homine ſexagenario, podagrico, & miliari febre correpto, quæ in prima periodo dolorem nunc ad pectus cum ſputo ſan-

(*h*) *James nevv method of curing madneſſ p.* 45.
(*i*) *Diſſertation ſur la rage. Bourdeaux* 1733.
(*k*) *Diſſertation ſur la nature, & la cauſe de la rage. Touloſe* 1749.
(*l*) *Nouvelle methode pour le traitement de la rage. Paris* 1756.
(*m*) *Phil. tranſ. n.* 474. recipit chinenſe remedium moſchi grana ſexdecim, & cinnabaris grana viginti.

ſanguinis, nunc ad pedis pollicem inſtar podagræ recurrentem mentita fuerat, & miliarium quarta die protulerat expulſionem. Animadverti ſimptomata convulsifica in ſecunda periodo præter expectationem mitiſſima fuiſſe, urinas coloratas perſtitiſſe, ſudores non intermiſiſſe, undecima die ex integro convaluiſſe. Dabatur ſingulis ſex horis bolus, qui recipiebat moſchi grana octo, æthiop. miner. gr. XII., ſuccini albi gr. XV.: bis ſecta fuit vena. Unicam hac de re habeo obſervationem, alias, cum dabitur occaſio, inſtituam. Hortor interim quam maxime Medicos, ut velint his, ſi arrident, rationibus ducti varii generis remedia efficaciſſima explorare.

190. Altera indicatio (186) eſt, ut e corpore eliminetur, prohibeaturque, ne cutim petat miliarium miaſma, qua methodo abrumpitur omnis morbi progreſſio. Deo dante ad utilem hanc extraordinariam curandi methodum inveniendam felices extiterunt cogitationes noſtræ, ea reperta curandi ratione, qua memoratæ indicationi ſatis fit. Ea poſtulat, ut ſudores minime colantur, ſed ſine gravi errore negligantur; æger affatim bibat aquam cum ſoluto ſale eſſentiali acetoſellæ, aut cum ſucco addito malorum medicorum, & ſaccharo; poſt ſectam venam

ſemel,

ſemel, bis, aut etiam ter, ſi plethoræ ſtatus id exigat, purgante efficaci antiphlogiſtico pluries alvus ducatur, in qua purgatione obſervandum eſt eam ter plerumque eſſe repetendam, cum bina raro ſufficiat. Quo magis urgent ſudores cum pulſu contractiori eo promptius purgans medicamentum exhibendum, neque, ſi dicti ſudores premant veſpertino tempore, matutinum expectandum eſt; ſed illico ſuccurrendum. Mobilis enim humor miliarium, maxime in ſimpliciſſimo morbo, breviſſimo temporis ſpatio cutim petit, & exanthemata parit, quæ quando apparuerunt, hanc medendi rationem amplius non patiuntur. Nunquam hanc methodum in ſimpliciſſimi morbi prima periodo me fefelliſſe certiores Medicos facio, & rogo quam maxime, ut velint experiri, eamdemque amplificare. Adhibui fere ſemper pro purgantis doſi unciam unam, & ſemiſſem, aut etiam uncias duas pulpæ caſſiæ recenter extractæ, aut ſyrupum ipſum e floribus perſicorum. Quandoque, ubi validas purgationes ægri conſtitutio non permitteret, exhibui bis in die memoratum ſyrupum e floribus perſicorum unciarum duarum doſi una addito cichorei ſucco. Ea ratione, qua alvus ducitur, minuitur pulſus contractio, ſudores diſparent, & alvo exonerantur fœtidiſſima ardoris ſenſum,

ſum, dum exeunt, excitantia. Poſt valetudinem reſtitutam, quod intra ſeptem, aut novem dies, ad ſummum undecim evenit, conſului ægros aliquandiu in malorum medicorum uſu perſiſtere; neque morbum repullulaſſe animadverti.

191. Videamus modo, quæ præter extraordinariam hanc methodum facienda ſint, ſi Medicus velit, ut per cutis viam periculi plenam miaſma evacuetur. Eo in caſu ſequentes, ut mihi videtur, occurrunt indicationes.

I. Tenſas fibras emollire, quod fit decoctionibus herbarum emollientium, ſero lactis, emulſionibus ex ſeminibus frigidis, aliiſque ſimilibus.

II. Sanguinem, & lympham hoc in morbo (167) plerumque coactam ſero donare, & ſolvere mitibus attenuantibus, quæ non calefaciant, & ad cutem non propellant, cum nimium cito exanthematum expulſio in ſimpliciſſimo morbo adveniat.

III. Curare, ut circuitus humorum libere perficiatur; ad hoc autem nihil magis confert, quam paullo liberalius ſanguinem mittere, cujus eductione occurrit etiam Medicus inflammatorio ſtatui, quem ſanguis concipit in altera periodo.

IV. Simptomata convulſifica ſedare: hæc autem cum pendeant ex nervorum, & potiſſimum cutis irritatione, antiſpaſmodicis non obediunt; ſed iis ſolum corrigi poſſe videntur, quæ miaſmatis actioni ſe ſe opponunt, ejuſque vim infringunt. Quid de opiatis, aliiſque remediis ſentiam, ſuo loco dicetur.

In altera Periodo.

192. Si puſtulæ cito grandeſcant (75) & poſt expulſionem exanthematum ſimptomata convulſifica (73) evaneſcant cum pulſu molli, & amplo, nullam amplius excernendam miaſmatis copiam ſupereſſe ſignificabitur; neque aliud quidpiam peragendum Medico incumbet, quam vires ægri, & puſtulas, cutiſque madorem blande ſuſtinere convenienti victu, diluentibus, emollientibus, & levibus etiam diaphoreticis. Cito exſiccatis puſtulis ſalus redibit.

193. Plura autem peragenda occurrunt in caſu (76): tunc neceſſum eſt:

I. Expellentem naturam juvare, ut plena fiat exanthematum expulſio.

II. Curare, ne puſtulæ ſubſideant.

III. Convulſivis ſubſidentium, aut male erumpentium puſtularum effectibus mederi, lethaleſque convulſiones præcavere.

IV. Seri jacturam reparare (178).

V. Corruptivam (172 183) humorum acrimoniam emendare.

194. Primæ indicationi ſuccurritur diluentium, & mitium diaphoreticorum uſu; & cutis vaſa aperiendo, ſi ſtatus ejuſdem id poſtulaverit. Quæ ſanguinis motum cohibent, aut omittenda, vel magna cum moderatione adhibenda.

195. Puſtulæ ſubſident pluribus de cauſis. Circulatio per cutanea vaſa difficilis ex magna vaſorum inflammatione, aut nervorum contractione lympham ad puſtulas efformandas neceſſariam ſubtrahit: calore interim cutis cito memoratæ puſtulæ, ſeu potius veſiculæ exareſcunt; unde ſubſideant neceſſum eſt, atque ex miaſmatis in papillas nervoſas actione (181) convulſiones (76 80) ſubſequantur.

Sanguis minori, quam par eſt, vi ad memorata cutanea vaſa appellens eundem effectum producit.

Cauſa demum quælibet externa in contractionem adducens lymphatica in miliares veſiculas amplificata vaſcula, eaſdem deprimi cogit.

Circulationem humorum juvabunt frictiones, fotus, cucurbitulæ cum ſcarificatione.

Paullo plenior victus, non omiſſo aliquo efficaciori diaphoretico, ei medebitur puſtularum ſubſidentiæ, quæ ex ſecunda cauſa naſcitur; ſi vero ex metu impetus ſanguinis ad cutem frangatur, exhilarandus inſuper æger eſt, probabilique ſermone in ſpem erigendus.

Potiſſima cauſa externa veſiculas deprimens, frigus externum eſt, quod poſtulat, ut ſtatim potione aliqua calidiuſcula, & fotubus puſtulæ iterum eleventur.

196. Subſidentium puſtularum effectus ſunt cutis cum calore ſiccitas, febris vehemens, & motus nervorum convulſivi. Hic ægri ſtatus plura exigit. Ad ſanguinis, & humorum impetum minuendum mitia attemperantia adhibeantur. Quantum fieri poteſt, cutis blando fotu molliatur ad calorem, & tenſionem imminuendam. Ut autem nervorum motus convulſivi necem non afferant, duo peragenda incumbunt. Primum eſt curare ne motus

con-

convulſivi ex cute ad cerebrum propagentur: ad hunc finem cucurbitulæ cum ſcarificatione apponendæ iterum, atque iterum pluribus in locis, & quærendum inter venenorum ſimili ratione agentium hiſtorias, quid ad tollendas nervorum convulſiones hoc in caſu inſervire poſſet. Alterum eſt facere, ut convulſionum ex cerebro deinde provenientium impetus minuatur. Quandoquidem vero caput univerſum ſanguine repletur (184), opportunum eſſe mihi videtur ſanguinem immediate ex capite detrahere magna cucurbitula occipiti appoſita, aut per hirudines ex temporalibus venis. Hæc porro ſanguinis evacuatio aliquando utilis revera extitit, & convulſiones ſedavit, ſed alias nihilominus ægros interiiſſe adnotavi. Contigit etiam animadvertere copioſiſſimam ſanguinis hæmorragiam vires quam maxime debilitantem, & capitis plenitudinem omnem auferentem minime prohibuiſſe, quin convulſiones ægros eriperent. Puto itaque capitis plenitudinem convulſionum periculum augere, ſed præcipuam harum lethalium convulſionum cauſam ex ſimplici nervorum irritatione oriri, idcirco harum curationem potiſſimum pendere a correcto ſtatu nervorum cutis. His animadverſionibus fit, ut in opiatis, & antiſpaſmodicis exiguam omnino ſpem reponam, ſed de horum uſu alibi.

197. Neceſſum eſt hac in morbi periodo, ut ægri multa potatione reparent ſeri jacturam, quam faciunt inſignis calor, & ſudoris, ac urinæ vehementes expreſſiones &c.

198. Denique adhibenda ſunt ſubacida, ut ſunt aurantia, medica, & punica mala; acetoſa, acetoſella, aliaque ſimilia, quibus miaſmatis, & humorum corruptiva indoles quodammodo corrigatur; ſitis, & calor temperentur; ſed hæc ea cautela præſcribenda ſunt, ne nimis ſanguinis motum uno impetu deprimant. Acida mineralia eo quod nimis valide ſanguinis motum compeſcant, ſuſpecta habeo, niſi parva doſi exhibita, multa aqua diluta, & partitis vicibus data. Corruptiva porro humorum indoles requirit non modo adhibitionem ſubacidorum, verum etiam ut corrupta alvo exonerentur, viam monſtrante ipſa natura, quæ ſæpe eo in caſu cum ægri utilitate e corpore eliminat bilioſa fœtidiſſima. Purgantia efficacia, cum ſanguinis impetum, & motum puſtulas ſuſtinentem ad interiora revocare poſſint, non conveniunt. Mitiſſima ſolum laudantur, quemadmodum ſunt emollientes clyſteres, ſerum lactis &c.

199. Hiſce omnibus ſuperaddendum eſt, quod eo tempore, quo poſt magnam morbi

fœvi-

ſœvitiem (77) aliquo redeunte madore iterum puſtulæ eminent, mitia diaphoretica locum ſuum habeant.

200. In caſu (82 83) curandum eſt, ut humorum per cutem circuitus expeditior reddatur per frictiones, cucurbitulas, fibrarum (ſi earum vis torpeat) per veſicantia irritationem, & demum per ea intus data remedia, quæ valent lymphæ fluiditatem donare. Cognitio autem peculiaris indolis humorum, & ægri conſtitutionis determinabit naturam attenuantium. Generatim eo in caſu commendamus carduum benedictum, flores papaveris rhœados, bardanæ, & ſcorzoneræ radicem, ſcabioſam, ſcordium, flores ſambuci, & inter reliqua camphoram penetrantiſſimæ attenuantis naturæ remedium, quod corruptioni quam maxime reſiſtit. Quæ præterea tunc peragi debeant, ex dictis (192 200) facile patebunt.

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

CURATIO MORBI SIMPLICIS.

201. SImpliciſſimum curandi methodus in ſimplici quoque convenit; ſed aliquam ſibi vindicat curationis partem morbus, cujus ſpeciem exhibet miliarium miaſma (95). Ea vero aptanda eſt naturæ morbi, ſub cujus imagine primum miliarium miaſma ferit. In genere notamus haſce varias ægritudines Rheumatiſmum (95), dolores, convulſiones &c. ſolum emollientibus, & venæ ſectione mitigari, mittendique ſanguinis copiam non determinari a ſolo morbo, cujus ſpeciem exhibet, ſed una a miliarium miaſmate, quod poſtulat, ut paullo liberalius vena ſecetur (191).

202. Si eryſipelas morbum inchoet, generoſe mittendus ſanguis eſt; præcipue ſi caput obſideat. Vix credibile quantus fiat tunc ſanguinis impetus. Eo in caſu plerumque repetit ex naribus hæmorrhagia cum ægri utilitate.

203. Curatio per evacuantia (190) inſtituenda eſt eo tempore, quo morbus, cujus ſpe-

ſpeciem præſefert, ſolvitur, & ſudores urgent. Feliciter hanc curationem etiam in ſimplici morbo ceſſiſſe expertus affirmo. Diligenter, citoque humores fluidos faciat Medicus, eademque diligentia, quo momento ſolvitur morbus, extraordinaria methodo (190) æger pertractetur. Poſt puſtularum expulſionem, ſicuti ſimpliciſſimus (192 200), curandus eſt.

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

CURATIO MORBI COMPLICATI.

Generatim.

204. IN curatione complicati morbi cavendum eſt, ne remediis, quæ adjuncto morbo medentur, ſudores, & perſpiratio propellantur, & cito nimis miliarium miaſma ad cutem urgeatur. Oportet ideo bene, attenteque expendere morbi conſociati naturam, & ſuccurrere ea methodo, quæ bono miliarium progreſſui non officiat. Quod vero ſpectat ad curationem (190) per evacuantia, ubi adjuncti morbi indoles permittat, ea utendum eſſe arbitramur. Ad hæc omnia ſtatuenda multa requiritur Medici ſolertia,

qui

qui probe noſcat conjuncti morbi magnitudinem, miaſmatis agentis copiam, videatque, quidnam magis urgeat.

Cum Arthritide, & Podagra.

205. Neminem latet arthritica, & podagrica laborantes homines infirmitate magnam non ſine acrimonia ſalina lymphæ viſciditatem habere, & hanc prohibituram ſuo tempore fore convenientem puſtularum eruptionem. Quæ quum ita ſint, ſequitur miliarium miaſma non eſſe ulla ratione ad cutem propellendum, & aſſidue datis remediis liquorum diatheſim immutandam. Hoc perficitur uſu diluentium, & attenuantium ſpecificorum, uti ſunt chamæpitys, centaurium minus, chamædrys, bardanæ radix, menyanthes, ſerum lactis &c. Liberalius ſecta vena hoc in caſu nocet, quia vires ſervandæ ſunt; tum ob morbi diuturnitatem; tum, ut una adhibitis remediis attenuari viſcidi humores poſſint; & ut vires ſuperſint, quibus natura ad expulſionem ſufficiat. Nullas adhuc habeo de uſu evacuantium (190) in hac morbi complicatione obſervationes. Exiſtimarem interdum utilem hanc curandi rationem exituram, adhibendamque eſſe, poſteaquam per attenuantia tenuitas lymphæ data ſit: miliarium autem

tem miaſmatis per purgantia eductioni magis fortaſſe accommodata erunt ea purgantia, quæ ſimili humorum diatheſi magis ſe ſe opponunt e. g. manna, gummi ammoniacum, polypodium &c. Curatio in altera periodo eſſe debet pro vario (76 82 83) morbi exitu; ſæpius erit uti (200) dictum eſt.

Cum Pleuritide, & Peripneumonia.

206. Hæc pluribus a legitima pleuritide, & peripneumonia recedit; inſtar tenuis eryſipelatis, pulmonem afficit (99); in ſuppuratum non abit (103), & niſi blande ſolvatur, ſphacelum prompte inducit (101). Duo itaque maxime timenda occurrunt, quorum primum eſt, ſi citam inflammationis reſolutionem curet Medicus, præpropera miliarium eruptio; alterum eſt pulmonis ſphacelus ex perſiſtente inflammatione. Inter ſcyllam, & carybdim poſitus Medicus ſollicite, quantum licet, inquirat in miaſmatis copiam (121 122 124), inflammationem facientis ſanguinis denſitatem, & ægri conſtitutionem, ut decernat, ubinam periculi ſumma conſiſtat. Generatim monemus hac in ægritudine cito, & larga manu mittendum ſanguinem eſſe, & eundem plerumque coactum (167), attenuandum, tenſaque ſolida (166) emollienda

lienda diluentibus , lenientibus , emollientibus . Mitiora acida , proptereaquod vim deleteriam miaſmatis aliqua ratione corrigant ; (145 198) præſcribenda mihi videntur , rob ſambuci præ cæteris commendo, eo quod acido principio , & vi ſaponaria etiam juvare poſſit . Antiphlogiſtica conveniunt tum ad hujus inflammationis curationem , tum ut expulſionis tempus protrahatur . Hujus generis ſunt nitrum , taraxaci , cichorei , ſonchi , & ſimilium herbarum ſuccus . Si morbus pulmonis ſphacælum minitetur (101) , præter diluentia , & emollientia adhibendum efficaciſſimum attenuans remedium eſt , quo prompte malignus humor ex pulmone ad cutim propellatur , e. g. flores papaveris rhœados , flores ſambuci , camphora nitro juncta , oxymel &c.

207. Quæ per evacuantia (190) inſtituitur miliarium morbi curatio , hac in complicatione locum habere interdum poteſt ; atque adminiſtranda eſt eo tempore , quo miliarium miaſma (99 100) pulmonem deſerit . Hac methodo (190) feliciter ſine puſtularum eruptione , aliove infortunio fœminam curavi, quam pleuritis hæc corripuerat : eo autem momento , quo cum ſudorum incremento ſputa decolorabantur (99) , pur-

gans medicina ſtatim exhibita fuit, non omiſſis ſubacidis.

208. Hæc pleuritis non eſt confundenda cum illa, quæ a practicis bilioſa dicitur, & a bilis orgaſmo fit. Doloris mobilitas pendet ex humoris inflammationem facientis mobilitate (169). Sputorum flavedo effectus eſt reſoluti globuli ſanguinei, & lympham ſive humores alios inficientis.

Cum Febre putrida.

209. Febris putridæ cum miliarium morbo complicatio in prima periodo generatim requirit uſum ſubacidorum, & attemperantium, qualia ſunt taraxacum, cichoreum &c. Curandum interea etiam eſt clyſterum maxime uſu, ut alvi fluxus perſiſtat. Sanguis parce mittendus eſt, atque eum maxime in ſcopum ſecari vena debet, ut præcaveatur, aut tollatur meſenterii, & inteſtinorum inflammatio. Prompte adveniens hoc in caſu internæ inflammationis ſtatus (105) vetat uſum purgantium efficaciorum. Quando miliarium miaſma ad cutim a natura pellitur, in ſubacidorum, aliorumque attemperantium uſu ſumma cum moderatione procedendum, & mitia diaphoretica una adhibenda, quæ ju-

vent,

vent, & abſolvant miaſmatis expulſionem. In altera demum periodo, quid faciendum ſit, ex dictis in curatione morbi ſimpliciſſimi eruatur.

Cum Febribus intermittentibus.

210. Si febris intermittens cum miliarium morbo complicetur, ſtatim ad corticem peruvianum confugiendum minime eſt. Miliarium enim miaſma a cortice peruviano non corrigitur (188): ſtatui vero inflammationis (168) vaſorum lymphaticorum, & ſanguineorum, qui proprius eſt miliarium morbi, nocet; neque tonicum, & corroborans hoc medicamenti genus permittit ſtatus tenſionis fibrarum (166). Si igitur cum pulſu contracto, & duro (106) declinatio febris intermittentis ſit, & lymphatica vaſa inflammari obſervetur, non e re eſſe putamus ſtatim corticem peruvianum adminiſtrare, ſed curandum eſt, ut diluentibus, venæ ſectione &c. ſtatus inflammationis emendetur, quo peracto adhiberi china china poterit.

211. Plerumque morbus naturam intermittentis febris deponit (106) explicito miliarium miaſmate; ſed interdum proſequitur febris intermittens (107), minimeque gravis mor-

morbus videtur, at frigoris, horrorisſve tempore facile repercuſſæ puſtulæ maximum periculum afferunt. Duos robuſtos homines præter omnem expectationem ſimili modo ereptos obſervavi. Tunc autem quiſque videt cortice peruviano ſuccurrendum eſſe, ut malum exitum datura febris intermittens tollatur. Felix exhibiti iis in circumſtantiis corticis peruviani exemplum habeo: Præcl. Paullus Vverlhoff (*n*) chinæ chinæ uſum conſulit in febribus intermittentibus, quibus ſine febris continuitate accedant ſimptomaticæ peticulæ, aut purpura. Extra dubium itaque erit, ſi in caſu (75), adſit febris intermittens illico chinam chinam eſſe adhibendam. Eadem autem aſſeverantia neutiquam affirmo talem inſtituendam intermittentis febris curationem in ſtatu (76), quo in caſu intermittente excepta, cætera contraindicant. Poſtrema hæc complicatio mihi nondum occurrit, neque contingere poſſe videtur, eo quod febris continua vehemens a multo miliarium miaſmate excitata fermenti febrium intermittentium actionem turbet, & impediat. Uſque nunc vidi eo in caſu intermittentem febrem in morbi vehementia diſparere (106), & ſub finem morbi redire.

212.

(*n*) *Obſervationes de febribus. Venetiis* 1757. *p.* 305.

212. Curationem per evacuantia (190) in miliarium cum intermittentibus complicatione peragi poſſe planum eſt ex dictis (190) & ipſa natura febrium intermittentium. Hæc autem maxime utilis erit iis in regionibus, quæ humili loco cum ſint, & circumpoſitas habeant ſtagnantes aquas, intermittentibus non ſine inſigni humorum corruptione afficiuntur. In aëre Taurinenſi, quem nullæ ſtagnantes aquæ, ſed inſignes caloris, & frigoris viciſſitudines inſalubrem faciunt, hujuſmodi corruptivæ indolis febres intermittentes frequentes non ſunt. Spiſſitudo inflammatoria ſanguinis non raro cum intermittentibus febribus conſociatur, quæ venæ ſectionem expoſtulat. Hæc niſi fiat, in continuam febrem degenerant, aut quotidianam, quam dolores, rheumatiſmi, atque varii decubitus ad varias partes ſequuntur. Hinc ſequitur apud nos ante purgantium uſum ſæpe ſanguinem eſſe detrahendum.

Cum Peticulis.

213. Summe periculoſa eſt miliarium cum peticulis complicatio; uterque enim morbus a ſui generis miaſmate pendet, quorum actio inter ſe plurimum diſcrepat. Peticularum miaſma nervorum, & canalium actionem deprimit,

primit, uti oſtendunt pulſus imbecillitas, virium proſtratio, ſenſuum hebetudo &c. Miliarium autem venenum fibras, & nervos tendit, & ad agendum excitat. His conſtitutis patebit:

Cur ab actione miliarium miaſmatis peticularum effecta immutentur.

Cur ſurditas recedat, & bombus in tinnitum convertatur &c.

Cur peticulæ non ſine aliqua elevatione ſint, deinde miliarium miaſmate vincente in puſtulas abeant.

Cur pro varia utriuſque copia &c. (109) varia ſequi debeant.

Cur peticulæ minus frequentes in præſentiarum ſint.

214. Peticularum venenum ad ſtaſim gangrænoſam humores diſponit; miliarium miaſma ad inflammationem. Igitur miaſmatis miliarium opportuna expulſio a peticularum veneno impedietur. Curationis ergo ratio ex utriuſque diligenti conſideratione pendet. Quam juſto fieri poteſt æſtimandum eſt, cujuſnam miaſmatis quantitas, & actio potiſſima ſit, peticularum ne, an miliarium. Illarum miaſma expoſcit, ut ſtatus ſolidorum, & fluidorum ab ipſis illatus, & congruam miliarium eruptionem prohibens corrigatur. Hæc dum fiunt, cavendum ſummopere eſt, ne dia-

phoreticis ad cutim cito propellatur, quod maxime exitiale eſt (109). Ergo in genere conveniunt mitia ſubacida, diluentia, corroborantia, & antiſeptica, ex. gr. carduus benedictus, ſcordium, angelicæ, imperatoriæ radix, ſerpentaria virginiana, zedoaria, camphora &c., ſed iterum & iterum monemus parva doſi eſſe calidiora antiſeptica adhibenda, ne urgeant valide ad cutim. Sanguis liberalius, quam in ſimplici peticulari febre, detrahendus eſt.

215. Cum peticularum venenum, quod miliarium miaſma retinet, per evacuationem educi non poſſit, neque talem methodum ſtatus ſanguinis ſæpe denſi, & gangrænoſi permittat, mihi videtur hiſce in circumſtantiis methodum (190) non poſſe adhiberi. Si interim progrediente morbo alvus fluat, leniter hunc motum ſuſtinere, aut etiam juvare oportebit.

216. Eo tempore, quo ſymptomata peticularum paullatim recedunt, ſe ſeque explicant (108) miliarium phœnomena, ſæpe, antequam expulſio perficiatur, mittendus iterum ſanguis eſt; & tunc ſi facies morbi ex integro ſit, (quod rarum admodum eſt), miliarium febris, tanquam miliaris morbus curandus

randus eſt. Plerumque oportet in antiſepticorum corroborantium (214) moderato uſu adhuc perſeverare.

Cum Variolis.

217. Variolarum ſeminium exigit, ut hujus miaſmatis particulæ ad extrema ſanguineorum cutis vaſorum delatæ tumorem excitent, qui in ſuppuratum abeat. Miliarium interim miaſma puſtulas, & veſiculas excitat, quæ neutiquam abſcedere poſſunt. Dum una igitur hæc miaſmata miſcentur, & agunt, utrorumque actio, & expulſio turbatur. Variolarum ſeminium vaſorum ſanguineorum inflammationem producens prohibet, quominus ad minima lymphatica vaſa miliarium miaſma perveniat: miliarium vero miaſmatis actio fibras maxime tendens variolarum ſuppurationem impedit. Hoc pacto gangrænoſam indolem ſanguis acquirit; profunde inflammatur cutis; variolæ vix creſcunt, nec ſuppurantur; cutis nervi a male erumpentibus puſtulis continuo convelluntur &c. (110).

218. In tanto ægrorum periculo quid faciendum eſſet, utique video, ſed efficax, qua id præſtetur, medicina me latet. Maxime inflammatoria ſanguinis conſtitutio deſiderat

V. S., emollientia, diluentia, attemperantia. Subacidis infringenda eſt gangrænoſa humorum conditio, & præcipue miliarium (utinam ſpecificum adverſus miliarium miaſma innoteſceret!). Nimia cutis tenſio, difficilis tum variolarum ſuppuratio, tum miliarium expulſio fotuum maxime emollientium uſum expoſcunt; ſed his omnibus præſidiis potentiorem morbi atrocitatem fuiſſe uſque nunc obſervavi.

Cum Morbillis.

219. Hac in complicatione quid præſtare Medicus debeat, quiſque videt; ſanguinem nempe majori copia, quam in ſimplici morbilloſa febre, eſſe detrahendum; attemperantia, & epiceraſtica, mitiaque ſubacida eſſe præſcribenda; methodum (190) in uſum duci non poſſe; & in altera periodo ſicuti ſimpliciſſimum, aut ſimplicem miliarium morbum curandum eſſe.

Complicati cum Puerperio.

220. Puerperium tantam ac in ſimpliciſſimo morbo ſanguinis detractionem non patitur; lochiorum habenda enim maxima ratio eſt. Ut fluant, faciendum eſt inferiorum partium

tium frictionibus, fotu ad regionem uteri, & adhibitis iis remediis uterinis, quæ citra magnum calorem lochia pellunt, quemadmodum ſunt *Camæmelum*, *Artemiſia*, *Tanacetum*, *Matricaria &c.* Methodus (190) a puerperio prohibetur; utiles erunt emollientes clyſteres, quibus non ſolum alvus duci, ſed uteri etiam dolores leniri poſſunt. Cætera eruantur ex curatione morbi ſimpliciſſimi.

CAPUT DECIMUMOCTAVUM.

ANIMADVERSIONES, ET CAUTELÆ CLINICÆ.

De Præſidiis Chirurgicis.

221. VEnæ ſectio ſumme neceſſaria hac in ægritudine (191) non eſt inconſiderate inſtituenda, neque illorum ſcio probare curandi rationem, qui perinde ac ſi ſimplex inflammatorius morbus eſſet, ſine alia conſideratione ſanguinem liberaliſſime educunt. Vires cum ſanguine hoc pacto exhauriendo naturam ita debilitant, ut bonæ expulſioni amplius par non ſit. Larga autem ſanguinis miſſio generatim nocebit in ſimplici, & maxime in complicato morbo. Pluries vidi propter exhauſtas vires pleuritidem (99) reſolvi non potuiſſe; ſed partim ex ſphacelo, partim ex humorum ſtaſi brevi ægros occubuiſſe, puſtulis pene nullis apparentibus. Heu nimium quidem apud nonnullos invectam eſſe conſuetudinem video ſanguinem profuſe mittendi, ut boni civis eſſe exiſtimaverim ſerio eoſdem hac de methodo admonere. Decies, & ultra venam largiter hi ſecant in prima periodo exiſtimantes ſe

poſſe

poſſe hac ratione morbum jugulare, ſed revera ægrum pro morbo jugulant. Definiri quidem non poteſt ſanguinis mittendi quantitas, quæ pro ratione diverſa & morbi, & ægri conſtitutionis, regionis, anni, temporis &c. varia eſſe debet; ſed plerumque ſatis eſt robuſto viro partitis vicibus quinquaginta circiter uncias ſanguinis detrahere in ſimpliciſſimo morbo.

222. Si neglecta fuerit venæ ſectio in prima periodo, & in alterius initio, aut progreſſu pulſus maxime tenſus, & durus perſentiatur, ſanguinem adhuc detrahi poſſe non dubitamus. Tunc autem neceſſum eſt partitis vicibus, & pedetentim vaſa deplere, ne ex prompta copioſa ſanguinis eductione, fracto verſus cutem ejuſdem impetu, puſtulæ ſubſideant cum ægri detrimento.

223. In altera periodo opportunum non eſt venam ſecare; gravia enim ſymptomata hujus periodi producuntur a cutis affectione, quæ per venæ ſectionem non corrigitur. Ad caput deplendum cucurbitularum, hirudinum appoſitionem commendamus; non venæ ſectionem propter metum retrocedentium puſtularum, quod experientia pluries monſtravit (141).

 224.

224. In uſu cucurbitularum, frictionum, & fotuum diligentia adhibenda eſt, ne aëris frigidi aura gliſcat ad ægri cutim, quæ puſtularum depreſſionem parere poſſet. Fotus ideo adminiſtrentur per lintea calida, & humentia bene expreſſa, linteo ſicco involuta, ne lecti lintea madeſcant, quæ frigefacta maximi nocumenti eſſe queunt.

225. Veſicantia plures expoſtulant animadverſiones, ut eorum adhibendi rationem, & tempus, quantum nobis licet, decernamus. Pluries de veſicantium uſu inter Medicos controverſum eſt. Olim inter *Bernardinum Cajum* (o), & *Dominicum Terillum* (p) quæſtio extitit. Contra *Alexandrum Maſſariam Hercules Saxonia* (q) veſicantium uſum olim defendit. *Freindius* (r) veſicantia plurimi fecit: *Baglivius* (s) maxime reformidavit. Acerrime demum de veſicantium uſu nuperrime diſputatum eſt inter *Præcl. J. Bianchi*, & *Adverſarios* (t). *Baglivii* experimenta oſtendunt

 pul-

(o) *Bernardini Caii de veſicantium uſu. Venetiis* 1606. 4.
(p) *Dominici Terilli de veſicantibus dilucida antilogia. Venetiis* 1607. 4.
(q) *De Phenigmis libri tres. Patavii* 1593.
(r) *Cap. IX. de veſicantibus.*
(s) *De uſu, & abuſu veſicantium.*
(t) *V. Raccolta di ſcritture mediche appartenenti alla controverſia de' veſcicatorj. Venezia* 1749. 4.

pulverem cantharidum venis infuſum mortem afferre, & ex affuſo eodem pulvere ſanguinem hominis ſani in nigrum, & liveſcens ſerum tempore reſolvi: ſi vero ſero immiſceatur, ſerum idem longe liquidius evadere. Contra *Baglivii* autem experimenta faciunt accuratæ *Præcl. Joſephi Veratti* obſervationes (*u*), quæ probant ex cantharidum, aliorumque ſimilium acrium commixtione cum ſero, aut ſanguine ſanguinem, & ſerum cogi, & concreſcere, & diu in tali ſtatu permanere. Videamus modo experientia duce, quid in tanta Auctorum diſſenſione ſtatui poſſit.

226. Veſicantium effectus ad capita quatuor reduci poſſe mihi videntur. 1.° ſolidorum, & nervorum irritationem 2.° ſeri ex veſica eductionem 3.° ſubſequens ulcus 4.° ad actionem particularum ſanguinem ſubeuntium.

Solidorum, & nervorum irritatio duplex eſt. Una in parte, cui epiſpaſticum applicitum fuit, altera ex communicatione nervorum generatim in toto corpore (147). Hæc autem ſolidorum irritatio huic morbo generatim non convenit, qui ex ſua natura ſolida convellit. Si vis ſolidorum torpeat, in ſim-

(*u*) *Comment. inſt. ſcient. Bonon. t. 2. p. alt. p.* 107.

ſimplici, aut complicato morbo ad contractilem vaſorum actionem excitandam adhiberi veſicantia poterunt.

Seri per veſicatorium eductio nullius utilitatis eſſe videtur; imo vetari a nimia ſanguinis condenſatione, & ſeri expreſſione.

A veſicantibus relictum ulcus puſtularum eruptionem non prohibet, nec imminuit, venenum quoque hac via non educitur (147), niſi quando viſcidæ lymphæ miaſma inhæret. Et ſane obſervamus fonticulos, & ſetacea, cujus vices ſupplent veſicantia, utilia eſſe, quando non tenuis, ſed viſcidus acris humor ſit eliminandus. In complicato igitur morbo, potiſſimum in caſu (98), juvabunt veſicantia.

Quid cantharides in homine vivo, quum ad ſanguinem, & ſerum pervenerint, agant, theoretice inquirere nolo. Experientia ductus, video urinas ex cantharidum uſu cieri, actionem vaſorum excitari, hærentes humores in circuitum pelli (147), & attenuandi ſcopo a practicis adhiberi. Certum quoque eſt acria pleraque, & antiſcorbutica efficaciora, cauſticis proxima, lentos, & reſides humores ſolvere. His obſervationibus innixus exiſtimo internam cantharidum actionem profuturam in caſu (83 98) & ſimilibus: in caſu autem (76) nullum veſicantibus locum

fieri,

ſieri, quum eorum uſum prohibeant cutis inflammatio, maxima nervorum tenſio minima de cauſa in convulſionem evadens, & urinarum profuſio. In ſimpliciſſimi etiam morbi prima periodo noxa non carere opinor, eo quod ſine ullo emolumento vaſorum contractionem adaugeant, & eruptionem ſollicitent.

227. Addam nonnulla de ſinapiſmis, quæ præſcripta quandoque vidi, etiam in ſtatu (76). Sævum hoc tormenti genus fere nunquam imperari poſſe mihi videtur: at in caſu citato (76) omnino pernicioſum propter ardentem febrim, & ſtatum ægri, ex calore & inquietudinibus omnino furentis.

De Medicamentis nonnullis.

228. In nitri abuſum primum dicam, & illos, qui omni tempore indiſcriminatim eodem utuntur. Nitrum ſanguinis impetum cohibet, & aquei lotii copiam ſollicitat. Suſpectum idcirco ejuſdem uſum habeo, dum puſtulæ erumpunt, niſi vehemens ſanguinis, & bilis potiſſimum impetus attemperantia, & quæ compeſcunt, expoſtulet. Si viſcidæ lymphæ miaſma adhæreat, non recte etiam præſcribi nitrum opinor. Prima periodus ple-

rumque nitri uſum permittit, ſed in altera caute hoc præſidii genus imperandum. Quæ de nitro dicta ſunt, de acidis mineralibus monita intelligantur.

229. Diaphoretica, quando adhiberi poſſint, ex iis, quæ tradita fuere in curatione morbi ſimpliciſſimi, ſimplicis, & complicati, jam liquido conſtat. Nunc tantum animadvertemus efficaciſſima diaphoretica hac in ægritudine non convenire. In prima periodo eruptionem promptiorem in ægri detrimentum faciunt: in altera vero febrim, calorem &c. adaugent, ſanguinem maxime exagitant, & morbum intendere poſſunt. Per diaphoretica potentiora olim tractabatur hic morbus, nunc omnium pene conſenſu exitialis hæc methodus exolevit.

230. Abſorbentium uſum nonnulli adhuc tenaciter tenent; pulchro abſorbentis medicinæ nomine inducti putant ſe poſſe venenum hac ratione abſorbere, & infringere. Incomparabilis *Boerhaave* horum remediorum inutilitatem monuit, & Præcl. *Ludovicus Tralles*, qui abſorbentium vires accurato examini ſubjecit (*x*), oſtendit eadem potiſſimum

(*x*) *Virium, quæ terreis remediis gratis hactenus adſcriptæ ſunt, examen rigoroſius. Uratislaviæ* 1740. 4.

mum agere in primis viis. Sed inſuper abſorbentium nonnulla nocua evidenter hoc in morbo eſſe debent, eo quod vim habeant putrefacientem (y): corruptivæ autem naturæ (171 172) miliarium miaſma ſit.

231. Opium non ſine magna circumſpectione dandum eſt, ſæpiuſque nocet, quam proſit. Indoles morbi ad inflammationem proclivis, ſtatus cutis inflammatorius in altera periodo, capitis plenitudo (184) opii uſum non permittunt; neque convulſiones, cum pendeant ex nervorum cutis irritatione tanquam ex ſpina cuti infixa, opii auxilio tolluntur (152); in morbo autem complicato (98 99 &c.), ſicuti etiam in ſtatu (82) omnino perniicioſus eſt opii uſus.

De Regimine Diætetico.

232. Multum confert ad bonum morbi exitum aëris conditio. Vapores aſſidue ab ægri corpore exeuntes brevi aërem vitiant, & reſpirationi ineptum reddunt; renovandus ergo hic erit. Calidus aër in prima periodo ſudores promovet, & ægrum debilitat; in altera pe-

(y) *Pringle maladies des armées &c. tom. 2. p. 209.* lapides cancrorum, teſtacea, & cretam putrefactionem maxime juvare experimentis probat.

periodo æſtum, anxietates, febrim auget. Frigidus puſtulas repercutit, quod ſumme pernicioſum eſt. Requiritur itaque quædam moderatio, temporis, & ægri conſtitutioni accommodata.

233. Potus in altera periodo nunquam detur frigidus; ex frigore enim mobiliſſimi eo tempore nervi facile concutientur cum quodam horrore, & puſtularum ſubſidentia.

234. Cibum apud Noſtrates plerumque conſtituunt juſcula carnis vitulinæ, quæ libræ unius pondere ſingulis tribus horis exhibentur. Planum eſt pleniorem victum dandum eſſe in puerperio; quando morbus diu trahitur; & cum declinare incipit. Tempeſtatis, conſuetudinis &c. ratio quoque habenda eſt. Singula hæc Medicus, prout opportunum exiſtimabit, pro re nata decernet.

235. Lintea, & induſia mutanda non ſunt, poſtquam puſtulæ apparuerunt; ſero etiam in fine morbi abjicienda; niſi enim accurate cuſtodiatur perſpiratio quando cuticula ſquammatim decidit, morbus temporis ſucceſſu facile renaſcetur.

Si lintea multo ſudore imbuta moleſta ægris evadunt frigus quoddam excitando, quod puſtulis

ſtulis maxime inimicum eſt, in tali rerum conditione nova ſubſtituantur. Id fiet magna cum circumſpectione, & caveatur, ne lintea nimis calida cutis omnem madorem exugant. Ob eandem rationem minime probamus eorum uſum, qui linteorum madorem excalfactorio fugare ſolent; non modo enim lintea, ſed cutim etiam ægrorum ſiccant. Si tempeſtatis conditio, & ægri ſtatus tale auxilium velit, moderatiſſime caleat excalfactorium, ut nimium linteorum madorem tantummodo diſſipet, aut frigefacta lintea calefaciat.

236. Curetur denique, ne animus ira commoveatur, mœrore conficiatur, aut timore torqueatur. Nam ſumme mobilis, præcipue in altera periodo, nervorum ſtatus convulſiones parere, & puſtularum retroceſſionem facere poteſt.

CAPUT DECIMUMNONUM.

CURATIO MORBORUM SUCCEDENTIUM.

237. DIfficiliſ poſt morbum ſudatio hærentem in minimis cutis vaſis humorem indicat, eaque vincitur frictionibus, tepidoque balneo, & corporis exercitio.

238. Vari, furunculi, & ſimilia puſtularum genera morbum conſequentia motus naturæ ſunt morbi reliquias expellentis, quos Medicus juvabit externe frictionibus, tepido balneo; interne vero attenuantibus, & corroborantibus, ut incongrua materies ex integro eliminetur. Ad hunc finem adhibentur vipera, radix chinæ, ſalſaparilla, ſcabioſa, bardanæ radix &c.

239. Facilis ex quocumque motu ſudatio ſi naſcatur ex ſola vaſorum debilitate, proderunt frictiones, & balnea minimum tepida, & corroborantia; verum ſi ſuperſtes aliqua miaſmatis copia eam foveat, nocebit balneum frigidum, & colenda accurate erit perſpiratio.

240. Memoriæ infirmitas, & nervorum mobilitas euchimum cibum, faciliſque concoctionis, corporis exercitium, & moderatam defatigatio-

gationem, animi tranquillitatem, ruſticationem, aëris puri uſuram, frictiones, oleoſa nervina, &c. ſæpe quæ humorum acrimoniam obtundere poſſunt, requirit.

241. Rheumatiſmus iis ſæpe advenit, quorum lympha viſcido-ſalina eſt: eo autem in caſu confert lacte, ſero lactis, aliiſque ſimilibus humorum muriaticam indolem corrigere, & eorum viſciditatem ſolvere mitibus attenuantibus; ſolida emollire balneo; vaſa demum aperire thermarum ſulphurearum uſu.

242. Si permanentia ſimptomata convulsifica (73) aliquam adhuc miaſmatis copiam reſiduam ſupereſſe indicaverint, nihil opportunius erit, quam diutiſſimus tepidi balnei uſus; juvabunt quoque, quæ (238) indicavimus.

243. Quæ varia ſequi poſſunt ex diverſa ægrorum conſtitutione, & morborum complicationibus prætermittimus, ne opellæ hujus limites pertranſeamus. Quid præſtandum iis in caſibus ſit ex conſideratione miliarium morbi (237-242), & ex cognita natura morbi complicati, ejuſque effectuum deducatur.

CA-

CAPUT VIGESIMUM.

PROPHYLAXIS.

244. PRophylaxis innititur aëris puri, & æqualis, nec non cœli calidioris uſuræ (60), corporis exercitio (61), ſummæ perſpirationis curæ (64), ſubacidorum (145 188), & alvum lenientium (190) uſui, & demum remediis, ac victui ſanguinis, & lymphæ (189) viſciditatem, & denſitatem præcaventibus.

FINIS.

IMPRIMATUR.

Vicarius Generalis S. Officii.

V. Garonus Coll. Pr., & Medicæ Fac. Regens.

Se ne permette la ſtampa.

Niccolò di Quaregna per la Gran Cancellería.

De febre Miliari Disertatio

De subiectis ad febrem miliarem pronis

Constitutio corporis imbecillis, sive ea naturalis sit, sive ex evacuationibus nimiis procedat, victuque nimis parco acciderit, sanguis sero multo scatens, mens imbecillior et timidiuscula, ac facilius læsa ab externis, ut in feminis, et effeminatis Viris: Cogitatio multa, et intensa, aut mæstitia, eaque diuturna: Obstructio, vel Ulcus in aliqua parte cum dolore coniunctum, ad febrem miliarem prædispositivæ causæ sunt: unde dolore Colico aut calculo, aut Renum ulcere, podagrave diu affecti, huic febri magis Obnoxii sunt. Calor etiam internus in Mulieribus, cum, vel sine siti, et præcipue sub tempus puerperii: unde et partus Dolores minus solito vehementes sunt, et spiritus sine evidenti causa admodum deprimuntur cum oppressione pectoris suspiria cogente: Quibus, ut in aliis febribus, hic etiam fere semper accedit frigus externum. Hæc Amiltonus, quæ etiam nostris obser=:vationibus ex asse respondent. Otiosi homines sive musculorum actionibus minus exercitati, cuticulam curantes, corpus nimia sollicitudine ab omni paulo

asperioris, et frigidioris auræ aditu defendentes teneri, delicatuli, vitæ sedentariæ dediti, Juvenes præ Adultis fominæ præ Viris, inprimis passionibus hijstericis obnoxiæ crebrius etiam puerperæ, quam aliæ fominæ hoc morbo tentantur, quia placentæ separatio sæpe nimium festinata, atque tam inhumana contingit, quæ evacuationi sanguineæ excessivæ non solum viam pandit, sed et partium sensibilium lacerationem, aut irritationem secum trahit, unde gangrena, et sfacellus uteri non raro sequuntur, et febris miliaris illum comitatur. Vix vidi, inquit Welhott, in puerperis purpuram albam, nisi ubi difficilius extractam secundinam percepi; etiam inflammationibus, et læsionibus partium nervosarum sæpe supervenit, et pessime significat.

Sijmpthomata hujus febris Miliaris

2. Concomitantia, et consequentia

Initium huius febris plerumque comitatur dolor colicus, nefriticus, rheumaticus, vel parturientis æmulus, non cessurus ijs remedijs, quibus vulgo cedit, necnon oppressio pectoris cum depressione spirituum pusillanimitate, anxietate, morositate, et languore totius Corporis. Dolore prædicto post biduum triduumque recedente, totius corporis horror, deinde frigus, et calor alternis vicibus, non tamen regularibus se excipiunt: æstus compunctorij sensus in dorso subinde

percipitur; lenior est calor, quam in febre vulgari continua, et naturali propius accedit: dum vola manus calore magis intenso afficitur, pars convexa mitiori: pulsus frequens est, sed debilis: vires sæpe maxime deficiunt, ut vix illas superesse conquerantur Ægroti; quin et deliquia sæpe instare putant, et revera illis subinde tentantur. plerumque ex magno quasi pondere pectus oppressum suspiria edere cogitur: somnus forte obrepens subito interrumpitur: sæpe aliquot dies, noctesque sine delirio, æque sine ullo Capitis dolore insomnes sunt, sed et non nunquam gravis est Capitis dolor, lingua nunc aphta alba obducitur, nunc sanorum similis est, urina non nunquam fere est ut aqua communis pallida, alias naturalem præsefert colorem: sudor sæpe nullus, sed interdum fere colliquativus, ut sine intermissione cutem detergere opus habeant Ægroti: aliquando, et præcipue post somnum, ventriculi ægritudo, et non nunquam diarea ingruit, quæ sæpe fit ex negligentia, vel ex mala praxi, vel mala morbi natura: Alvus nunc adstricta, nunc soluta; solutionem autem aut ventriculi ægritudo, aut intestinorum dolores comitari solent, modo multum, modo parum sitiunt, et tam parum ut etiam admoniti, sæpe recusent potum: aliquando manus, et lingua e Medico porrectæ tremunt,

et Ægri, quasi cum tremore loquuntur, motibus etiam convulsivis, delirio, ac difficili respiratione haud raro premuntur. Quorum sijmptomatum exacerbationes, paroxismorum instar febris intermittentis recurrunt: pectoris cum suspiriis oppressio, vel sine causa evidenti spirituum major defectus, vigiliæ, rerum lubricarum, et terribilium formarum phantasmata, quoties ægri ad somnum se componunt, pustulas miliares erupturas semper prænunciant. saltem hæc simptomata persistunt donec pustulæ miliares emineant. Raro erumpunt, nisi pruritus insignis antecedat, et plerumque cutis primo colore magis, vel minus rubro tingitur, et super ea erumpunt papulæ albicantes magis, vel minus pellucidæ, milii magnitudine raro majores.

3°. Hæc est prima morbi periodus ex Hamiltono maximam partem mutuata, in cuius tempore definiendo, inter Auctores non convenit. Hamiltonus opinatur decimo vel undecimo die à principio plerumque pullulare pustulas; Nostri vero, Hophman. et alii, quarto, vel quinto ab invasione die, hoc fieri indicant: sed difficillimum certe est, hoc tempus observare: quoniam prima morbi facies, et patientis de eodem narratio, perquam sunt diversa, et incertæ. Cum Nostris igitur tutius hoc tempus definiemus, si primum morbi initium statuamus à secundo illo frigore, quod

diximus post aliquot dierum intervallum recurrere, et alternantia frigoris, et caloris tempora secum ferre: ita etiam ut cumque genus Auctorum concordabit.

4 Solent autem pustulæ primum Collum, deinde Pectus, et dorsum, postea Brachia, et manus occupare, quin=imo ad Pectus usque descendunt: Sunt interdum adeo densæ, et agminatim positæ, ut vix locus inter illas sit vacuus; interdum autem rariores, ut dispersæ dici possint: ut primum in conspectu sunt, graviora antea pathemata mitigari solent, Animo tranquillitas maior accedit, pulsus, qui paulo ante tremebat, vel saltem magis tensus esse videbatur, mollior evadit, nec non remissior, arida Cutis madescit, sæpe in illis, qui sudoribus antea diffluebant, parcior observatur sudor, sæpe etiam nulla omnino differentia, quod spectat ad hoc punctum, observatur. Nullum exantema tam instabile est, tam crebro, ac celeriter retrocedit, iterumque comparet, nullum etiam tam crebro intercurrente mox prurità, et punctura stipatum est: Nullum porro exanthema tam facile amat diversis cohortibus, aut manipulis prodire, uti hoc. Hinc nec ab initio, cum per diem, aut per duos dies sese manifestaverunt, de certa earum quantitate certus esse poteris: possunt post quattuor, aut quinque dies novæ cohortes appropinquare, id quod plerumque novis suspiriis et

oppressionibus pectoris, puncturis, et pruritibus prænun=
=ciatur: quibusdam tamen simul, et semel prodeunt.
His plerumque ex illo tempore omnia symptomata
mitiora evadunt, et pustulæ in dies auctæ, tandem
evanescunt, cuticula pustularum sedibus subscabra
manente, et hoc fit plerumque intra septem, vel
novem, aut decem dies ab eruptione pustularum; qui
vero terminus, si per cohortes erumpunt, sive
manipulos, varie prolungatur, vel sub morbi initium
vel certe sub tempus eruptionis papularum, lochiorum
fluxus in puerperis retinetur, ac lac in mammis
disparere solet; quod tamen constans non est: vidi
enim lochia licet retenta plerumque fuerint.

5. Lac tamen in mammis per totum febris tempus
adeo copiosum fuisse, ut et sponte, et copioso lacte
manaverit: pustulæ autem paulatim explicatæ, icore
tandem limpido, vel argenteo, sive Margaritarum
æmulo magis, vel minus fœtenti, plenæ evadunt,
urina magis satura prodit, et tandem etiam contentis
referta est, sedimentum plerumque deponit, et sudor
singularis proprii erumpit fœtoris, sanguinis per
lochia fluxus vel redit, aut per breve, aut longius
intervallum, vel numquam redit, attamen post
septem, vel plurium dierum decursum cum insigni

extremorum pruritu pustulæ disparent, arescunt, squammarum instar decidunt, et æger paulatim cum sanitate redit in gratiam: ubi tamen, et inter arescendum, symptomata adhucirgruunt, quæ metum incutere valent, quale est illud quod patientes, bene licet operti, sæpe sensum habeant quasi adflatæ ad se frigidioris auræ quum tamen nec suspicioni sit locus, per quem illa ad lectum ægri penetrare potuisset: sæpe etiam in febris declinatione sudore frigido madent manuum superiora, quod ijs in primis contingit, qui per plurimum morbi decursum sudoribus fere colliquativis tentati fuerunt. quin imo, aliquando observavi hoc morbi symptoma vel hebdomadas aliquot integras post plenam iam, uti videtur, convalescentiam perdurare.

6 Signa febris Miliaris patognomonica sunt præcipue hæc: pulsus, durante toto morbi decursu, humilis, celer, oppressio pectoris cum suspiriis, virium prostratio insignis, et pustulæ milliares albicantes, nullum pus continentes, sed serum tenue, a naturali aliqualiter desciscens.

7 Suspecta in febre miliari signa sunt: quando exanthematibus sufficienter expulsis, pulsus præter naturam tensus, et auctus est, vel talis evadit, aut si præter modum imbecillis, humilis, et celerior, aut

intermittens, aut per aliquod tempus remittens, somnus nullus, inquietudo magna, respiratio difficilis: quando statim sub initium, et per totum morbi decursum sudores effusius manant, urinæ mox post statum morbi pallidæ copiosæ redduntur, vel continuus ad mingendum stimulus est, urina crassa antea, et tincta, subito limpida, tenuis, et pallida prodit, nec non quando Alvus cum torminibus fluxa nimis, in primis in puerperis. Malum præsagium hauritur ex pustulis modo comparentibus, modo evanescentibus, nec ferocia tamen symptomatum vel tantillum remittente, sed potius ingravescente: Pejoris adhuc ominis est, si materia pustularum intro acta ita firmiter inhæreseit, omnique expulsioni contranititur, unde pectoris cum suspiriis oppresio intenditur, fauces stringuntur, virium prostratio increscit, et præcordiorum anxietas cum inquietudine augetur. Funesta tandem indicia sunt, quum subito evanescentibus pustulis interiora ardent, et extrema frigent, ac rigent, simulque copioso frigido sudore perfunduntur; ac vicissim quando externa æstuant, et in abdomine frigoris sensus percipitur notabilis. Si porro tendines subsultant, facies comparet Hippocratica, virium defectus per momenta crescit, arteriarum pulsus durus, inæqualis et tremulus evadit; hæc enim ubi præsto sunt, Æger ut plurimum lypotimia occumbit

lethali ob inflammationem, quae ventriculum intestina, cerebrum vel in puerperis ipsum uterum afficit.

8 Si ab initio huius febris pars aliqua dolet vel aeger sine dolore calet, aut ventriculus aegrotat, deinde calor et frigus alternis vicibus, intervallis tamen inaequalibus recurrunt, viriumque defectus, et pectoris oppressio cum suspiriis facili respiratione coniuncta sunt tandemque pustulae cum levi, et perpetua diaphoresi prodeunt, res plerumque aegri in vado est.

9 Delirium, motus convulsivi, convulsio vel apoplexia, si e signis huius febris pathognomonicis, nempe summa pectoris oppressione cum suspiriis, viriumque defectu symptomata esse comitantia cognoscuntur, et in principio accidunt facilius Medici diligentiae, praxique regulari obsecundant: in progressu vero, et declinatione ubi vires aegri multum sunt fractae, et pustulae miliares quacumque de causa retrocesserint, in cerebrum nervosque lethalis fit metastasis, et brevi Mors sequitur.

10 Suppressio diarrheae subitanea, sive sponte sive ab adstringentibus, sive ab opiatis metum Apoplexiae iniicit. In puerperis autem hac febre correptis, diarrhea inter symptomata periculosa collocatur, quia; et pustularum eruptionem, et fluxum Lochiorum impedire solet. Vidi tamen nonnumquam fluxum Lochiorum quasi suplevisse, et symptomata inde mitiora esse facta.

11. Ægri quo magis somnolenti sunt, eo felicius conva=lescunt, ij etiam, qui mitioris sunt indolis, facilius, quam qui feroces, et Iracundi liberantur.

12 Consequentia huius febris sunt, vel sanitas restituta, vel tristis mors, quæ sæpe aliquibus signis prægressis, sui manifestationem exhibet, aliquando tamen ita inopinato jugulat, ut ægrum iam in optimo statu deprehendas, signis spem salutis egregiam promittentibus, attamen vix, hora præterlapsa, vel convulsionibus, vel delirijs, vel furore, vel Apoplexia comprehensum, et brevi interiecto temporis spatio, mortuum audias, vel videas. Sæpe etiam nec jugulat, nec pristinæ sanitati restituit ægrum, sed relinquit tumorem femorum tibiarum, pedumque non semper indolentem; In puerperis intumescentiam, et abscessum mammarum depravatam memoriam, fluxum lochiorum, et urinæ nimium; affectus hypochondriaci, aut hysterici æmulos, calorem internum cum debilitate, languore et diminuto appetitu coniunctos, sive levioris hecticæ speciem; interdum etiam recurrentes sudores præcipue, in manibus, uti n.º 3. sub finem iam monui, et pruritus, punctivasque recurrentes, non nunquam etiam cum exanthematibus, quæ tamen non sunt maligni moris, corpus admodum sensile, et quæ ad levissimum frigus corpus admodum sensile, et quæ sunt plura mitiora symptomata.

13 Ad febres miliares complexas, sive compositas, ut progrediamur, ordinis ratio jubet. Jam supra illam complexam diximus, cum pustulæ papillares rubrae miliaribus interspersæ sunt, ubi notandum est, quod et penitus dessicatis pustulis rubris, albæ supersint. etiam quando pustulæ variolis immiscentur, quae plerumque praecedunt, aut eas in principio comitantur aut et in statu demum accedunt: quando pethechiis, aut morbillis, synochis putridis, et ardentibus, necnon petechisantibus, aliisque epidemiis in declinatione pustulæ accedunt aut et mox sub initium efflorescunt. etiam pleuritidis miliaribus pustulis critice solutæ illustre exemplum habet Camerarius. Ascitica virginis, cui supervenit purpura maligna C.C. Polyp. Gottschancher.

14 Sympthomata sanguinis potius, quam nervosi generis vitia praeseferunt, et satis similia sunt sympthomatibus febris synochi dictæ pulsu forti, et frequenti, calore intenso, lingua sicca, sitique haud mediocri: virium tamen defectu, et suspiriis magis opprimuntur, unde complexa febris naturam suam prodit, scilicet characterem utriusque pandit, in vigilias proniores sunt, et eorum urina sanorum est similior.

De febris miliaris tum simplicis,
15 tum compositæ causis internis.

15 De Causis internis

Causas morborum indagare, et prorsus eruere, nusquam difficilius est, quam in morbis intricatis, et complicatis: et forte satius est impendere tempus in experientias certas, iisque superstruere methodum curationis, quam fingendo tempus ludere: Quoniam tamen moris est, quædam de hoc disserere, nec nos officio deerimus nostro.

16 Sectiones Cadaverum hoc morbo defunctorum, perpaucas habemus; in genere Auctores notant, febrem miliarem magis ex vitio viscerum et succorum quam aëris oboriri, nec adeo contagiosam esse: supra tamen asseruimus febres omnes malignas multa inter se communia habere; Credibile igitur est, eadem sijmpthomata, eosdem etiam effectus edere; fore itaque ut Cadavera aliis morbis malignis oppressa, similes forte causas monstratura sint. Quod si evolvamus Extispicia Cadaverum febribus malignis demortuorum à Spigellio facta, præcipue inventa sunt intestina tenuia, aut ventriculus sfacellata, aut maculis lividis conspersa, quasi à veneno affecta fuissent. tale Extispicium refferet Bartolinus, licet varias propter circumstantias suspectum. sed quid ad rem? si vel omnia vera essent, sciremus sphacellum fuisse genitum, sed quid illum genuisset, ignoraremus. naturam vel notissimorum venenorum quæ vel ad centenaria examini subiicere possumus, adhuc

plurimum ignoramus: unde colligemus venenum hoc quod purpuram, vel quod sphacellum efficit? Qua ratione examinabimus?

17 Johannes Conradus, occasione febris maligna miliaris, duas successive illustres feminas invadentis nervorum fluidum omnium accomodatissimum censet ad explicanda quae illas febres comitantur symptomata. Etenim inquit, cum cutis non sit nisi contextus nervosarum fibrillarum, quo sensum tactus constituit natura, intertextis glandulis, et vasculis tam sanguiferis, quam lymphae ductibus facile limpidissimus, qui vel omnem alium ex massa sanguinis aut arteriis fluentem superat ~~fluiditate~~ limpiditate humor, a nervis derivaretur qui inquinatus perperam circa nervorum extremitates interceptus, tales guttatides limpidas, citra commixtionem sanguinis, aut alius humoris excitaret splendidissimas diu incorruptas, explicatio ex voto flueret. Similiter succi nervorum nimium serosi, eiusdemque ut et sanguinis acida natura et acrimonia imbuti, ex urina non febriliter tincta, sed pallida, decolore, sanorumque simillima concludit Egreggius Hamilton: Sed hoc durum videri posset, nerveum succum, qui adhuc omnem oculorum aciem subterfugit, iam in vesiculas colligere, aciditatem ei conciliare et in eas addo aliud efficere, illi adscribere velle. Hinc adeo dire febris effectus illi adscribere velle. Hinc Jud. Hof. limpham albam vocat et succum nutritium qui in febre miliari acre sit infectus, sive ex

ad acido-rapidam putridam naturam accedat. Pechlini similia a sublimatione florum ac salium, a spina cuti infixa, et a superficie rerum putrescentium desumpta, ut et Sydenamii cogitata de materiæ febrilis depuratione et despumatione fere duplici adducere vix audeo, cum speculationibus potius hæc qualiacumque accenseri debeant. Certum, et peculiare miasma subtilissimum fermentativo-putredinosum, aut fermentum oleoso-urinosum, rem istam pariter non conficiunt atque ut tempori parcam, consultius duco, hæc amplius non discutere, ne dissertationis limites transgrediar, et ea quæ majoris momenti sunt præterire cogar.

14. Duo præcipue sunt explicanda. 1.º quæ causa sit omnis illius commotionis internæ, quæ tam subdola est et tam varia profert in hac febre symphtomata. 2.º Quæ sit causa illorum exanthematum sub determinata hac specie prodeuntium. Utriusque causas distinctas, me ignorare, fateri cogor. Ubi enim veritas alicuius rei nondum certo evicta est, illius amor valere ante omnia, et ad investigationem extimulare animum debet: ad quam sæpe plurimum pertinet ostendisse veritatem quam tenere fortassis se, sibi non nulli persuadent in obscuro adhuc latere, vel ut perspici ea possit, majoris lucis egere. Dubium nullum est, esse

esse materiam quamdam in Corpore, sive intus generatam, sive ab extra venientem, quæ naturæ nostræ valde est adversa, et humoribus nostris permixta, eos ita commovet, ut magis peripheriam versus Corporis nostri adigantur, quæ vero aliquid secum habet, quod per vasa cutanea transire nequit sed illa obstruit. Poterit hoc fieri, vel inspissatis fluidis vel constrictis vasculis, vel per errorem loci evasionibus mollecculis ingressis minorum vasculorum dilatata orificia, per quorum fines transire nequeunt. Potest ejusmodi materia, si simul assumatur acris natura sua stimulare, dum in corporis humani interioribus degit, fibras, et vasa effici inde plus, minusve fortes et celeres motus vasorum, et cordis: reddi sanguinis et reliquorum humorum fortior, et celerior circuitus, quem, si constans est, febrem appellamus. Quis vero spondeat, hæc ita se habere? Vascula enim cutanea, etiam externis stimulis stringi possunt ubi nulla intus est causa acris: unde quandoque a causa externa corporis tantum superficiei applicata exanthemata produci possunt. Wansvieten ex perspicacissimo Reaumurio allegat, pilos minimos ex erucarum relictis exuviis, dum in Chrysalides, et papiliones mutantur excussos, cuti infigi, illosque — rigidos instar spinarum minimarum cutem pungere,

et irritare, et interstitia in primis digitorum pruritu molesto afficere, dein faciem, imo et oculi palpebras inflammari et tumere, perque integrum quatriduum manere palpebrarum molestum tumorem. Quando has exuvias baculo exagitabat vidit sole irradiante millena volitare per aërem corpuscula quae videbantur nihil esse, nisi minuti tales pili ex vetustis Erucarum exuviis excussi. Cum igitur hi pili per ventum deferri possint ad dissita loca, eorum ope etiam similia mala produci possunt. Maior cutis teneritudo etiam efficere potest, ut a similibus facilius afficiantur quidam homines, alij minus. Aug. Quirin. Rivinus omnia exanthemata cum pruritu a causa pariter deriat externa scilicet ab Acaris, quorum peculiaria genera diversis adsignat exanthematum generibus: ut taceam alia quae supradictus Wansviten eodem loco docte observat, illud quod pruritus et exanthemata facit, haerere aliquando in ventriculo, et circa praecordia solum, et paulo post cum pruritu summo totam fere cutem exanthematibus obsideri; Dato vitriolo albo, vel simili alio emetico, quod illico vomitum facit dum deglutitum est, si excutiantur contenta ventriculo, evanescere breri una cum anxietate has efflorescentias; nec credibile videri venenatam illam acrimoniam sanguini mixtam ad cutem delatam fuisse, cum post vomitum, illico cessent omnia mala.

19 Summa verisimilitudine tamen gaudet, causam papularum miliarium in corpore latere et provenire ab ipsa febre, quae materiam criticam ad periferiam corporis pellere annititur, ibi autem expellere nequit,

sive hoc vitio liquidorum transmittendorum, sive canalium transmittentium, sive utrorumque fiat: in liquidis transmittendis vix culpam latere posse, cum tenuissima sint; canales itaque forte esse obstructos, in quibus coherceatur hoc materia: hanc materiam virtute maxime noxia et deleteria esse praeditam, quoniam, antequam subsistit in cute, vires summe deiicit, rediens autem ex cute in sanguinem, aut viscera, tanta mala, et ipsam mortem parit. Mihi autem non sumo eius naturam exactius definire cum nec mechanicae, nec chimicae qualitates sufficere mihi videantur, ad eam explicandam forte tardius eius, et successivus ad cutem motus, et ipsa eximia liquiditas faciunt ut pustulae regularis sint figurae, et milii magnitudinem vix excedant; et ut amplior sit ad disputandum materia, in lympha, et succo nutritio pono amplissimam materiae morbificae sedem.

20. Febris miliaris complicata, vel est purpurae rubrae, vel petechiis vel variolis vel morbillis, vel pleuritidi iuncta. In omnibus hisce morbis, praeter febrem miliarem materia morbifica in sanguinis parte purpurea latet, in variolis tantum vascula obstructa cutanea in pus abeunt, in reliquis solet resolvi obstructio: in febre miliari autem materia hoc limpham et succum nutritium sibi pro sede eligit.

21. De Curatione febris Miliaris simplicis, et composite

Quum videamus naturam, optimoque molimine versus
cutis peripheriam materiam morbificam expellere; Ut=
primum suspicio febris miliaris incidit, opus erit, hoc
naturæ molimen omni arte promovere et ne canalium
cutaneorum obstructio impedimento sit, omnem movere
lapidem: Deinde, quum materia morbifica in lympha,
et suco nutritio quammaxime sedem sibi fixerit, hic
lympha à sanguine secessus, omni ope iuvandus est.
Quando pustulæ miliares expulsæ sunt, et in summam
cutem prodierunt, eo præcipue annitendum est, ne retro=
=cedant; quoniam ab hoc, grave periculum imminet;
Si vero retrocesserint, aut periculum sit ne retrocedant,
quod ex symptomatibus ingravescentibus, pulsu præcipue
debili, tremulo, intermittente, et oppressione pectoris, et
anxietate summa arguere licet, sine mora omnia
tententur quæ expulsionem promoveant. Quum itaque
durante tota curatione, diaphoresis maxime vigere
debeat, [redacted] et non nunquam ad sudoris excretionem
non difficulter transibit etiam ipsa depositio materiæ
morbificæ in cutem, quæ fit de plusagia lymphæ, non potest non fieri, quin
vires ægroti valde minuantur, et liquidarum partium
in corpore fiat ægestas. Quare et præterea diluentibus
et reficientibus continuo opus erit, inprimis post
eruptionem pustularum, postea pustulis siccantibus,
et paulatim sine ullo gravi symptomate evanescen=
=tibus, epidermis desquammatur, atque illo tempore

leve purgans exhibitum profuisse observatur. Si signa docuerunt circa præcordia sordes hærere, tum quum morbi initium est, vomitorio, vel levi purgante dato, has expellere conducet, quia ab hisce sordibus ad præcordia, exanthemata quandoque fieri supramonuimus n.º 16.

22. Si remedio specifico contra febrem miliarem instructi essemus, scopo nostro facile potiremur: omnis enim morborum medela, qui humorum quodam vitio continentur vel ad mutationem, et correctionem materiæ peccantis, vel expulsionem hujus e corpore pertinet. Illa specificum exigit, quod quidem magis in votis, quam in spe est, ideo, quia vitium illius materiæ peccantis specificum prorsus ignoramus: Hæc medella duplex fert secum incommodum: 1.º quod expulsio vehementiorem vim, adeoque valentiora remedia expostulat iisque non semper, quo materia exire debet, sed ad alias interdum partes delata, nova varia phænomena et majora pericula excitat. 2.º quod sub hac vehementiori vi bonos e corpore succos simul secum non sine damno aufert: Interim methodum hanc sequi oportet, quoniam in altera, quæ spissis tenebris involuta est, periculum est, ne cæcutiamus

23. In febri miliari composita, vel complexa, indicationes non multum erunt aliena. Duos tantum Hostes in corpore grassari meminerimus

Quorum unus partem purpuream sanguinis, alter lijmphaticam incolit: utrumque sollicite speculemur, et quoad fieri potest reprimamus. Si pulsus frequens sit et fortis, diminuenda omnino est sanguinis copia. Quum etiam liquida eruptioni petechiarum, morbillorum variolarum materiem præbentia, crassiora omnino sint, quam quæ ad pustulas miliares impenduntur, larga diluentis, et attenuantis liquidi copia indicatur ut materies morbi mobilis teneatur, et ex dilutis attenuatisque per hæc ingesta humoribus, facile extricari possit, dum simul per eadem laxantur vasa, sicque facile motos per ea humores transmittunt. Videmus autem hoc fieri posse sine suspicione nimium benigni affectus nostri in hostem lijmphaticum, cui sive eadem opponere consultum est. Tertia indicatio erit juvare eruptionem materiæ utriusque peccantis retrocedentem rursus expellere. Quæ vero de analepticis remediis, et de laxante, vel emetico ab initio, et laxantes sub finem morbi dandis n.º 21. monuimus, ea etiam hic valent, adeoque tota curationis differentia consistit in hoc, ut sanguineæ partis etiam ratio habeatur.

24. Prima indicatio in febre miliari invadente sive sub initium morbi, hæc est, ut natura in propulsione pustularium juvetur. Egerunt id, adhucque agunt inquit Ghe[v]ikk, tantum non omnes; si qui in eo delinquunt, quemadmodum a plerisque ab initio factum est, neque satis Ægrorum commoda promovent, erro-

Error eorum omnis in hoc consistit, quod modum tenere nesciunt. Multi enim ægris suis non rectius in ijs morbis consulere posse se putant, quam si motus humorum ad cutem quacumque ratione, etiam ubi minime opus est, festinent, et augeant, et hoc studio virus omne ex abditissimis Corporis recessibus, e corde præsertim, expellere conantur: hinc cardiaca, sudori=fica alexifarmaca, diaphoretica valdiora assidue exhibent, et dum eo artificio interius omnia callefa=ciunt, vasaque ad violentiorem motum stimulant, ne forte alicubi deficere videantur, exterius applicato calore hijpocausti, vel lecti ægros tantum non eliquant: pellunt subinde ea ratione nocentes humores ad organa vitalia, aliaque nobiliora, gravissimaque sijmptomata cum vitæ periculo cient, e corpore eos omnes non expellunt: vel si eis nimia diligentia adhibita posterius hoc forte succedit, cutisque pustulis plena est, fluidissima sanguinis parte sæpe simul expulsa, reliquam crassiorem partem hinc inde in corpore subsistere cogunt, febresque ita vehementes et periculosas accendunt. Vires præterea corporis, omnes contra morbos optimum remedium, certissime frangunt. Gravis certe, et seria admonitio! indicationi in tantum satisfaciendum est, in quantum non instat gravius malum si ei nimium satisfaciamus: Caveamus sollicite ne propulsione nostra versus cutem, nimios motus

in præcipua nostra humorium massa incitemus, qui
inflammationis causæ evadere possunt. Arceamus igitur
omnes Conclavium vias, per quas aditus libero patet aeri,
in primis si sit ventosus; non permittamus nec Amicis,
nec Domesticis, ut raptim ac tumultuarie ad Ægrum
accedant, ne quem ventum, motitatione sui Corporis, efficiant.
Conclave Ægri sit modice callidum, nec nimis frigidum, sed
temperatum; vitetur etiam stragulorum, et indusiorum
quoad fieri potest, mutatio, ac potius iam tuta, sicca, et
fumigata, loco veterum intercantur, vel aliquo tempore
ab aliis adhibita, et gestata Ægri usurpent, nisi ferre
prorsus vetera possint. in lecto multis stragulis se non
onerent, nec sudorem exire cogant, sed modice contecti
spontaneum tolerent. Quum etiam vapores, et exalationes
tam aeris, quam quæ Ægri corpore continue migrant
propter impuritatem suam, et refrigerium nocere possint,
curandum est, ut aer Conclavis subinde renovetur, et
purior reddatur, quod fieri potest per novum aerem,
interdum forinsecus admissum hac tamen ratione, ut
tegumentis interim, et periculo post ille ab Ægri corpore
arceatur.

25 Quum metus sit ne in febre miliari ingruente, et
extremitates vasorum cutaneorum constricta sint, ab
initio perplacet adhibere modicas frictiones totius Corporis
cum pannis tenerioribus laneis modice excalefactis, quibus
spes est ad transmissionem liquidorum magis disponi

illa vascula, idque sine ulla commotione, quae febrilem endi- [urw]
augere potest. Hac frictione sed linteis ad illam adhibitis usum
olim esse phisicum Backnangensem Cel. Dn Lic. Neufferum
relatum nobis est. Praeterea vix aliis ex fonte pharmaceutico
petendis molestus esse cuperem, nisi forte in exanthematum
segniori eruptione, ubi emulsiones ex sem. nap. aquileg. card.
B: aut Mariae, vel et mixturas ex aquis diaphoicis, utrasque
cum pulvere bezoartico Senert; vel Ludov. vel Hoff. vel
pulvere contra acredinem, vel pulvere cephalico cum
sacharo Camerarij, vel pulvere Cephalico Winterj, vel
pulv. Cervi Camer. vel pulv. e chel. canc. comp. minus
pretioso, et pretioso, sed minus abundanti dosi suaderem.
Secundae simul indicationi satis fieri potest quae est serum
sanguinis a parte purpurea facile reddere separabile
quod mea sententia etiam sine magna commotione
humorum nostrorum fieri, atque simul nisum
materiae morbificae versus cutem egregie iuvare
potest. Observavi hoc cum paucis granis mercurii
dulcis praestari posse, si pulveres fiant, quorum
singuli dimidio scrupulo pulv. e chel. canc. comp.
et dimidio grano mercurii dulcis constant. Horum
pulverum singulis diebus quattuor deglutiantur, donet
effectu sperato potiaris: Saepe contingit ut pulveres eiusmodi
unam, vel alteram sedem moveant sed quum hoc fiat ab
initio morbi, neminem his successus terrent, ut primum
pustulae erumpunt aut anxietates et oppressiones levantur
eorum usu abstinendum est. Affirmare possum, me

non una vice salubervimos effectus huius remedij conspexisse: cui interea adhuc ad diluendos humores pro potu ord^e. si quis multitudine rerum delectetur, jungi potest decoctum hordei, et liquiritiae cum radice scorsonerae, salsaparillae, chinaeam, vel graminis. Ad vires conservandas, aut resarciendas, iuscula gallinarum juniorum non pinguia, nec nimium callida, aut gelatina C.C. aut eboris, aut ex utroque aliquanto calefacta praeberi possunt.

26 Post eruptionem pustularum dispiciendum est, num illa spisso agmine prodierint, an parcius? si prius, curandum est, ne transpirationis insensibilis fere suppressio noxam pariat aequo, metus enim est ne si quid adhuc causae morbificae in corpore sit relictum, illud prae nimia vasculorum in pustulas iam elevatorum copia locum in vasculis cutis vacuum invenire, adeoque intus haerens mortifera mala patrare possit. Duo quantum memini incommodo huic adhuc excogitata sunt remedia: primum exibent vesicatoria, quae variis in locis, pro rei exigentia, applicari solent, in nucha, inter scapulas, in artubus tam superioribus, quam inferioribus, in quibus seri magna copia colligi, et una cum eo pars quaedam materiae morbificae etiam excerni solet: plerumque unum tantum, aut duo excitantur vesicatoria: si vero causa, cur excitare ea indicatum est, non cessaverit, prioribus vesicatoriis exsiccatis, nova excitantur. Alterum est frictio pustularum ope linteî calidi valida usque ad diruptionem pustularum, quam a supra laudato Phisico C. Neuffero, magno et faustissimo cum successu fuisse saepius tentatam Cl. D. Med. Candidatus Georgij propediem licentiatus futurus, mihi

retulit. In postrema hac methodo simul cavetur, ne retrocedere possit materia morbifica, cum plane e corpore eliminetur; si vero, quod interdum accidit, novæ cohortes materiæ morbificæ versus cutem pervenirent, eadem methodo illas necavit. — ulteriores experientiæ demonstrabunt an non ad curationis perfectionem opus sit, ut hæc materia aliquantisper adhuc in cute perduret, antequam eliminetur, an non forte eius in pustulis permansione caveatur eius multiplicatio et quæ sunt similia. Quales experientias Medico dignas reputo, quia si succederent in salutem ægri, multæ ulteriores curæ, et sollicitudines rescinderentur.

27. Nisi posteriorem methodum inire vellimus quæ nullos adhuc habet asseclas, quia, quod sciam, cum suo inventore interiit. Varia certe periculosa per decursum morbi, ingruunt symptomata, quibus obviam ire Medicum decet quoad eius arti possibile est. Non boni ominis est, si pustulæ mox comparent, mox disparent, peioris, si integre disparent, et oppressio pectoris summa viresque admodum deiectæ spem novæ eruptionis plurimam adimunt. Etiam hisce dificultatibus ingruentibus in vesicatoriis, omnis et fere unica spes, quæ sita est; Liberalior infusorum, et decoctorum alexipharmacorum callidorum usus quibusdam perplacet, sed noxius est deprehensus, quia nimium humorum massam exagitavit, et magis obstitit pustularum eruptioni. potus autem calidus quicumque modo non alexipharmacus etiam thee opportunus censetur ad vasa leniter stimulanda humores versus cutem propellendos, et hanc ante

relaxandam, adeoque ad promovendum exanthemata. Celleber.
Hoffm. spiritus bezoardici Bussii tertiam partem cum liquo.
anod. mineral. mixtam in hunc finem commendat. Celleb.
Etmuller. Bezoardicum Joviale tam simplex quam compos.
atque hijs affine sudoriferum maximum petri Johannis
Fabri, aut fere simile Bezoardicum Joviale Minsichti
quammaxime laudat. Alijs placent omnes lapides Bezoar,
scilicet Orientalis, Occidentalis, de Coromandel et factitius de
Goa, lapis porcinus, ossa de corde Cervi: sed egregie Gallenus:
Difficile est, eiusmodi aliquod auxilium invenisse, quod citra
noxam ullam magnifice prosit. Nullum certe dubium est,
quin dicta medicamenta insigniter callefaciant, sed
naturae a via aberranti non semper praesidio sunt.
Tantos effectus, quantos nominati Auctores de medicamentis
suis gloriantur, fateor me non vidisse. Nolim tamen
repugnare, quominus in casu gravi, et extrema minante
tententur. Tentavi non una vice, cum a pustularum
retrocessione metuerem, mercurium dulcem eodem modo
exhibere, uti iam supra dixi, et res ista feliciter cessit, nec
diffiteor, eam aliquando minus prospere cessisse: sed utriusque
causae me latent. persuasum mihi quidem non facile erit
virtutem specificam residere in mercurio dulci; quod enim
specificum est, non uno, sed omni tempore iuvat, exceptis
illis casibus, ubi gangrena, aut sphacellus internas iam
partes occupavit, quando vel Medici expertissimi, vel
cuiuscumque hominis auxilium nullum est.

24.

28 Ne facile eiusmodi metus retrocessionis premat, credo consultius fore, si mox, cum pustulæ eruperint, eiusmodi medicamenta exhibeantur, quæ retrocessioni sint contraria scilicet diaphoretica temperatiora, mixtura simplex, essentia alexipharmaca temperata Sthalii, atque emulsiones eiusmodi, aut mixturæ, quales antea iam nominavi. Expertus etiam sum virtutem antimonii diaphoretici, quod multis laudibus extollit Egregius Hamilton, eiusque vires experientia etiam nostra, quam ratiocinio Boerhaviano majores ipse deprehendi, quin interdum insigniter auctas vidi additione Kermes mineralis, et paucæ camphoræ quantitatis; prius autem in primis egregie successit, quando vel asthma convulsivum, vel dolor aliquis pleuræ comita=batur febrem.

29 Hæc fere præcipua sunt, in quibus fundamentum totius curationis ponendum esse crediderim, prolixiorem esse non licet: chartæ enim angustia obstat. Symptomata quæcumque in febre miliari simplici iisdem fere remediis quam dictum est, profligare conveniet. Via expulsionis per cutem, omnium optima, et tutissima est, quam quomodo fieri debeat, iam explicavi. Per totum curationis tempus præcipue etiam cavendum est ab omnibus animi affectibus vehementioribus, ira præcipue, ac terrore, quoniam sub iis exanthemata subito retrocedere anxietates augeri, motus spastici, vel convulsiones cieri atque deliria vario modo excitari solent. Hæc

Hæ cautiones cum medicamentis leniter diaphoreticis magnum punctum in curatione ferrent: nec consequentia febrem miliarem tamquam res magni momenti equum est considerare: plerumque vires restituendæ sunt, et metus febris hecticæ abolendus est, ubi omnem fere paginam absolvit corticis peruviani usus:

30

Neque cogitata de venæ sectione, purgatione, et clysmatibus in febre miliari simplici an proficua sint? prolixe explicare opere pretium erit. Hoffmannus non admittit venæ sectionem, vires ægro deficiunt, et hic defectus non a plethora venit; venam itaque pertundere piaculum foret: In puerperis quando lochia retenta sunt, concedit. Hamilton raro permittit, nisi ex urgente aliquo symptomate videlicet asthmate, pleuritide aut simili; et certe raro conducit. Vidi enim lochiis retentis curationem sine venæ sectione egregie processisse. Camerarius in malignis febribus omissionem sæpe præstantiorem videri autumat. pulsus durus, et tensus, omnino indicat venæ sectionem, qui, perquam in hac febre rarus est, quo tamen contingente, non repugnaverim. Quod spectat ad purgationem tam sursum quam deorsum

iam judicavimus; si suspicio sit aliquid circa
præcordia hærere, ab initio omnino esse insti-
-tuendam: Ipsa experientia non una vice mihi
confirmavit, quando purgatio tales ab initio
sponte contingit, vel mercurii dulcis forte usu
suscitata est, nihil nocuisse, magis tamen
inclinaverim in emesim: in ipsa tamen
curatione, aut pustulis egressis nocere posse
utramque purgationem, præstantibus Auctoribus
id confirmantibus, facile crediderim. Ideo
tunc temporis purgantis loco, si alvus forte
per quattuor, quinque, vel sex dies adstricta
maneret, quod sæpe propter flatus nimium
retentos accidit, clysmatis applicationem suadeo.
Camerarius, loco allegato, nec damnat clysteres,
periculose autem dari in malignis judicat:
purgationem in fine morbi commendatam
nº 21 non repeto.

31

Febris miliaris composita tantum non
semper admittit venæ sectionem, quod prius

indicabit: plerumque etiam orgasmus sanguinis eius detractione defervet, ut postea applicari tuto possint eadem remedia, quae febri miliari simplici conducere supra exposui, quae nec illi quacum coniuncta est febri, ullo modo nocebunt, sed utramque reprimunt: semper tamen utriusque conditio respicienda est, et prudentiam Medici requirit.

Finis

[illegible] nec unquam etiam [illegible]

interpretationem adferret et [illegible]

nescit eadem [illegible]

simplici commentatione [illegible]

ubi [illegible] est [illegible]

[illegible], qui [illegible]

tamen [illegible]

et prudentiam [illegible]

Finis [illegible]

Bajetti.